

Besluit 33/20

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 22 april 2020

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 6 maart 2020

Datum

22 april 2020

Documentnummer

4678899

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

gelezen het voorstel van de Griffier, d.d. 7 april 2020 – 4678894;

gelet op artikel 46, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 6 maart 2020.

's-Hertogenbosch, 22 april 2020

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

de griffier

M.V. de Kort, plv.

mw. mr. K.A.E. ten Cate

Vastgesteld

PS 33/20 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 6 maart 2020

Inhoudsopgave	
Inhoudsopgave	2
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	5
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	8
Actualiteit	11
Actuele motie M16-2020 Provinciale Staten 6 maart 2020 Betrokken Brabant betrekken door Statenfractie van D66	
Bespreekstukken	16
68/19 Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat'.	16
11/20 Reglement Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant en Eerste wijzigingsregeling Ambtsinstructie griffier Provincie Noord-Brabant.	48
17/20 Aanwijzing accountant controle fractieverantwoordingen.	57
21/20 Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020.	61
Stemming	78
16/20 Notulen vergadering Provinciale Staten 17 januari 2020.	89
Sluiting	91

Index gesproken personen

Altundal MIB, N., 87
Arts, mw. W.M.A., 72, 88
Bankers, J.P.E., 87
Bekker, M.A. de, 88
Berg, H.F. van den, 88
Bie, E.J. de, 12, 15, 45, 46, 47, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 90
Bräuner, mw. G.E.A., 86
Brouwers, drs. J.F.X.M., 10, 15, 24, 39, 45, 47, 48, 53, 54, 55, 56, 57, 60, 67, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 90
Cate, mw. mr. K.A.E. ten, 8, 85, 86, 87, 88, 89
Deryckere, M.N.R.C., 85
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van, 87
Dijk, mw. E. van, 24, 39, 43, 44, 45, 46, 48, 87
Dirken, mw. ir. A.M.W., 16, 26, 27, 45, 46, 47, 86
Duijs, F.B.G., 16, 17, 18, 35, 36, 37, 86
Everling, M.J., 13, 15, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 73, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 89, 90
Grashoff, ir. H.J., 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 43, 44
Gremmen, R.J., 12, 15, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 86, 90
Hattem, LLB, A.W.J.A. van, 8, 13, 15, 18, 19, 23, 24, 27, 28, 30, 34, 38, 39, 42, 45, 46, 47, 62, 63, 64, 65, 69, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 89, 90
Heer, drs. ing. C. de, 87
Heijmans, N.G.L., 58, 59, 68, 69, 73, 74, 88
Hendriks, C.A., 88
Hoon, mw. A.J.M. de, 13, 15, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 89, 90
Janssen, R.P.M., 86
Kammen, mw. drs. P. van der, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 70, 72, 87
Karaaslan, T., 85
Kessel, mw. J.J. van, 19, 20, 21, 36, 37, 45, 46, 47, 88
Kort MSc, M.V. de, 88
Linden, mw. J.J. van der, 52, 53, 54, 56, 57, 60, 86
Logister, E.H.P., 48, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 87
Ludwig, T.W., 13, 15, 17, 21, 23, 37, 38, 45, 46, 47, 62, 64, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 87, 90
Manders, drs. W.J., 89
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M., 88
Meijer, A.A., 11, 14, 15, 62, 63, 64, 65, 72, 73, 74, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 90
Oetelaar, J.C.M. van den, 86
Panhuizen, A., 86
Philippart, M.J.A., 89
Pinxteren, W.F.C. van, 14, 16, 27, 28, 40, 46, 47, 48, 53, 54, 55, 56, 57, 61, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 90
Roeles, S.G., 86
Rutjens, W.H.A., 85
Scholder-Penders, mw. G.M., 85
Sjouw, mw. mr. L.M., 88
Smeulders, MA, S.J.A.H., 13, 15, 53, 54, 55, 56, 57, 60, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 89, 90

Smolders, H.A.J., 85
 Stoop, drs. J.W.P., 18, 19, 20, 45, 46, 47, 85
 Swinkels, H.A.J.M., 20, 36, 37, 41, 42, 45, 46, 47, 87
 Thijssen, J.G.M., 52, 53, 54, 55, 56, 60, 85
 Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de, 86
 Vlasveld, mw. A.I., 88
 Voorzitter, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 89, 90, 91
 Vreugdenhil, ing. H.J., 14, 16, 28, 32, 33, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 53, 54, 55, 56, 57, 61, 68, 69, 70, 71, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 89, 91
 Wel, ir. M.C. van der, 16, 25, 27, 39, 44, 45, 47, 48, 53, 54, 55, 56, 57, 60, 73, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 89, 90
 Wely, L.F.A.M. van, 86
 Zwart, mw. P.S., 86

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Bankers, J.P.E.	CDA	Asten
Bekker, M.A. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bie, E.J. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Boon, M.C.H.	PVV	Bergen op Zoom
Bräuner, mw. G.E.A.	VVD	Veghel
Brouwers, J.F.X.M.	50PLUS	Son en Breugel
Deryckere, M.N.R.C.	CDA	Udenhout
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van	GroenLinks	Cuijk
Dijk, mw. E. van	PvdA	Eindhoven
Dirken, mw. A.M.W.	VVD	Hoeven
Duijs, F.B.G.	Forum voor Democratie	Maren-Kessel
Everling, M.J.	SP	Uden
Gremmen, R.J.	VVD	Berghem
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Vinkel
Heer, drs. ing. C. de	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Hendriks, C.A.	CDA	Erp
Hoon, mw. A.J.M. de	CDA	Etten-Leur
Janssen, R.P.M.	VVD	Rosmalen
Kammen, mw. drs. P. van der	PVV	Tilburg
Karaaslan, T.	VVD	Nieuwkuijk
Kessel, mw. J.A.M. van	D66	Maarheeze
Kort MSc, M.V. de	PvdA	Vught
Linden, mw. J.J. van der	GroenLinks	Oss
Logister, E.H.P.	D66	Chaam
Ludwig, T.W.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Manders, drs. W.J.	VVD	Gemert
Meeren, C.J.R.F. van der	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M.	D66	Best
Meijer, A.A.	D66	Waalwijk
Oetelaar, J.C.M. van der	Forum voor Democratie	Schijndel
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M.	VVD	Vught
Panhuizen, A.V.	VVD	Tilburg
Philippart, M.J.A.	GroenLinks	Eindhoven
Pinxteren, W.F.C. van	Lokaal Brabant	Haaren
Roeles, S.G.	Forum voor Democratie	Sint-Michielsgestel
Roijackers, mw. H.I.	GroenLinks	's-Hertogenbosch

Rutjens, W.H.A.	Forum voor Democratie	's-Hertogenbosch
Scholder-Penders, mw. G.M.	VVD	Nuenen
Sjouw, mw. L.S.	D66	Geldrop
Smeulders, S.J.A.H.	PvdA	Helmond
Smolders, H.A.J.	Forum voor Democratie	Tilburg
Stoop, drs. J.W.P.	CDA	Bergen op Zoom
Swinkels, H.A.J.M.	SP	Vught
Thijssen, J.G.M.	CDA	Beers
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de	CDA	Beek en Donk
Vlasveld, mw. A.I.	Partij voor de Dieren	Tilburg
Vreugdenhil, ing. H.J.	ChristenUnie-SGP	Nieuwendijk
Wel, ir. M.C. van der	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Wely, L.F.A.M. van	Forum voor Democratie	Oss
Zwart, mw. P.S.	VVD	Lage Zwaluwe

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 6 maart 2020

Agenda

I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda

II. Actualiteit

Actuele motie M16-2020 Provinciale Staten 6 maart 2020 Betrokken Brabant betrekken door Statenfractie van D66

III. Besprekstukken

68/19 Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat'

11/20 Reglement Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant en Eerste wijzigingsregeling Ambtsinstructie griffier Provincie Noord-Brabant.

17/20 Aanwijzing accountant controle fractieverantwoordingen.

21/20 Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020.

IV. Stemming

16/20 Notulen vergadering Provinciale Staten 17 januari 2020.

V. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 6 maart 2020

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning, voorzitter

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Volgens de presentielijst zijn 50 leden aanwezig, te weten: Altundal, mw. Arts, Bankers, De Bekker, Van den Berg, De Bie, mw. Bräuner, Brouwers, Deryckere, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Duijs, Everling, Gremmen, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, mw. De Hoon, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. Van Kessel, De Kort, mw. Van der Linden, Logister, Ludwig, Manders, mw. Meeuwis-van Langen, Meijer, Van den Oetelaar, Panhuizen, Philippart, Van Pinxteren, Roeles, Rutjens, mw. Sjouw, mw. Scholder-Penders, Smeulders, Smolders, Stoop, Swinkels, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, mw. Vlasveld, Vreugdenhil, Van der Wel, Van Wely, mw. Zwart.

Afwezig: mw. Otters-Bruijnen, mw. Roijackers, Van der Meeren, Boon.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 13.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik wil deze vergadering openen. Wij doen dat door te gaan staan en even stilte te betrachten. Het is misschien goed alvast te zeggen dat we zo dadelijk in deze vergadering Rinus van Weert zullen herdenken. Degenen die dat willen kunnen aan hem denken als we een minuut stil zijn.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Dank u wel, gaat u zitten. Ik heet u van harte welkom. Ik wil de griffier vragen ons mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Ik heb bericht van verhindering van mevrouw Otters, mevrouw Roijackers en de heer Van der Meeren.

De **voorzitter**: Nog aanvullingen vanuit de zaal?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, een bericht van verhindering van de heer Boon.

De **voorzitter**: Dan noteren we dit. Dan heet ik u nogmaals zeer van harte welkom. In het bijzonder heet ik welkom de familie van Rinus van Weert. Zijn echtgenote Lot, zijn dochter Denise en haar echtgenoot Sander zijn aanwezig op de publieke tribune. We gaan zo meteen stilstaan bij het overlijden van Rinus. We zien zijn foto staan op de plek waar hij bijna een jaar in ons midden was als collega. Ik wijs u erop dat er een herdenkingshoek is ingericht bij de Statenlounge, waar een condoleanceregister ligt, zodat u in de middag nog de gelegenheid heeft daar wat van uw gedachten in te schrijven.

Ik heet verder ook welkom de overige bezoekers op de publieke tribune; het zijn vandaag leden van de KBO Erp-Keldonk-Boerdonk, deelnemers van het Maatjesproject voor allochtone vrouwen. Zij zijn gasten

van Provinciale Staten vandaag en ontvangen door de Statenleden Jade van der Linden en Roel Gremmen. Welkom ook aan degenen die deze vergadering via internet volgen.

Ik stel dan de agenda aan de orde met uw welnemen. Er zijn geen mondelinge vragen. Er is wel één actuele motie ingediend door de fractie van D66. De agendavergadering adviseert u die zo dadelijk te behandelen. Ik stel voor dat te doen. Verder is de agenda zoals die eerder rondgedeeld is dan de orde van vandaag. Ik merk op dat alle moties en amendementen die eventueel worden ingediend op iBabs geplaatst kunnen worden onder Statendag 6 maart, agendapunt 9: ingediende moties en amendementen.

Het experiment met het niet interromperen in eerste termijn liep tot en met februari. U weet: het is nu maart. Dat betekent dat in beginsel, tenzij de evaluatie straks anders uitwijst, in ieder geval nu weer het reglement zonder experiment geldt, wat wil zeggen dat er in eerste termijn geïnterrupteerd mag worden. U mag dat niet beschouwen als een zeer actieve uitnodiging, maar ik zeg het wel even voor de goede orde.

Ik verzoek bij de Statenzaal te melden wanneer u de zaal verlaat, zodat we een correct aanwezigheidsoverzicht hebben.

Voordat we verder gaan met de vergadering, wil ik nu met u stilstaan bij het overlijden van onze collega Rinus van Weert. Ik zal dat vanaf het kathedraal doen, dan de familie wat aanreiken en daarna zal Jan-Frans Brouwer, fractievoorzitter van 50PLUS, nog even wat woorden zeggen. Dan zal ik daarna de vergadering schorsen, zodat u allen in de gelegenheid bent de familie te condoleren.

Beste familie. We hebben elkaar net al even ontmoet en samen met de locogriffier en een aantal collega-Statenleden was ik aanwezig bij de uitvaart, de afscheidsplechtigheid van Rinus, vorige week in Eindhoven. Eindhoven, waar hij ook geboren was, nu woonachtig in Helmond, en lid van onze Staten vanaf 28 maart 2019 tot en met 23 februari 2020. Een klein jaar voor iets wat voor hem een grote passie was. Dat weet jij, Lot, dat weet je, Denise, en ook Sander, jij hebt dat meegekregen. Ik hoop dat hij ook aan zijn kleinkinderen heeft duidelijk kunnen maken hoe belangrijk het voor hem was om uitgenodigd te worden door de kiezer hier mee verantwoordelijkheid te dragen voor onze provincie. Een provincie waar hij veel mee had.

Hij kwam uit een groot gezin. We hebben gehoord hoe al heel vroeger hij een passie voor technologie had. We hebben gehoord van het geknutsel in de elektrotechniek. Het was een passie voor technologie die later leidde tot een promotie en een carrière op de Universiteit van Eindhoven, waar hij als universitair hoofddocent zijn carrière beëindigde en ook nog veel andere dingen gedaan heeft. Het tekende Rinus dat hij nooit alleen maar alleen deed wat van hem gevraagd werd, maar altijd meer, altijd op zoek was naar maatschappelijk van betekenis zijn. Zo was hij ook al in de tijd van de universiteit voorzitter van de Universiteitsraad, nadat hij eerst heel lange tijd lid van de Universiteitsraad was. Toen ik met de griffier samen bij hem was, de woensdag voordat hij uiteindelijk overleed in het ziekenhuis, heb ik hem nog gevraagd: kun je me niet wat tips geven hoe je dan met zo'n Universiteitsraad omgaat? Dat kan ik in mijn toekomstige functie misschien wel gebruiken. We hebben er eigenlijk een heel fijn en leuk gesprek over gehad, ondanks het feit dat we wisten dat het een afscheid was. Maar het tekent Rinus dat hij ook toen vooral over de zaken wilde spreken. Het ging natuurlijk over hem, dat was duidelijk, maar je zag dat hij al die andere dingen eigenlijk nog belangrijker vond. Hij was echt iemand, ik zei het net ook al, die vooral ook dingen deed voor anderen, zeer betrokken. Zo was hij actief in de glasvezelcoöperatie en na zijn pensioen ging het eigenlijk voortdurend maar door. Een van de grote zorgen die hij had toen we in het ziekenhuis bij hem waren, is dat hij nog zoveel moest overdragen. Het tekende zijn grote verantwoordelijkheidsgevoel om als penningmeester de boel netjes over te kunnen dragen. Maar ook was er natuurlijk zijn diepe wens om nog van zijn kleinkinderen te kunnen genieten. Hij was gericht op de ouderen, deed daar veel voor, ook in Helmond, belangrijke projecten, ook in de mobiliteit voor ouderen, zeer zorgzaam, maar ook zeer gehecht aan thuis, en een stuwende kracht achter 50PLUS in Helmond. "Politiek", zei hij tegen Kirsten en mij, "was mijn passie. Het is zo jammer dat ik niet meer heb kunnen

doen. Ik had het zo fijn gevonden om de Staten van Brabant, en daarmee Brabant, nog veel langer te mogen dienen."

Beste familie. Het heeft niet zo mogen zijn, en dat spijt ons. Wij missen Rinus. We hebben op dat moment nog één ding kunnen doen wat we hier hadden willen doen op het moment dat je normaal afscheid neemt van de Staten. Dit is natuurlijk niet een normaal afscheid, het is een veel te vroeg, verdrietig afscheid. Maar dan is er een roemer, een traditioneel cadeau, met daarin gegraveerd de data van in dienst treden en afscheid nemen van de Staten. We hebben de roemer kunnen laten zien, maar nog niet die waarin die data waren gegraveerd. Die wil ik nu namens ons allemaal aan jullie overhandigen.

Dan geef ik nu graag het woord aan Jan-Frans Brouwers, fractievoorzitter van 50PLUS, voor enkele woorden voor Rinus en voor jullie.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Beste Lot, beste Denise, beste Sander en verder alle aanwezigen hier. Na een korte periode samen met Rinus in deze zaal gezeten te hebben, werd Rinus ziek. In eerste instantie leek de ziekte te overzien, maar langzamerhand werd het erger en erger. Ondanks zijn ziekte was Rinus nauw betrokken bij het Statenwerk. Mails, telefoons, apps kon je dagelijks verwachten van hem. Ook tijdens de Statenvergaderingen hier was hij actief. Hij keek via de live-stream naar onze debatten en stuurde regelmatig een app of een mail, om mij te ondersteunen. Ik zat niet alleen, ik was nooit alleen, hij dacht mee. Steevast kreeg ik na de vergadering een appje met "goed gedaan, jochie!"

Vorige week, op maandagochtend, werd ik gebeld door Rinus, tenminste: dat las ik op het scherm van mijn telefoon. En ik naam aan met "Hoi, Rinus! Alles goed, goeie nacht gehad?" En toen volgde stilte. "U spreekt met Denise", klonk het, "en ik moet u vertellen dat mijn vader gisteren gestorven is." Ze bleek te bellen met de telefoon van Rinus, en ik kan u vertellen, en nu weer: de rillingen liepen over mijn lijf. Ik werd er helemaal stil van. Ik wist dat hij nog maar kort te leven had, ik wist dat hij vrijdagmiddag van het ziekenhuis naar huis was gebracht, maar dit had ik natuurlijk niet verwacht. Zaterdagochtend had ik hem nog aan de telefoon, maar hij was een beetje moe en we spraken af elkaar maandag weer te bellen. Vandaar mijn enthousiaste opnamen toen ik de naam van Rinus op mijn beeldscherm zag opduiken. Maar het mocht niet meer zo zijn. Rinus was reeds gestorven. Afgelopen zaterdag hebben we afscheid genomen van Rinus. Zo'n moment is triest en je kunt er eigenlijk alleen maar op terugkijken.

U allen moet weten hoe hard Rinus heeft gewerkt aan de verschillende 50PLUS-campagnes, hoe hij zich heeft ingezet voor de ouderen bij het KBO en ja, hoe trots Rinus was dat hij voor 50PLUS in de Provinciale Staten mocht zitten. Samen genoten wij van de vergaderingen van Provinciale Staten. We genoten tijdens die vergaderingen van het debat, maar ook van kleine dingen. En Rinus, kan ik u vertellen, kon vooral genieten van die lekkere koekjes die hier staan. We hadden de taken altijd goed verdeeld. Ik mocht het praatwerk doen en Rinus dook in de stukken, bereidde alles tot in de puntjes voor en zei regelmatig: laat mij maar meeschrijven aan die speech. En Rinus maakte dan mede de tekst en die eindigde altijd met de volgende zin: "En, Jan-Frans, als je het er niet mee eens bent, dan hoeft je het niet over te nemen." Dat was Rinus: goed onderlegd, maar ook bescheiden. Daarom waren we zo'n goed team. We begrepen elkaar, we vertrouwden elkaar, we konden op elkaar bouwen.

In de beginperiode, toen Rinus nog gezond was, reden we ook altijd samen naar het provinciehuis in zijn elektrische auto, dan konden we nog even bijpraten. Helaas kreeg kanker Rinus te pakken en later bleek ook nog van een hele agressieve soort. Maar iedere keer als hij een slecht bericht kreeg, bleef Rinus positief. "Over twee weken ben ik er weer bij", zei hij dan. Hij vond altijd weer een stip op de horizon waar hij zich aan vast kon klampen. In het ziekenhuis zei hij nog tegen mij: "Dat ze die hele darm er maar uit halen, dan kan ik weer verder."

Het ging snel, veel te snel, en alle behandelingen en positiviteit mochten niet baten. Zondag 23 februari is hij gestorven, ongeveer - het werd net gezegd - een jaar na zijn beëdiging als Statenlid. En hij is, zoals hij zelf wenste, als Statenlid in het harnas gestorven.

Beste aanwezigen. Op Rinus kon je bouwen. Hij was loyaal, bevlogen, integer en heel sociaal. Maar nu nemen we afscheid, Rinus. Mede namens PLUS: vaarwel, het ga je goed. We zullen je enorm missen en ik wil eindigen met te zeggen: goed gedaan, jochiel
Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik wil de heer Brouwers danken voor zijn woorden. Dan schors ik nu de vergadering, om u allen in de gelegenheid te stellen de familie te condoleren. De vergadering is geschorst.

Schorsing (13.51-13.57)

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen. Ik heropen de vergadering.

Actualiteit

Actuele motie M16-2020 Provinciale Staten 6 maart 2020 Betrokken Brabant betrekken door Statenfractie van D66

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de indiener van de motie, de heer Meijer van D66, voor een toelichting op de motie.

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel voorzitter. Die toelichting op de motie zal heel kort zijn. Afgelopen maandag spraken wij met veel stakeholders van de provincie Brabant over de totstandkoming van de profielschets voor een nieuwe Commissaris van de Koning. Naast de inhoud die over de profielschets werd gedeeld viel het mijn fractie op dat veel van de stakeholders van Brabant zich afvroegen: op welk moment mogen wij eigenlijk meepraten over het nieuwe bestuursakkoord van Brabant? Want er is veel veranderd in de afgelopen twaalf maanden. Naast alle perikelen in dit huis weet, denk ik, iedereen veel meer over stikstof dan twaalf maanden geleden, maar ook als het gaat over de opgave rondom klimaatadaptatie weten we veel beter waar we staan ten opzichte van een jaar geleden, alsook in de financiële situatie, die continu ontwikkelt. Veel stakeholders vroegen aan ons: kun jij op enige wijze dit signaal kenbaar maken naar de onderhandelende partijen? Daar hebben wij een instrument voor en dat heet een actuele motie. Dus, richting u namens mijn fractie: niet om mijn achterban te plezieren, maar vooral voor de stakeholders van Brabant dien ik vandaag deze actuele motie in, met het verzoek om een stakeholdersbijeenkomst te organiseren, zodat zij mee kunnen praten over hun lessen van de afgelopen twaalf maanden, die u kunt gebruiken voor uw nieuwe bestuursakkoord.

Motie M16-2020: Betrokken Brabant betrekken

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6 maart 2020;
constaterende dat:

- vier partijen onder leiding van een formateur gesprekken voeren met als doel te komen tot een nieuw bestuursakkoord;
- diverse maatschappelijke partners de wens hebben om betrokkenheid te tonen ten aanzien van de inhoud van het nieuwe bestuursakkoord;
- de bijzondere website <https://www.brabant.nl/subsites/coalitievorming> tot op heden nauwelijks gevuld is;

overwegende dat:

- het een Brabantse traditie is om bij de vorming van nieuwe coalities op enige wijze ook de maatschappelijke partners te betrekken;
- deze betrokkenheid de kwaliteit van, maar vooral het draagvlak voor het nieuwe bestuursakkoord vergroot;

besluiten:

- dat er op korte termijn, net zoals in maart 2019, een inspraakmoment / stakeholdersbijeenkomst in het provinciehuis moet worden georganiseerd voor maatschappelijke partners van de provincie Noord-Brabant om hun gedachten over een nieuw bestuursakkoord te delen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Arend Meijer, D66

Janneke van Kessel, D66

Ine Meeuwis, D66."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer. Ik stel voor, gezien het verzoek dat aan uw Staten is gericht, dat ik in de volgorde die u kent de partijen de gelegenheid geef om over deze motie, die intussen bij u bekend is onder motie 16-2020, het woord te voeren. De fractie van de VVD. Ja, ga uw gang. De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, dank voor het woord. Natuurlijk heeft deze motie onze sympathie. Bij de totstandkoming van het vorige bestuursakkoord is ook een dergelijke bijeenkomst gehouden. Die input is wat ons betreft nog steeds voor grote delen ook gewoon bruikbaar, want gelukkig gaan wij over meer dingen dan alleen stikstof in dit huis. Wat mijn fractie ook vindt is: input ophalen is altijd eenrichtingverkeer en wij hebben liever dat we dan ná het akkoord over de uitvoering van de kaders spreken met de betrokken organisaties, zodat we echt een dialoog kunnen voeren in plaats van dat het alleen maar één richting is. Dus wij gaan tegen deze motie stemmen.

De **voorzitter**: De fractie van Forum voor Democratie... Ja, u mag interpreteren, meneer Meijer..., of misschien is het toch de betere volgorde dat u in tweede termijn even reageert op wat te berde gebracht is. Dat lijkt me iets overzichtelijker. De fractie van Forum voor Democratie, de heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voorzitter. Dank aan de fractie van D66 voor hun motie, waaruit een bijzondere betrokkenheid blijkt voor het nieuwe bestuursakkoord. Bij deze motie komen de fracties van D66 en die van Forum eigenlijk dicht bij elkaar. Wij beamen dat het een goede Brabants traditie is om bij het beleid van de nieuwe coalitie ook maatschappelijke partners te betrekken. Dit draagt immers bij aan draagvlak, en dat is bij uitstek iets waar wij in de nieuwe coalitie aan bij willen dragen. Er zal dan ook ruimte zijn voor maatschappelijke partners van de provincie Noord-Brabant. Op dit moment echter wordt er een coalitie gevormd, er wordt nu gesproken over een coalitieakkoord op hoofdlijnen en in tegenstelling tot een gebruikelijk coalitieakkoord, dat tot in de details wordt dichtgetimmerd, dienen in een hoofdlijnenakkoord de bijzonderheden gaandeweg te worden ingevuld. Een dergelijk hoofdlijnenakkoord staat naar zijn aard open voor inbreng van anderen, en daar zal dan ook uitgebreid sprake van zijn. Wat ons betreft kunnen wij deze sympathieke motie dan ook steunen, mits in de motie de woorden 'op korte termijn' worden gewijzigd in 'wanneer het hoofdlijnenakkoord is afgerond'.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Bie voor zijn bijdrage. De fractie van het CDA, mevrouw De Hoon dan nu het woord.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. Een hele sympathieke motie zoals die voorligt. Zo hebben wij hem ook ontvangen en gelezen. De vorige keer is inderdaad ook uitvoerig met iedereen gesproken. Nu is de intentie te komen tot een hoofdlijnenakkoord en daarbij zou het vooraf met elkaar gaan bespreken niet terechtkomen in, dus misschien ook niet per se recht doen aan, maar altijd goed om inderdaad met elkaar te praten, met alle partners, alle stakeholders. Dus wat ons betreft: als wij hem mogen lezen als sympathiek, en inderdaad ook nadat we het hoofdlijnenakkoord af hebben, dat we dan zo snel mogelijk en alles meenemen, dan prima.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw De Hoon. De fractie van de SP, de heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, voorzitter, ik vind de reactie van de aanstaande, mogelijke coalitiepartijen toch wel weer bijzonder. Blijkbaar moeten toch echt eerst de achterkamertjes het werk doen, en daarna mogen mensen er iets over gaan vinden. Volgens mij is het partijkartel op deze manier uitgebreid met een nieuwe partij. Bovendien hebben we gisteren allemaal een persbericht ontvangen met daarin een aantal principes, waarin letterlijk staat: "We laten zien wat we doen, met uitgestoken hand naar iedereen." Nou, waarvan akte.

De **voorzitter**: De fractie van GroenLinks, de heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Dank voorzitter. Eigenlijk was ik verbaasd dat hierover een motie moest worden ingediend, want ik vind het zelf aan de onderhandelende partijen om dit proces goed te regelen, ook vooraf, en met de achterban en alle partners en alle stakeholders van Brabant in gesprek te gaan. Als je dat doet na een hoofdlijnenakkoord, dan staat dat hoofdlijnenakkoord al, en dat is volgens mij niet de intentie van hoe we in Brabant met elkaar omgaan. Dus ik dacht eigenlijk dat zo'n motie overbodig was, maar steun voor deze motie is blijkbaar nodig.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Ludwig. De fractie van de PVV, bij monde van de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, wat de PVV betreft is dit een vrij nutteloze exercitie, die we van D66 nog wel verwachten, maar de steun die we nu zien bij de beoogde nieuwe coalitiepartijen..., ja, die maken er, zoals net ook al terecht werd gerefereerd, toch wel een beetje een kartelfeestje van voor subsidieclubs die met de achterban in de achterkamertjes kunnen gaan dealen met het provinciebestuur, en daar zitten wij niet zo op te wachten. Daarvoor hebben ze bijvoorbeeld al de nieuwjaarsreceptie, waar altijd alleen die specifieke doelgroep van stakeholders voor wordt uitgenodigd en de gewone Brabantse burger nooit welkom is; die wordt daar niet voor uitgenodigd. Als we willen weten wat er leeft bij de echte stakeholders van deze provincie, luister dan eens een keer naar die stakeholders, en de belangrijkste stakeholders voor de PVV zijn onze Brabantse burgers. Luister daar maar eens naar met bijvoorbeeld referenda. Wat al die organisaties, die zogenaamde stakeholders, betreft, die maatschappelijke organisaties, die weten de provincie toch wel te vinden en die lopen hier toch al de deur plat. Dus wat de PVV betreft is deze motie totaal overbodig.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem. De fractie van de Partij van de Arbeid, de heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, dank u wel voorzitter. Om eerlijk te zijn: ik vind deze motie niet zo belangrijk als meneer Meijer hem vindt. Ik voel ook niet de verontwaardiging van meneer Everling en ik gebruik al helemaal niet dezelfde woorden als de heer Van Hattem. Desalniettemin vind ik de opstelling van de beoogde coalitiepartijen wel een beetje vreemd, want ja, je gaat eerst een akkoord sluiten en dan

mag iedereen er nog een keer iets van vinden. Dat lijkt me ook een beetje zinloos. Dus ik zit een beetje in dubio of ik die motie nou ga steunen. Ik begrijp dat u niet van plan dat te gaan doen nou, prima, maar dan wil ik u wel vragen om dan in ieder geval de input die het vorig jaar tijdens het opstellen van het eerste bestuursakkoord is ingebracht, om die dan gewoon echt wel heel serieus te nemen en ook echt te gaan gebruiken, want daar zal ik het akkoord dan ook echt op gaan toetsen. Dus dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Smeulders. 50PLUS, de heer Brouwers. Geen behoefte aan het woord. De Partij voor de Dieren. Ook niet. Lokaal Brabant, Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Er werd daarnet iets gezegd over een partijkartel, subsidieclubs enzovoort. Voor mij is één ding heel helder en duidelijk, en dat is wat tien maanden geleden opgehaald is tijdens de bijeenkomst hier in het provinciehuis, die drukbezocht was, toentertijd onder leiding van Helmi Huijbregts. Die input ligt er nog steeds en is voor mij ook input bij de onderhandelingen. Wij nodigen jullie graag uit, en ik nodig jullie graag uit om, zodra het akkoord op hoofdlijnen er ligt, daar met ons zwaar over in debat te gaan. Als in die zin de motie veranderd zou kunnen worden, heel graag, dan ondersteunen we hem.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren. Dan de fractie van ChristenUnie-SGP, bij monde van de heer Vreugdenhil

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Wij kunnen deze motie steunen. Wij begrijpen ook wel dat een aantal partijen zeggen van "wacht nog even tot er een akkoord gesloten is". Ik dacht even gisteren dat het hoofdlijnenakkoord er al lag, maar er gaat dus blijkbaar nog meer komen, dus dat wachten we dan even af. Ik vind het wel belangrijk dat ook wat vóór de zomer opgehaald is, dat we daar ook serieus mee aan de slag gaan. En dan zeg ik wel even tegen D66: misschien had deze werkwijze ook wel in de afgelopen driekwart jaar mooi geweest, als we dat vaker toegepast hadden. Maar ik steun u hierin, om te laten zien als Staten dat we ons openstellen voor alle partijen, voor alle Brabanders, en van daaruit het goede zoeken, wat ook in een akkoord, maar vooral ook in de uitwerking van een akkoord, want daar moeten volgens mij echt de zaken gedaan worden, een plek gaat krijgen. Met die invalshoek steunen wij deze motie.
Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. Dan geef ik nu de gelegenheid aan de indiener, de heer Meijer, om kort op de ingebrachte gedachten te reageren. De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel, voorzitter, en dan houd ik de heer Smeulders in gedachten, als ik het volgende zeg. Teleurstelling in de democratie komt voort uit valse inspraak, op het moment dat je inspraak organiseert waar je vervolgens niets mee doet, of wanneer je een referendum houdt, om het vervolgens te negeren. Als je dat soort inspraak faciliteert, en dan lijkt het mij logisch dat de fractie van Forum voor Democratie zich in deze woorden herkent, dan creëer je teleurstelling, en die teleurstelling leidt uiteindelijk tot polarisatie en leidt tot..., nou ja, misschien stemmen mensen dan wel op partijen waarvan je zelf denkt: hoe kun je in hemelsnaam op die partij stemmen?

Wat ik nu in eerste termijn hoor, is dat een aantal fracties zeggen: laat ons nou een akkoord sluiten en vervolgens mag maatschappelijk Brabant daar iets van vinden. Maar dan betreft u hen totaal niet in de gezamenlijke missie die u als college voor ogen heeft, dan betreft u hen niet bij de gezamenlijke beeldvorming, bij de gezamenlijke opdracht, waar u die partijen juist zo hard bij nodig hebt. Dus mijn opdracht is nogmaals: neem de partners in Brabant serieus. Laat hen gewoon inspraak hebben in deze

fase, sluit vervolgens uw akkoord en koppel aan de partijen terug wat u met hun input hebt gedaan. U kunt ervoor kiezen om bepaalde input te negeren, als het niet past in uw straatje, maar geef partners op z'n minst de gelegenheid om hun input te geven. Dat is wel zo chic en het past ook in de traditie van Brabant, waarin we de dingen toch in eerste instantie samen proberen te doen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer voor zijn inbreng. Ik meen vast te kunnen stellen dat hiermee gezegd is wat hier op dit moment over gezegd zou willen worden. Dan sluit ik de beraadslagingen en gaan we over tot de stemming over deze motie.

We kunnen gaan stemmen. Aan de orde is de stemming over motie 16, de actuele motie 'Betrokken Brabant betrekken', indiener D66. Ik breng de motie in stemming. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen met stemverklaring. Wij gaan voor dialoog boven monoloog en natuurlijk nemen we de input die vorig jaar is opgehaald mee.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als de VVD.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor met stemverklaring. Serieuze inspraak vindt plaats in de fase dat het ook daadwerkelijk verschil kan maken.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen met stemverklaring. Wij nemen zeker de input van vorig jaar, van tien maanden geleden, mee in de onderhandelingen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: De motie is verworpen.

Besprekstukken

68/19 Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat'.

De **voorzitter**: Dan gaan we nu met uw welnemen meteen door met het volgende Statenvoorstel, Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat', bij u bekend onder 68/19. Eerste termijn van de zijde van uw Staten. Mevrouw Dirken van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik zie af van mijn spreektijd.

De **voorzitter**: U ziet af van uw spreektijd. Dan gaan we naar Forum voor Democratie, de heer Duijs. Aan hem geef ik het woord.

De heer **Duijs** (FvD): Voorzitter, dank u wel. De biodiversiteit, zo konden we lezen, in het gebied grofweg tussen Waalwijk en Waspik, staat onder druk. Een eeuw geleden bevond zich hier, op de grens van land en klei, een rijk natuurlandschap. Middels het Provinciaal Inpassingsplan en de herstelmaatregelen die daaruit voortvloeien moeten de habitattypen in dit gebied worden beschermd en bevorderd, zodat de oorspronkelijke natuur en biodiversiteit van rond 1900 kan worden geborgd. Maar over welke herstelmaatregelen in dit gebied hebben we het nou eigenlijk, en welke consequenties heeft dat voor de omgeving, en vooral voor de omwonenden?

Allereerst wordt duidelijk dat, om verdroging tegen te gaan en de biodiversiteit te bevorderen, het waterpeil omhoog gaat. Dat dit consequenties heeft voor de diverse gronden in het gebied mag duidelijk zijn. Agrarische gronden kunnen niet meer als zodanig worden ingezet, diverse graslanden, waar bijvoorbeeld schapen lopen, zullen hierdoor zodanig drassig worden dat dit niet meer mogelijk is, aangrenzende percelen die nu door bewoners recreatief worden gebruikt zijn straks onbegaanbaar. Ook hebben diverse omwonenden aangegeven het hoge waterpeil, met name voor kruipruimtes, als een gevaar te zien. Passende maatregelen om overlast in kruipruimtes tegen te gaan zijn inmiddels beloofd aan de direct omwonenden. Uiteraard blijft het een reëel gevaar, waar blijvend de nodige aandacht voor zal moeten zijn. Daar blijft het niet bij, voorzitter, want de anti-verdrogingsmaatregelen en de algehele vernatting zullen ook de overlast van muggen en ratten doen toenemen in het betreffende gebied. Vraag aan de gedeputeerde. Welke concrete maatregelen neemt het college om de overlast van muggen en ratten in dit gebied tegen te gaan?

Voorts zullen, om de aangewezen gronden een natuurbescherming te kunnen geven, gronden moeten worden verworven. Van de betreffende ambtenaar vernamen we dat er waarschijnlijk helaas ook onteigend zal gaan worden. De verwachting is dat dit vermoedelijk maximaal drie keer nodig zal zijn. Dit is gezien het grote aantal percelen waarmee wordt gewerkt een gering aantal. Desondanks zijn we van mening dat onteigening tot het minimum zal moeten worden beperkt. Het recht op eigendom is ons inziens iets fundamenteels, waarvan we vinden dat dit te allen tijde centraal zou moeten staan. Verzoek aan de gedeputeerde om uitsluitsel te geven over de status van de onteigeningsdossiers op dit moment. En wat kan het college momenteel nog doen om eventuele onteigeningen te voorkomen?

Verder hebben we kunnen constateren dat het proces op sommige punten te wensen overlaat. In met name de beginfase is een en ander niet gecommuniceerd met de omwonenden. Zo werd voor bewoners in de nota van zienswijzen duidelijk dat het zou gaan om nat hooiland in plaats van, wat eerder werd aangenomen en ook gecommuniceerd, een kruidenrijk land. De stroperige communicatie heeft het vertrouwen van de betreffende omwonenden geen goed gedaan. Ik wil de gedeputeerde dan ook met klem verzoeken toe te zien op een juiste handelswijze in dezen en een juiste en volledige communicatie richting betrokkenen te garanderen.

Voorzitter. Na de nodige Provinciale Inpassingsplannen met betrekking tot Natura 2000 en het Natuurnetwerk Brabant die hier inmiddels de revue zijn gepasseerd, zien we in dit plan wederom bezwaren voor de omgeving. Met name de mogelijke onteigeningen zijn ons inziens een lelijke consequentie van de beoogde maatregelen in dit gebied. Wel zien en horen we tegelijkertijd dat kosten noch moeite worden gespaard om het aantal onteigeningen zoveel mogelijk te beperken en de communicatie met de betrokkenen in dit gebied ook in meer algemene zin te optimaliseren.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Duijs voor zijn bijdrage. De fractie CDA dan nu..., ah, een interruptie op de valreep. Graag iets eerder, maar bij dezen dan, de heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Sorry, voorzitter, ik wilde heel even het betoog afwachten van de heer Duijs, want in de vorige Statenvergadering werd door zijn fractie gezegd: wij nemen als Forum geen standpunten in, omdat we op dit moment in de achterkamertjes aan het onderhandelen zijn. Nu zijn we in deze Statenvergadering en wordt er wel een standpunt ingenomen. Ik ben benieuwd wat de komende lijn gaat zijn van Forum in de Statenvergaderingen als zij nog in de achterkamertjes aan het zitten zijn.

De **voorzitter**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Nou, ik zou toch graag willen weten wat ons standpunt dan volgens u op dit moment is. Wat heeft u gehoord?

De **voorzitter**: Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): In de vorige Statenvergadering opende, niet u, maar uw fractievoorzitter van: wij nemen geen standpunt in, omdat wij op dit moment aan het onderhandelen zijn. Dat heb ik u nu niet horen zeggen, vandaar dat ik even wilde weten hoe de vork aan de steel zat.

De **voorzitter**: Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Nou, op dit moment zijn wij heel benieuwd naar de antwoorden op onze vragen, en die wachten wij even af.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ja, in navolging daarvan: in de vorige vergadering gaf uw fractievoorzitter op voorhand ook aan helemaal geen moties of amendementen te zullen steunen. Geldt dat in deze vergadering ook nog steeds voor Forum voor Democratie?

De **voorzitter**: Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): We hebben het hier volgens mij niet over moties en amendementen op dit moment. We hebben het hier over een bepaald punt, een bepaalde situatie, in het Provinciaal Inpassingsplan en daar gaan we het over hebben vandaag, maar volgens mij geen moties toch verder?

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou ja, voorzitter bij ieder geagendeerd onderwerp kunnen moties of amendementen worden ingediend. Ik heb zojuist al een motie ingediend hierbij, die ik zo meteen zal toelichten, en de heer Van der Wel dient ook een motie in...

De **voorzitter**: Mijnheer Duijs, u wordt op uw wenken bediend!

De heer **Van Hattem** (PVV): Dus de lijn die in de vorige vergadering is gekozen, om moties en amendementen op voorhand al niet te gaan steunen, gelet op de onderhandelingen, wordt die voortgezet?

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, uw vraag is duidelijk. De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Meneer Van Hattem, ik stel voor dat u gewoon even afwacht hoe dit gaat lopen.

De **voorzitter**: Oké, dan is nu de fractie van het CDA, bij monde van de heer Stoop, geroepen het woord te voeren. Aan u het woord, mijnheer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Voorzitter. Vandaag gaan Provinciale Staten een besluit nemen over het Provinciaal Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat'. Wij hebben tijdens de behandeling van dit onderwerp begrepen dat er veel overleg is geweest met de betreffende inwoners, om gronden zonder tot onteigening over te gaan te verwerven, en met succes. Het aantal onteigeningen zal tot een minimum beperkt worden. Dus een compliment voor de wijze waarop de medewerkers in dit huis zijn omgegaan met de inwoners, maar ook een compliment aan de betrokken inwoners, die hebben bijgedragen aan een constructief proces.

In de nota van zienswijzen is te zien dat er 75 zienswijzen zijn ingediend. De meeste zienswijzen hebben betrekking op de zorgen die de bewoners hebben ten aanzien van het stijgende waterpeil in het gebied. Het is goed te lezen dat de peilplannen, het Inrichtingsplan en het Provinciaal Inpassingsplan zelf op basis van de zienswijzen zijn aangepast.

Een groot aantal zienswijzen gaat ook over de verwachte overlast van muggen en knutten, en een aantal over communicatie. Het CDA schaart zich achter de conclusies van BrabantAdvies: houd de vinger aan de pols ten aanzien van de ontwikkelingen, waaronder een grotere kans op natte voeten voor de bewoners en een toename van muggen en knutten. Communicatie is daarbij het toverwoord. Blijf in gesprek met de betrokkenen en stel bij als de ontwikkelingen nadeliger zijn dan voorzien. Wat wel bijzonder is, is dat dit

Natura 2000 gebied zo dicht langs de snelweg ligt. De vraag is of de opgave voor de stikstofreductie hierdoor niet lastiger wordt. Voor het CDA is duidelijk dat de opgave van de stikstofreductie voor dit gebied niet alleen bij de agrarische ondernemers mag liggen. Wij hebben in ieder geval begrepen dat er al veel winst in de stikstofreductie wordt gerealiseerd doordat met een nieuwe bestemming van een aantal deelgebieden het agrarisch gebruik binnen het gebied zal afnemen. Wij adviseren u deze reductie te monitoren.

Voorzitter. Het CDA heeft uit de presentatie van drie weken geleden mogen ervaren dat er heel zorgvuldig gehandeld is en dat geeft vertrouwen dat ook de aanbevelingen van BrabantAdvies zorgvuldig worden uitgevoerd. Ook het Waterschap Brabantse Delta is zeer positief over het plan. Ze prijzen de gedetailleerdheid van het plan en de wijze waarop de waterbeheersing met dit plan wordt gerealiseerd. Ik heb zelfs gehoord dat het plan met applaus is verwelkomd. Het zal u niet verbazen dat het CDA zal instemmen met dit Provinciaal Inpassingsplan.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ik hoor het CDA zeggen dat door het verplaatsen van agrarische activiteiten uit het gebied stikstofreductie zal plaatsvinden. Maar tegelijkertijd wordt een Natura 2000-gebied aangelegd met stikstofgevoelige natuur. Heeft het de goedkeuring van het CDA dat er een stikstofgevoelig gebied wordt gecreëerd dat juist impact kan hebben op de wijde omgeving qua stikstofuitstoot?

De **voorzitter**: Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Volgens mij wordt er geen nieuw stikstofgebied gecreëerd. Het is een bestaand plan, alleen worden nu gronden verworven om binnen het Natura 2000-gebied te realiseren.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dat is nou precies het probleem: op die gronden komen instandhoudingsdoelstellingen te liggen voor die bepaalde natuurdoeltypes, en dat zijn nou juist de meest stikstofgevoelige natuurdoeltypes. Daardoor heeft het in de wijde omgeving impact op veehouders, op de A59, op woningbouw et cetera, et cetera. Daarmee maakt u het probleem juist groter. Met die kleine reductie die u misschien bereikt door een aantal boeren te verplaatsen houdt u het probleem structureel in stand door stikstofgevoelige natuur te creëren.

De **voorzitter**: Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): In mijn ogen zijn er geen nieuwe gebieden gecreëerd, dus ik zie niet in waarom dit extra aanpassing zou behoeven.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Kessel interruptie.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Ja, voorzitter, ik ben eigenlijk wel benieuwd en ik zou de heer Stoop dezelfde vraag willen stellen die mijn collega Ludwig net aan Forum voor Democratie stelde: wat is er in deze vergadering nu eigenlijk veranderd ten opzichte van de vorige vergadering? Waarom neemt het CDA nu wel een standpunt in?

De **voorzitter**: Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Nou, in de vorige vergadering ging het over het indienen van moties en ik denk dat het standpunt van de CDA-fractie niet afwijkt van het standpunt dat wij eerder hierover hebben ingenomen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Dus u zegt hier eigenlijk impliciet dat u dadelijk bij de moties geen standpunt gaat innemen? Want er zijn hier ook moties ingediend.

De **voorzitter**: Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Ik denk dat we dat gewoon aan de hand van de ingediende moties moeten bepalen, dus ik kan dat niet op voorhand zeggen.

De **voorzitter**: De SP-fractie, de heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Voorzitter. Vandaag worden we als Staten om een inhoudelijk oordeel gevraagd, een inhoudelijk oordeel over de plannen om het natuurgebied van de Westelijke Langstraat weerbaarder te maken tegen klimaatveranderingen en het beschermen van dat natuurgebied tegen te hoge stikstofdeposities. Wij zullen als SP instemmen met dat plan, omdat we zowel de klimaatverandering als die te hoge stikstofdepositie onderkennen, en precies daarover gaat dit plan. Maar we kunnen ons wel voorstellen dat de klimaatsceptici onder ons en zij die spreken van stikstofwaan hier moeite mee hebben. Zo roept het Forum voor Democratie landelijk op hun website op om alle stikstofmaatregelen waardoor burgers getroffen worden, op te schorten. Ik zou het Forum dan ook willen vragen of ze, gezien de door henzelf geschetste gevolgen voor burgers, zoals de heer Duijs dat net zei, hierbij de landelijke lijn volgen, en dus tegen dit voorstel zullen stemmen, óf verzetten ze zich tegen hun partijleiding, en blijkt dat wat geblaat voor de Bühne, en stemmen ze hier in? Misschien komen de gisteren uitgebrachte uitgangspunten u hier te pas. Immers, dit plan is op een buitengewoon respectabele manier tot stand gekomen. Iedereen heeft mee kunnen doen en ook met dit plan blijft iedereen in de Westelijke Langstraat vrij om te zijn wie hij is, of wie zij is. Alles is transparant, iedereen kan zien wat we deden en iedereen is met uitgestoken hand tegemoet getreden en betrokken. Het plan is effectief, financieel haalbaar en behoort tot onze kerntaken. Het stimuleert initiatief en innovatie, toont oog voor de gevolgen voor mensen, bewijst dat we niet alleen actief lid zijn van Europa, maar zelfs van de Europese Unie, maakt ons betrouwbaar partner in de uitvoering van het Klimaatakkoord en bouwt voort op wat goed is, namelijk ons Natura 2000-beleid...

De **voorzitter**: Mijnheer Swinkels, wilt u afronden?

De heer **Swinkels** (SP): U kunt dus zonder problemen met dit hele voorstel instemmen, en dan zegt u daarmee...

De **voorzitter**: Nee, nee, mijnheer Swinkels, nu is de tijd echt op. Mevrouw Van Kessel van D66. Aan u het woord.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): voorzitter. Wat een mooi moment om in Brabant te spreken over de uitvoering van grootschalige natuurherstelmaatregelen in een Natura 2000-gebied. Na de PAS-uitspraak van vorig jaar mei is de noodzaak tot het beschermen, en in dit geval het actief uitvoeren van natuurherstel alleen maar urgenter, en zelfs evidentier geworden. Het beschermen van de natuur in Brabant en het bewaken van de instandhoudingsdoelstelling van kwetsbare soorten is een kerntaak en verantwoordelijkheid van de provincie. Want gezonde en robuuste natuur is belangrijk, dat kan ik namens D66 niet vaak genoeg benadrukken: belangrijk voor alle Brabanders, want het draagt bij aan een gezonde leefomgeving. Uit onderzoek blijkt dat een groene omgeving bijdraagt aan vermindering van stress en heeft daarmee een positief effect op de volksgezondheid. Daarnaast draagt natuur bij aan het verbeteren van de luchtkwaliteit.

Via dit project van de Westelijke Langstraat wordt uiteindelijk 650 ha natuur gerealiseerd door het verwerven van gronden en deze een beschermde natuurstatus te geven. Voor D66 is het erg belangrijk dat het algehele proces zorgvuldig verloopt. Een compliment dan ook aan alle betrokkenen voor de manier waarop de omwonenden en de verschillende belanghebbenden zijn meegenomen in dit proces. En goed om te zien dat ook cultuurhistorie en recreatie ruime aandacht krijgen binnen het project. Daarbij merken we wel op dat het voorstel in vergelijking tot bijvoorbeeld het project Oostelijke Langstraat niet echt integraal te noemen is. De GOL was een heel mooi plan, in samenwerking met de omliggende omgeving, het voorliggende plan is in verhouding meer gericht op het natuurherstelvraagstuk. Dat is jammer, want D66 ziet kansen om in het gebied ook andere maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden. De omliggende gemeenten zijn momenteel druk bezig met het opstellen van de regionale energiestrategieën. Nu is de regio Hart van Brabant de enige regio in Nederland die ook klimaatadaptatie meeneemt in deze strategieën, daarom de REKS, regionale energie- en klimaatstrategie genoemd, in plaats van de RES. Zij stellen daarin ook klimaatdoelen, zoals droogtebestrijding, hitteproblematiek en wateroverlast, aan de orde. D66 vindt dit een goede manier van werken. Een effectieve aanpak hiervan zal zowel lokaal als op regionale schaal moeten plaatsvinden. Kan de gedeputeerde toezeggen dat het college zich zal gaan inzetten om de plannen van de omliggende gemeenten, zoals de REKS, mee te nemen in de afstemming met de doelstellingen van dit project?

Klimaatadaptatie is een belangrijke uitdaging voor de toekomst, iets wat wij als D66 hoog op de agenda hebben staan. Uit de zienswijzen blijken zorgen bij de omwonenden over de nog vast te stellen waterpeilen en mogelijk wateroverlast. Het is belangrijk dat wij als Brabanders droge voeten houden, nu, maar zeker ook in de toekomst. Er dient rekening gehouden te worden met de veranderende klimaatomstandigheden, door bijvoorbeeld de waterpeilen flexibel aan te passen in tijden van extreme droogte, of extreme neerslag. Natuurgebied de Westelijke Langstraat is aangemerkt als een natte natuurparel en kan daarom bijdragen als waterbuffer en anti-verdrogingsinstrument. Klimaatadaptatie, natuurbeheer en landschapsinrichting gaan namelijk hand in hand. Gezien de te verwachten uitdagingen op het gebied van klimaat is het van essentieel belang dat we het natuurgebied zoals we het nu gaan inrichten blijven beschermen en behouden voor de toekomst. Kan de gedeputeerde toezeggen dat het college zich hierop in de volle breedte gaat inzetten? Graag een reactie.

Tot slot, voorzitter. Het is duidelijk dat wij dit voorstel van harte steunen, zodat Brabant een prettige provincie blijft om te wonen en te werken, maar zeker zodat we kunnen blijven genieten van de mooie, robuuste Brabantse natuur.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van Kessel voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van GroenLinks, bij monde van de heer Ludwig. Aan hem het woord.

De heer **Ludwig** (GL): Dank voorzitter. Voor ons ligt het plan om een klein stukje Brabant, een bijzonder natuurgebied, mooier te gaan maken. De Westelijke Langstraat is een pracht natuurgebied, mede doordat

zand- en kleigronden aan elkaar grenzen, wat zorgt voor een bijzonder ecosysteem. Het gebied kende in het verleden een hoge mate van biodiversiteit, maar heeft te lijden onder de hoge stikstofdepositie en vergaande ontwatering/afwatering, onder andere voor de landbouw. Desalniettemin is er, ondanks de achteruitgang van biodiversiteit, gelukkig nog steeds veel waardevolle natuur in het gebied. Dat is positief, maar we zullen wel hard moeten werken om deze achteruitgang te stoppen en te zorgen dat het gebied weer rijker wordt aan habitat en soorten. Het voorgestelde natuurherstelplan beoordeelt de fractie van GroenLinks dan ook als positief. Er wordt werk gemaakt van het stoppen van de achteruitgang van de biodiversiteit, zodat blauwgraslanden, trilveen en kalkmoerassen behouden blijven en in areaal toenemen. Daarnaast komt er meer natuur en wordt er gewerkt aan het behalen van doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water.

Eerder gestelde technische vragen zijn naar de mening van de fractie voldoende beantwoord. Goed om te lezen dat de maatregelen positief bijdragen aan de Kaderrichtlijn Water-doelen, zoals voor het Zuidenafwateringskanaal. Daarnaast is GroenLinks tevreden met de eerdere beantwoording dat afgegraven grond zoveel mogelijk in hetzelfde gebied wordt ingezet, bijvoorbeeld voor herstel van onderhoudspaden langs het water. Zo vermijden we onnodig transport en emissie.

Dat het geen eenvoudige opgave gaat zijn blijkt uit de onderzoeken, de technische vragenrondes en de eerder gehouden themabijeenkomsten. Er zijn goede onderzoeken uitgevoerd naar de effecten van de maatregelen, maar het is onmogelijk om van elke maatregel precies aan te geven hoe het zal gaan uitpakken, bijvoorbeeld voor de waterverhoging. Goede monitoring blijft essentieel, zowel voor de bewoners, om te zorgen dat zo min mogelijk wateroverlast plaatsvindt, maar ook voor de natuur. We willen immers weten of met de inrichtingsmaatregelen de natuur ook daadwerkelijk verbetert, want daar doen we het immers voor. De fractie van GroenLinks ziet een goed monitoringsplan via peilbuizen, maar zou ook graag zien dat bewoners erbij worden betrokken. Zij zijn namelijk de oren en ogen van het gebied en merken direct de effecten. Op welke wijze kunnen deze bewoners betrokken worden in de monitoring? Graag een reactie hierop.

De fractie van GroenLinks wil in navolging van de heer Stoop en mevrouw Van Kessel via deze weg complimenten geven aan het projectteam voor het gebiedsproces dat is doorlopen. Geen gemakkelijke opgave, maar door intensief contact met bewoners van het gebied is zoveel mogelijk wrevel en ongenoegen voorkomen. Kan de gedeputeerde aangeven hoe in de volgende fase blijvend contact wordt gehouden met de bewoners? De goede contacten die zijn gelegd zijn waardevol om te behouden. Op welke wijze worden opgedane ervaringen van dit gebiedsproces ook ingezet voor andere typen projecten in de provincie? Zijn er lessen uit te leren voor andere typen provinciale projecten, zoals bijvoorbeeld grote infrastructurele opgaven? Graag een reactie.

GroenLinks heeft nog wel een zorgpunt, en dat is de daadwerkelijke uitvoering. Bij de inrichting van het gebied kan verstoring van soorten plaatsvinden, bijvoorbeeld door grondverzet en door inzet van bouw materieel. In een milieuraapport wordt hier aandacht voor gevraagd en worden maatregelen voorgesteld om verstoring van beschermde soorten te voorkomen, zoals fasering van de werkzaamheden, zodat er altijd een leefgebied is voor deze soorten. Hoe worden deze maatregelen meegenomen in de aanbesteding van de werkzaamheden? Wordt regelmatig gecontroleerd of alle maatregelen op een goede, ecologische wijze worden uitgevoerd? En geldt dat ook voor het behoud van cultuurhistorische elementen in het gebied? In het gebied zijn bijvoorbeeld veel monumentale sluisjes. Er zijn zorgen dat die bij deze werkzaamheden kunnen worden aangetast. Daarom de vraag: wordt er in de uitvoering zoveel mogelijk rekening mee gehouden dat deze cultuurhistorische elementen geen schade oplopen? Graag een reactie.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ja, erkent GroenLinks misschien eens een keer de absurditeit? Want u stelt nu zelf aan de orde dat in dit gebied maatregelen worden getroffen, dat er gegraven wordt, grootschalig grondverzet, waarbij bestaande natuur wordt verstoord omwille van het creëren van een nieuw natuurtipe. Is dat niet gewoon totaal absurd en doorgeslagen maakbaarheid?

De **voorzitter**: Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Op het moment dat je juist inrichtingen wilt gaan nemen om het gebied te verbeteren, zul je daar aan de gang moeten. Het is de vraag waarop je dat gaat doen. Er worden heel veel maatregelen voorgesteld om dat goed te doen. Als die worden gevolgd, betekent dat 'in the end' dat het gebied beter wordt. Dat lijkt de PVV wel even te vergeten.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, het is de vraag of zo'n gebied wel beter wordt. Er wordt nu iets kunstmatigs gecreëerd, ik noem het altijd nepnatuur, er wordt op een kunstmatige manier iets neergezet en iets bestaands wordt verwoest. U zegt het net zelf: soorten worden aangetast, komen in de verdrukking. Dat is wat er gebeurt. Waarom laat u de natuur niet gewoon de natuur zoals die daar al een hele tijd is?

De **voorzitter**: Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Zo kennen we de PVV weer: hyperbolen en onderzoeken aan de kant schuiven. Ik weet niet of de heer Van Hattem ecooloog is, maar er liggen goede ecologische rapporten aan ten grondslag. Het is misschien verstandig dat u die eerst goed leest.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog over dit onderwerp.

De heer **Ludwig** (GL): Voorzitter. Ik sluit af. De fractie van GroenLinks kan instemmen met dit plan. Het zal bijdragen aan herstel van de natuur. Maar naast het vergroten van natuur en het verhogen van het waterpeil blijft de te hoge stikstofdepositie voor dit gebied een groot gevaar. Het laat weer zien dat we de stikstofproblematiek in Brabant niet voor ons uit kunnen schuiven. Als we dit wel doen, waar het nu op lijkt – ik kijk even de zaal in –, dan is het dweilen met de kraan open.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Ludwig. Dan nu de PVV-fractie, bij monde van de heer Van Hattem, voor een bijdrage. Aan hem het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ja, de tegenwoordige tijd van ecooloog is ecoliegt, en dat is eigenlijk de essentie van dit probleem. Deze zogenaamde herstelmaatregelen voor het Natura 2000-gebied 'Langstraat' zorgen voor een verdere uitbreiding van de bureaucratische Natura 2000-regeltjesfuik in dit gebied. Het Statenvoorstel richt zich op instandhouding en herstel van onder andere kranswierwateren, blauwgraslanden, overgangs- en trilvenen en kalkmoerassen. Dit zijn juist zeer stikstofgevoelige natuurtypes. Blauwgraslanden zijn bijvoorbeeld als natte schraallanden gevoelig voor atmosferische stikstofdepositie. Een hoge stikstofdepositie leidt dan tot eutrofiëring, oftewel vermessing. Deze stikstofgevoeligheid kan enorme negatieve consequenties hebben voor de omgeving, zoals de veehouders en de nabijgelegen A59 – zowel door ons als PVV als door Forum is daarvoor in de themacommissie aandacht gevraagd –....

De **voorzitter**: Wilt u afronden, mijnheer Van Hattem?

De heer **Van Hattem** (PVV): ..., wat een verdere verbreding en uitbreiding van de weg kan blokkeren. Daar hebben we een motie over ingediend. Daarnaast zorgt de verhoging van het waterpeil voor wateroverlast bij de omwonenden en mogelijk overlast van muggen en knutten, net als in de Peel.

Motie M17-2020: Geen belemmeringen eventuele uitbreiding A59

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6 maart 2020, ter bespreking van Statenvoorstel 68/19 Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat';

spreken uit:

- dat de vaststelling van het inpassingsplan voor het Natuurgebied Westelijke Langstraat op geen enkele wijze een belemmering mag vormen voor een eventuele, toekomstige uitbreiding van de A59;

en gaan over tot de orde van de dag.

Alexander van Hattem, PVV."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn bijdrage. De fractie van de Partij van de Arbeid dan, mevrouw van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. De PvdA is blij dat de ontwikkeling van deze natte parel met het vaststellen, hopelijk, van dit PIP, Provinciaal Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat, een stap dichterbij komt. Wij zullen dan ook instemmen met dit voorstel. Deze ontwikkeling draagt bij aan de diverse natuur die Brabant rijk is, vooral de waternatuur. Op de vorige Statendag heeft de gedeputeerde uitgebreid toegelicht wat hieraan vooraf is gegaan: een uitgebreid proces met belanghebbenden. Als voorbeeld gaf hij hoe hij samen met de gemeente een recreatieopgave in wilde vullen en de omwonenden die eigenlijk geen grootschalige toegang wilden. Complimenten daarvoor. De gedeputeerde gaf ook aan dat hij bij de aanbesteding extra aandacht gaat leggen op het betrekken van omwonenden. Dat is vooral leidend bij de aanbesteding: niet alleen de laagste prijs, maar ook het betrekken van omwonenden. Dit is voor de PvdA belangrijk: het betrekken van omwonenden bij de uitvoering, en niet alleen bij de planvorming, want daar zit vaak lange tijd tussen. We vragen ook aan de gedeputeerde hoe de tussentijd wordt ingevuld daarin.

We hebben ook nog een andere vraag en die gaat over het loket voor vragen. U gaf aan dat vooral de algemene communicatie loopt via internet. Het is voor ons nog steeds onduidelijk wanneer het loket opengaat en hoe de uitvoering daarvan gaat plaatsvinden tot aan de start.

We vinden het, nogmaals, heel belangrijk dat ook bij de uitvoering omwonenden goed worden betrokken en ik wil u graag verwijzen naar een motie die ik in Eindhoven heb ingediend, om dat in te vullen. Daar is goede ervaring mee opgedaan.

Tot zo ver, voorzitter. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van Dijk voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van 50PLUS, de heer Brouwers. Aan hem het woord.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter. 50PLUS wordt enthousiast als zij leest hoe dit plan in de voorbereiding verlopen is. De persoonlijke benadering van alle inwoners in dat gebied, en zeker degenen die een zienswijze ingediend hebben – en dat waren er maar liefst, heb ik begrepen, 85 –, is bijzonder. Drie weken geleden zijn we hierover door de gedeputeerde en de ambtenaren bijgepraat en we hebben ook nog geluisterd naar een inspreker. Zoals 50PLUS altijd zegt: niet praten óver de inwoners in dat

gebied, maar mét de inwoners, en dat heeft ertoe geleid dat veel zienswijzen goed opgelost zijn. Ik heb ook begrepen dat dit project voor de projectleider een nieuwe manier was om inwoners erbij te betrekken. Participatie in optima forma, en daar wordt 50PLUS heel blij van.

Maar nu de volgende fase: het daadwerkelijk uitvoeren van het plan door Brabantse Delta, en naar ik begreep zal dezelfde projectleider die het plan heeft gemaakt daar ook bij betrokken blijven. Dat is een hele goede zaak, want zoals u weet kom ik uit het bedrijfsleven en daar maken consultants prachtige plannen, en bij de uitvoering zijn ze niet meer te bekennen. Dan wordt het ook duidelijk of het waterpeilplan gaat werken, of er toch een muggenplaag komt, enzovoort, enzovoort. Maar stel dat het plan niet lukt, dan is de vraag aan de gedeputeerde: hebben we daar dan ook nog financieel rekening mee gehouden?

Verder wordt nog gesproken over onteigening van drie percelen. Kan de gedeputeerde ons nog heel even bijpraten over de status quo, of het al gelukt is op vrijwillige basis, en ook ons heel even bijpraten hoeveel bezwaren er nog openstaan?

50PLUS wenst de projectleider veel sterkte. Ik hoop dat de laatste bezwaren goed opgelost worden en de resultaten behaald worden die in het plan staan.

Voorzitter, dat was mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers voor zijn bijdrage. De Partij voor de Dieren dan, de heer Van der Wel. Aan hem het woord. Ik wijs erop dat hij al een motie onder stuknummer 18 heeft ingediend. De motie van de PVV onder stuknummer 17 op dit onderwerp is bij u al bekend.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. De Westelijke Langstraat is een aaneenschakeling van natuurgebieden, die samen zorgen voor een meer robuuste natuur. Het project met dezelfde titel is er een waar zichtbaar veel aandacht aan is en wordt besteed, ook richting de individuele belanghebbenden. Wij vinden dat complimenten op hun plaats zijn. We zijn tevreden met de antwoorden op onze vragen en hebben vertrouwen in de verdere uitvoering. De doelstellingen van het project Westelijke Langstraat behelzen onder andere het behoud en herstel van biodiversiteit, van de leefgebieden van rode lijstsoorten en realisatie van de Kaderrichtlijn Water-opgave in 2027, gestoeld op afspraken die wij met het Rijk hebben gemaakt.

De projecten die de gemeente Waalwijk heeft aangedragen versterken de cultuurhistorie van de waterlinie en brengen karakteristieke akkers, de slagen, terug. Tegelijkertijd worden wandelpaden verbeterd en wordt de natuur maximaal beschermd, en dat zijn wat ons betreft prima aanvullingen. We horen graag van de gedeputeerde hoe de verdere samenwerking met de gemeente gaat en hoe de uitvoering van de verschillende projecten wordt vormgegeven.

In de themabijeenkomst waarin de Westelijke Langstraat werd behandeld is aangegeven dat het gehele watersysteem, fase 1, die nu voorligt, en 2, nu al wordt gerealiseerd en dus gereed wordt gemaakt voor die fase 2. We hebben ook begrepen dat een deel van het afgraven van percelen is doorgeschoven naar die fase 2, om de aanwezige waarden in het gebied – aardkundig, archeologisch, cultuurhistorisch – en de gevoeligheid van de aanwezige en te realiseren habitats te kunnen beschermen. We vinden dat heel verstandig. De exacte diepte van afgraven van die percelen moet nauwkeurig worden bepaald op basis van metingen van het grondwater in het maaiveld, en daar is tijd en monitoring voor nodig. Goed dat het college kiest voor deze zorgvuldige aanpak, ook voor de omwonenden.

Het is in ieder geval duidelijk geworden dat de eerder genoemde doelstellingen niet kunnen worden behaald zonder de realisatie van die fase 2, en dan specifiek voorkeursalternatief 2, omdat daarmee alle benodigde doelen kunnen worden gehaald, doelen die wij met de initiatiefnemers hebben gesteld, maar ook samen met het Rijk en daarbuiten.

Voorzitter. Omdat wij zo positief zijn en vertrouwen hebben in die aanpak, willen wij het college daarom graag oproepen om zo snel mogelijk te beginnen met de uitvoering van de verdere inrichting van de Westelijke Langstraat. Ter ondersteuning dienen wij daarom een motie in.
Dank u wel.

Motie M18-2020: Voortvarend Westelijke Langstraat

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 6 maart 2020;
behandelend het Statenvoorstel 68/19 Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat';
overwegende dat

- het gehele watersysteem in de inrichting van de Westelijke Langstraat (fase 1 en 2) nu al wordt gerealiseerd en dus al gereed is voor fase 2;
- een deel van het afgraven van de overige percelen is doorgeschoven naar fase 2 en niet al in fase 1 wordt uitgevoerd, omdat de exacte diepte van afgraven nauwkeurig moet worden bepaald o.b.v. metingen van het grondwater (de kwel) in het maaiveld;
- monitoring in dit proces sturend is aan de inzet van bepaalde maatregelen en waar en hoeveel uiteindelijk in fase 2 nog afgegraven moet worden;

constaterende dat

- het realiseren van robuuste natuur een kerntaak van de provincie is;
- de doelstellingen van project Westelijke Langstraat onder andere inhouden: het behoud en herstel van de biodiversiteit en van de leefgebieden van onder andere rode lijstsoorten, en realisatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-opgave in 2027;
- deze doelstellingen voor Westelijke Langstraat alleen worden behaald wanneer voorbereiding voor en uitvoering van het voorkeursalternatief, zijnde alternatief 2, voortvarend wordt opgepakt;

dragen Gedeputeerde Staten op

- zo snel als mogelijk te (doen) beginnen met de uitvoering van de inrichting van de Westelijke Langstraat;
- waar nodig hierin samenwerking te zoeken met de instanties die de werkzaamheden in fase 2 uitvoeren;
- de investeringskosten (inclusief vastgoedkosten) die voor de gehele inrichting van de Westelijke Langstraat zijn berekend, te reserveren;
- Provinciale Staten in het najaar te informeren over de voortgang;

en gaan over tot de orde van de dag.

Marco van der Wel, Partij voor de Dieren

Anne-Miep Vlasveld, Partij voor de Dieren."

De **voorzitter**: Ja, ik noemde hem al: de motie is onder stuknummer 18 bekend. Er is een interruptie. Het is misschien goed om iets eerder naar voren te komen, anders wordt het wel heel erg lastig om dat te zien. Mevrouw Dirken, u heeft het woord voor een korte interruptie.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u. Ik wachtte even tot de motie officieel was ingediend. Als we die lezen, zie ik bij het derde bolletje staan: "de investeringskosten die voor de gehele inrichting zijn berekend, te reserveren". Bedoelt u daar nu mee dat dat kosten zijn waar nu nog geen rekening mee is gehouden en dat we daarmee dus voor lopen op de hele investeringsbeslissing? Hoe moet ik dat bolletje zien?

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Nee, voorzitter. U moet dat zien als een logisch gevolg van wat nu in fase 1 voorligt. We gaan verder naar fase 2 en GS moeten daarvoor de gelden, zeg maar, in de begroting met een wijziging voorleggen, en wij roepen ze om dat vooral ook te gaan doen.

De **voorzitter**: Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Bent u het dan met mij eens dat zoals u de tekst nu geformuleerd heeft, en wij deze aannemen, er rechtstreeks een opdracht staat om dit te reserveren, en dat dat helemaal niet kan?

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Wij vragen GS dit te doen. Het is een bevoegdheid van GS om iets voor te stellen richting ons, om die uitvoering zeker te stellen, en dat lijkt mij een logisch gevolg van de aanpak die nu voorligt eigenlijk.

De **voorzitter**: Oké, daar moet het bij blijven. Dan de fractie van Lokaal Brabant, de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Vandaag besluitvorming over het Provinciaal Inpassingsplan Westelijke Langstraat. Goed werk heeft tijd nodig. De voorbereiding van dit plan loopt al lange tijd. Het is een heel bijzonder, kenmerkend stukje van Brabant, een laag veenlandschap, gekenmerkt door hele lange percelen, smal, elzenhagen enzovoort langs de sloten, om de beschoeiing te beschermen, en door de eeuwen heen gevormd door goed landbouwkundig gebruik. Een zogenaamd slagenlandschap, met nog heel veel kenmerkende bebouwing, boerderijen en kunstwerken die in een dergelijk gebied passen, bij een dergelijk type landschap. Waterschap de Brabantse Delta, de provincie, gemeente Waalwijk, Staatsbosbeheer en niet te vergeten vele gebruikers van het gebied, de lokale bevolking en de grondeigenaren zijn nu gekomen tot een plan dat uitvoerbaar is. Daarvoor onze complimenten. En het gaat niet alleen over het doel van de vermindering van de effecten van de stikstofdepositie. Het gaat ook over verbetering van waterkwaliteit, het gaat over verbetering van het waterbergend vermogen van het gebied, het gaat over het verbeteren en realiseren van een derde NNB, het gaat over het herstel van cultuurhistorische waarden en landschappelijke waarden, het gaat over bescherming van flora en fauna, het gaat over natuurherstel en het gaat over herstel van biodiversiteit. Maar het gaat nog over iets méér. Want het wordt wel het uitloopegebied voor een aantal omliggende plaatsen, zoals Waalwijk, maar ook Tilburg en Breda, een gebied waar mensen in alle rust kunnen wandelen, fietsen en recreëren. En het gaat uiteindelijk ook over een stukje herstel van de kwelwerking in de ondergrond, oftewel herstel van ons watervoeringsstelsel. Groot voordeel is dat de A59 binnen afzienbare tijd maximaal 100 km p/u zal gaan kennen, waardoor de depositie ook vanuit die zijde af zal nemen. En het zal in de toekomst een prachtig onderdeel zijn van het Vincent van Gogh Nationaal Landschap.

Uitloopegebieden voor de steden Waalwijk, Tilburg en Breda....

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Ik hoor de heer Van Pinxteren van Lokaal Brabant spreken over een kwelwerking en daarna vol enthousiasme over het met 100 km per uur maximaal over de A59 rijden. Is dat de kwelwerking die Lokaal Brabant als nieuwe coalitiepartner beoogt in plaats van samen te werken met de zogenaamde vroem-vroem-partij: onze automobilisten kwellen?

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. De heer Van Hattem weet dat ik rond de maximumsnelheid al eens een motie ingediend heb en dat ik daar een groot voorstander van ben, want daar waar je aan de bron maatregelen kunt nemen om te zorgen dat die depositie daar plaatsvindt, denk ik dat we de juiste dingen doen. Maar we mogen niet uit het oog verliezen dat we mobiliteit gewoon nodig hebben. Ik hoop dat de elektrificering van ons voertuigenpark...

De **voorzitter**: Nee, nu gaan we andere debatten voeren! Van Hattem kort reageren en dan verder.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Nou, dan ben ik wel benieuwd, als dit zo'n belangrijk punt is voor Lokaal Brabant: gaat u deze automobilistenkwellen dan ook aan uw coalitiepartners opleggen in de komende weken van onderhandeling?

De **voorzitter**: Dat is buiten de orde. Mijnheer Van Pinxteren, vervolgt u uw betoog.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ik had net gezegd dat het ook een belangrijk gebied is in het kader van het Nationaal Park Vincent van Gogh, uitloopgebied voor Waalwijk, Tilburg en Breda. De provinciale adviescommissie Leefomgeving heeft ook een aantal vragen nog gesteld en stelt ook aan de orde: kijk of in het gebied experimenten mogelijk zijn met het voeren van vormen van landbouw die passen bij de toekomstige bestemming en inrichting van het gebied. Ik denk: een heel terechte vraag die de commissie stelt, en ik wil graag horen van de gedeputeerde hoe hij daar op dit moment mee vordert, om daar invulling aan te geven.

Goed is om te monitoren wat de effecten zijn van dit plan en wat er allemaal gaat gebeuren, want ja, er zullen meer natte voeten optreden – staat in het plan – en ja, mogelijk is er muggenoverlast en knuttenoverlast. Dat zullen we met elkaar wel goed moeten monitoren, om te kijken of we daar in de toekomstige beheersmaatregelen iets aan kunnen doen. In samenhang daarmee vraag ik wat de gedeputeerde gaat doen om te zorgen dat in de toekomst wandelen, fietsen en genieten van dit mooie gebied in combinatie met versterking van de cultuurhistorische elementen nog in gang gezet zou kunnen worden, en hoe dat past bij de burgerparticipatie en de burgerinitiatieven die al lopen in het gebied. Gevolgen van vernatting voor de burgers zullen er zeker zijn, maar die zijn ons inziens op te vangen, met onder andere goede communicatie en dialoog, en ook daar ligt de vraag: in hoeverre is de dialoog op dit moment op orde en zal in de komende tien jaar nog doorduren, zodat wij over tien jaar kunnen zeggen hier in de Staten, of anderen kunnen zeggen “dit was een goed plan, het resultaat is er en mag er zijn”. Ik nodig de heer Van Hattem van harte uit om een keer een halve dag met mij te gaan wandelen langs de Esserstroom. Daar hebben dergelijke projecten al plaatsgevonden en daar kunnen we in de praktijk laten zien wat dit betekent.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage. Nu ChristenUnie-SGP, de heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Een debat dat toch eigenlijk wel wat kribbig begon en waarin toch de maat werd genomen richting een aantal partijen, laat volgens mij toch wel zien dat er geen exclusiviteit ligt op goede maatregelen die goed zijn voor Brabant en ook goed zijn voor de natuur. Ik vind het ook belangrijk dat daarbij positief-kritische opmerkingen gemaakt worden. Ik sluit me dan ook aan bij de vragen die door de heer Duijs daarin denk ik ook wel terecht gesteld zijn, en ik wacht de antwoorden daarin ook af.

Voorzitter. Er ligt hier een ambitieus plan voor. Wij kunnen instemmen met dit plan, zeg ik op voorhand, maar tegelijkertijd moeten we ook goed beseffen hoe ingrijpend dit plan is en dat het ook de gebruikers van het gebied heel direct raakt, ook een plan dat een lang traject heeft gehad, dat wrijving opgeleverd heeft, tussentijds veranderde uitgangspunten en soms ook hele lange pauzes tussen verschillende gesprekken. Dat heeft ook wat gedaan met de gebruikers, en dat zie je ook terug in de zienswijzen. De gemeenteraad van Waalwijk heeft ook niet voor niets unaniem een heel stevige zienswijze gestuurd, waarin ze aangaven dat de omwonenden PIP als onzorgvuldig proces hebben ervaren, en daar moeten wij van leren, voorzitter. Als belangrijk punt geeft de gemeenteraad ons mee om de belangen van de inwoners van Waalwijk en de gebruikers optimaal te bedienen door het inrichten van één loket, waar de mensen in de komende periode met hun vragen en klachten terecht kunnen, dat ze afgehandeld worden en daarmee op een eenduidige manier ook gecommuniceerd naar hun wordt.

Voorzitter. We gaan nu het traject van de uitvoering in en wat ons betreft is het dan ook op korte termijn noodzakelijk dat dat loket er komt. Wij dienen dan ook een motie in, om te zorgen dat het loket ook daadwerkelijk gerealiseerd wordt. Voorzitter. Ik denk dat we op die manier ook laten zien dat we ook recht doen aan de inspraak van de verschillende inwoners en de gemeente Waalwijk, om daarna juist ook in de komende periode van uitvoering samen op te blijven trekken, maar tegelijkertijd de klachten, de opmerkingen en de pijnpunten die langs komen op een goede manier met elkaar op te lossen en te realiseren.

Dank u wel.

Motie M19-2020: 1 loket

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6 maart 2020, behandelend Statenvoorstel 68/19 Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat', constaterende dat:

- de omwonenden van het PIP Westelijke Langstraat en de gebruikers van het gebied behoefte hebben aan een loket waar zij met hun vragen en klachten terecht kunnen;

overwegende dat:

- dit voorstel mede op verzoek van de gemeenteraad van Waalwijk en de gebruikers van het gebied is gedaan;

vragen Gedeputeerde Staten

- een dergelijk loket op korte termijn in te richten.

Hermen Vreugdenhil, ChristenUnie-SGP."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. De motie die u hier indient zal stuknummer 19 krijgen; de griffier heeft haar nu in behandeling.

Dan zijn we aan het einde van de eerste termijn van de zijde van uw Staten. Ik kijk even naar de gedeputeerde... De motie zal ik op uw tafel laten bezorgen, als u alvast even kijkt... Oké. De gedeputeerde heeft het woord.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter, dank u wel. We bespreken vandaag, denk ik, een bijzonder moment in een heel bijzonder plan. De Westelijke Langstraat is een complex gebied, een gebied dat van oudsher grote natuurwaarden heeft als natuurgebied en door een veelheid aan factoren geleidelijk aan behoorlijk achteruit aan het gaan was, en deels nog is. Die waarden zijn zodanig groot dat er in elk geval een enorm draagvlak bestaat, zowel in het gebied als in de wijde omgeving, en gelukkig ook in deze Staten, om dit prachtige gebied heel zorgvuldig te lijf te gaan en te kijken hoe je, met behoud van een aantal zaken die nu eenmaal nú in dat gebied aan de orde zijn – er wonen nú mensen, die geef je geen natte voeten, die laat je niet hun kelders onderlopen –, ervoor kunt zorgen dat die noodzakelijke vernatting

kan optreden, dat de waterkwaliteit daar enorm kan verbeteren en dat door allerlei inrichtingsmaatregelen de natuur weer de kans krijgt. Dat is niet het creëren van stikstofgevoelige natuur, dat is het redden van een stuk natuur, die inderdaad stikstofgevoelig is, maar behalve gevoelig voor stikstof ook enorm gevoelig voor verdroging. En als je de verdroging weet terug te dringen door een hele stevige vernatting, wat hier plaatsvindt, dan maak je het gebied overigens ook weerbaarder. Dat betekent niet dat daarbij stikstofdepositie plotseling onbelangrijk is geworden, maar in elk geval maak je het gebied weerbaarder. Uiteindelijk zullen wij op basis van de internationale verplichtingen, maar hopelijk ook vanuit ons eigen besef en onze omgang met natuur, moeten zorgen dat de natuurwaarden als zodanig hier worden gegarandeerd. De oplossing daarvoor is een combinatie van factoren. De belangrijkste zit in dit plan, maar er zijn nog andere factoren, zoals het beperken van stikstofdepositie. Die zitten niet in dit plan, zij het een stukje meeliftend door het uitplaatsen van sommige agrarische activiteiten. Die zijn nog steeds van belang, maar kunnen niet in dit plan zitten omdat de belangrijkste maatregelen die daarvoor nodig zijn buiten de plangrens liggen, buiten de al jaren geleden getrokken stippellijn van het Natura 2000-gebied en iets meer dan een Natura 2000-gebied, er zit ook nog een stukje NNB dat niet precies Natura 2000-gebied is: ongeveer 500 ha Natura 2000-gebied en het totale plangebied is ruim 600 ha. Dus je ziet dat die verhouding is dat we in grote lijnen spreken over een Natura 2000-gebied, en daar liggen die verplichtingen ook voor.

Ik heb de heer Duijs horen vragen: wat doen we nou tegen muggen en ratten? Nou, dat is een punt dat onderzocht is, ook door de MER-commissie. Het vernatten van het gebied is niet aanleiding tot het versterken van de rattenproblematiek. Voor een deel houden die ratten niet van nat, voor een deel weer wel, dus het is eigenlijk een soort neutrale situatie. Risico voor muggenoverlast is er inderdaad, dat klopt. Daarvoor zijn ook maatregelen in het plan opgenomen. Een van die maatregelen is zorgen dat het water minder stilstaat en ook dat in het voorjaar zo min mogelijk gezorgd wordt voor water op maaiveld. Die adviezen zijn meegenomen en vertaald in het plan, ook meegenomen in de communicatie met omwonenden, en daar is dus, denk ik, in behoorlijke mate aandacht aan besteed.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Ja, mocht die muggenoverlast nu daadwerkelijk gaan optreden, en het waterpeil is al verhoogd en je krijgt dezelfde situatie als in De Peel, dat er daadwerkelijk een muggenoverlast gaat optreden: wat kan er dan nog worden gedaan om het terug te draaien?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Dat zal op dat moment natuurlijk specifiek van de situatie afhankelijk bekeken moeten worden: waar treedt die muggenoverlast op, op welke plek, moet je meer stroming in het water brengen, moet je eventueel op bepaalde punten zeggen "inderdaad, het waterpeil is iets te hoog, het moet een stukje naar beneden, of in een bepaald deel van het seizoen een stukje naar beneden". Dat is een gezamenlijke zoektocht. De verantwoordelijkheid is dat we mensen niet opzadelen met ernstige muggenoverlast. Op dat moment moet je met elkaar verder kijken. Maar de algemene lijnen van die aanpak zijn vastgelegd in het plan en op die basis wordt ook de communicatie met de bewoners geregeld.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, maar dan is er al sprake van een muggenoverlast. Kan de gedeputeerde garanderen dat op iedere plaats ook die extra doorstroming van het water kan

plaatsvinden? Kan overal wel zo'n fysieke maatregel in het veld worden toegepast om die muggenoverlast tegen te gaan, of blijf je gebieden houden waar altijd stilstaand water zit?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter, dat kan ik nu niet zeggen. Dus als de heer Van Hattem van mij een soort ultieme garantie op welke muggenoverlast dan ook wil hebben: nee, die ga ik hem niet geven. Ik kan de heer Van Hattem ook niet garanderen dat hij niet ergens anders overlast van heeft, of dat mensen overlast hebben van bijvoorbeeld geluid van een snelweg. Ik kan niet alles garanderen in dit leven. Dat is heel lastig.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ik zou bijna zeggen: het is onderdeel van echte natuur dat hij ook wat wisselend is.

De **voorzitter**: Ja, vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Hoe staat het nu met die onteigeningen? Allereerst, ook door Forum is ernaar gevraagd: een belangrijke reden waarom deze projecten, en dat is een serie projecten die oorspronkelijk met het Rijk is afgesproken in het kader van wat we noemden 'PAS-herstelprojecten' – PAS is weg, maar de herstelprojecten zijn wel overeind gebleven, ook bij de uitspraak van de Raad van State, sterker nog: de Raad van State heeft benadrukt dat die juist van groot belang zijn –, in die projecten is destijds, in 2016, gekozen om die te doen met de figuur van het Provinciaal Inpassingsplan en daarmee een onteigeningstitel te hebben. Dat betekent niet dat je per definitie tot onteigening overgaat, sterker nog: dat heeft niet de voorkeur, en de strategie in dit gebied is er dus voortdurend op gericht geweest om weliswaar een onteigeningstitel te hebben, maar toch te proberen minnelijk tot verwerving te komen. Belangrijk verschil in de wettelijke basis is dat, zodra er sprake is van een mogelijke onteigeningstitel, de mogelijkheid bestaat vanuit de overheid om tegen volledige schadeloosstelling ook inwoners/belanghebbenden te vergoeden. Dat leidt er dus toe dat je op een veel betere basis met deze bewoners en belanghebbenden in onderhandeling kunt en ze vaak ook een beter bod kunt doen. En dat heeft er in dit geval toe geleid dat dus van, laat me zeggen, vele tientallen waar het om zou kunnen gaan, we uiteindelijk nu nog twee à drie dossiers overhouden waarbij het mogelijk komt tot onteigening. Dat is niet zeker, want ook na het vaststellen van dit plan, en zelfs als er straks nog een beroep zou zijn en de Raad van State zou uiteindelijk oordelen dat het plan in stand blijft, dan nog is hangende de procedure van onteigening altijd een onderhandeling mogelijk, en is er dus nog altijd een basis om te spreken met elkaar en te kijken of je er met elkaar uit komt, tot het laatste moment. Het zou mij niet verbazen als er van die twee à drie situaties misschien nog wel twee à drie situaties afnemen, omdat in de loop van de tijd vaak mensen toch tot de conclusie komen dat het verstandig is om niet tot het laatste moment met dure advocatenkosten te gaan knokken, maar gewoon in redelijkheid een deal te maken. De bereidheid aan onze kant zal er in alle opzichten zijn om te proberen daar uit te komen, want we hebben het veel liever zonder onteigening.

Voorzitter. Van de zijde van het CDA is met name aandacht gevraagd voor de adviezen van BrabantAdvies en overigens heeft de heer Van Pinxteren dat verderop ook gedaan. Ja, vinger aan de pols, dat is een heel belangrijk principe. Dat komt omdat er van alles uitgerekend is, maar dat zijn toch berekeningen met marges en je weet niet precies wat er gaat gebeuren op het moment dat je die waterpeilen voorzichtig gaat ophogen. Alle maatregelen die je kunt nemen zijn genomen, maar je weet de

effecten niet honderd procent zeker. Dus het is een kwestie van monitoren, ook länger monitoren, niet even een weekje, nee, dat is echt één, twee, drie jaar monitoren, voorzichtig aan bijstellen. En ook van die eerste fase naar die tweede fase kan het zo zijn dat je een soort flexibiliteit inbouwt in waar die waterpeilen moeten komen, en dat uiteindelijk afregelt op datgene wat voor het gebied maximaal is en voor de bewoners optimaal is. Nou, dat is de zoektocht. Die monitoring is belangrijk, de betrokkenheid van bewoners is van belang en ja, als het nodig is kan daarop bijgesteld worden.

De **voorzitter**: In het kader van het spreekijdenverwachtingsmanagement wil ik u erop wijzen dat u nu al over de helft van uw spreektijd bent.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Dank u wel, voorzitter. In mijn enthousiasme kan ik hier een hele middag verder over doorgaan...

De **voorzitter**: Precies, daarom zei ik het even!

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ik heb gelukkig wel wat van meerdere sprekers meegepakt. We gaan bijstellen en het monitoren, de heer Ludwig heeft er verderop ook over gesproken: daar worden bewoners bij betrokken, langjarig. Is er dan sprake van een loket? Daar is ook naar gevraagd door de ChristenUnie: richt een loket in. Die motie zou ik willen ontraden op basis van 'niet nodig' en voor dit gebied niet een handig vervoermiddel. De intentie steunen we. De intentie is om continu met alle bewoners in het gebied ook in gesprek te blijven, het zijn er gelukkig in dit gebied ook weer niet zoveel, die contacten zijn uitstekend geweest tot nu toe, die hebben heel veel opgeleverd en dat zetten we voort. Een specifiek loket is daarvoor niet zo belangrijk, wel dat het juiste telefoonnummer van de contactpersoon bij eenieder bekend is, en daar zal ik in elk geval voor zorgen.

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. De gemeente Waalwijk heeft hier echt heel expliciet om gevraagd, ook vanuit hun zienswijze en vanuit de gesprekken die ze daar gevoerd hebben. Daar hebben ze ook wel hun redenen voor gehad, die staan ook in de zienswijze genoemd. Heeft u contact gehad met de gemeente Waalwijk hierover om dat dan niet te doen? Of heeft u gevraagd: wat zijn de redenen waarom u dit doet? Want ze vragen het natuurlijk niet voor niks op zo'n expliciete manier in een unaniem aangenomen amendement vanuit de gemeenteraad.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Wij hebben intensief contact met de gemeente Waalwijk en de gemeente Waalwijk maakt ook deel uit van de stuurgroep die wij gezamenlijk hebben met het waterschap, provincie én de gemeente Waalwijk op dit hele project. Die samenwerking is uitstekend. Er is ook van de zijde van het bestuur van de gemeente Waalwijk niet kritiek dat hier het proces onzorgvuldig zou zijn geweest. Er is sprake van een zorgvuldig proces. Dat is ook gelukkig door een heel aantal van u herkend en erkend, daar ben ik heel blij mee. De intentie, heb ik net uitgesproken, is dezelfde, namelijk het één op één contact met bewoners en zorgen dat die bewoners heel makkelijk in contact kunnen treden met onze projectorganisatie. Een fysiek loket, en zo heb ik deze motie geïnterpreteerd, is daarbij niet nodig en zou in dit geval, laat me zeggen, een wat inefficiënte en dure oplossing zijn.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Er staat ook uitdrukkelijk niet een fysiek loket, maar nadrukkelijk is het verzoek van de gemeente Waalwijk geweest voor één aanspreekpunt, één plek, waar de vraag neergelegd kan worden, waar klachten neergelegd kunnen worden en van waaruit ook het antwoord daarin terugkomt. Niet voor niets heeft de gemeente Waalwijk dit zo stevig ook neergezet, dus daarom vraag ik nogmaals van: bent u bereid, juist als een van de partners hier expliciet om vraagt, om dat loket dan daar in te richten? Wij vragen niet om een fysiek loket. En neemt u dan ook het signaal van de gemeente Waalwijk daarin serieus.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, voorzitter, dat signaal van de gemeente Waalwijk neem ik zeer serieus, alleen: ik kies een iets andere invulling. Maar volgens mij is de tegenstelling niet zo groot. Als u zegt "het gaat mij niet om een fysiek loket, maar één duidelijk aanspreekpunt", dan zeg ik dat bij dezen toe. Dat regelen wij. We waren al van plan om dat te regelen. Als u eventueel het dictum in uw motie in die zin aanpast, kan ik hem van harte omarmen, maar wellicht is ook deze toezegging voldoende.

De **voorzitter**: Oké, de toezegging is genoteerd. Vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Mevrouw Van Kessel heeft een punt gemaakt van een, zeg maar, verdere integraliteit in het benaderen van dit gebied. Daar wil ik één opmerking bij maken. Bij de aanvang en de totstandkomingsgeschiedenis van de PAS-herstelprojecten zijn die allemaal volledig gericht geweest op het noodzakelijke natuurherstel. Daar was de financiering van Rijkszijde ook op gebaseerd en daar is ook het hele planproces en de inrichting van het gebied op gebaseerd. Nu komen wij in een situatie waarin wij zowel vanuit de stikstofproblematiek als vanuit klimaatmaatregelen energievoorziening natuurlijk breder naar gebieden kijken, in een bredere gebiedsaanpak, en dus ook heel erg kijken naar wat zich rondom deze gebieden afspeelt. En in dat kader kan ik u toezeggen dat wij zeker de afstemming met de REKS zeer serieus nemen en dat daar ook een aantal volgens mij ook nog belangrijke punten van meerwaarde te vinden zijn, in het gebied als totaal.

De heer Ludwig heeft nog eens een keer aangegeven: let op dat de bewonersbetrokkenheid, die monitoring, op orde is. Ik heb net, denk ik, al toegelicht dat die monitoring echt langjarig is, mét die betrokkenheid. Samen met mijn toezegging in de richting van de heer Vreugdenhil denk ik dat we echt naar een benadering komen bij bewoners, zoals die tot nu toe ook zeer serieus worden genomen, ook in de toekomst. Het verandert wel in die zin dat het trekkerschap van de provincie naar het waterschap gaat. Dat is gekoppeld aan de uitvoeringsfase. Een waterschap is veel meer een geschikte organisatie om uitvoering ter hand te nemen dan een provincie dat is. Dus dit is geen ongebruikelijke move, dit doen we eigenlijk vaak zo op deze manier. En ook bij het waterschap is er een enorme houding om heel serieus met bewoners om te gaan. De wijze waarop het algemeen bestuur van het waterschap ook zijn besluiten heeft genomen, zijn peilbesluiten, zijn Plan Waterwet heeft gedaan, en het enthousiasme in het algemeen bestuur van het waterschap, zoals dat door een van u is aangekaart, dat geeft goede hoop dat dat ook echt daar in goede handen is.

Cultuurhistorische elementen, ja: er zijn een zestal projecten die onder de directe verantwoording overigens van de gemeente Waalwijk vallen, als hoeder van het cultureel erfgoed, maar in het project geïncorporeerd zijn en waar zij aan trekken.

In de richting van de heer Van Hattem toch nog een opmerking, ik heb het een beetje in mijn intro ook al gezegd: keer de zaken niet om. Er is hier sprake van een prachtig, waardevol gebied dat we met elkaar een enorm stuk meerwaarde kunnen geven, dat daardoor niet extra stikstofgevoelig wordt, maar iets

minder stikstofgevoelig wordt, waar geen stikstofgevoelige natuur mee gecreëerd wordt, maar wel mee beschermd wordt en wat uiteindelijk bijdraagt aan het levensgeluk van u allen, inclusief dat van de heer Van Hattem.

De **voorzitter**: Van Hattem, interruptie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ja, het doet mij grote vreugd dat de gedeputeerde wil bijdragen aan mijn levensgeluk, maar of dat nu via Natura 2000-maatregelen behaald moet worden is maar zeer de vraag. In ieder geval wat u zegt, dat het met herstelmaatregelen moet gebeuren, dat zorgt er wel voor dat het wordt ingericht met specifieke Natura 2000-doelstellingen, met specifieke instandhoudingsdoelstellingen, en die hebben betrekking op bijvoorbeeld die blauwgraslanden. Die blauwgraslanden zijn extreem stikstofgevoelig. We zien het hier bijvoorbeeld in de Vughtse Gement, in het Vlijmens Ven. Daar zijn gebieden die hebben impact op een heel groot gebied met een straal van meer dan 20 km, waar rekening moet worden gehouden...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): ... met die gebieden. Hoe kunt u dan zeggen dat het gebied op zichzelf minder stikstofgevoelig wordt? Want voor de omgeving heeft het wel een grotere impact.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nee, voorzitter, het gaat om het beschermen van habitattypen die er zijn. 'Habitatype' is een moeilijk wetenschappelijk woord voor gewoon de natuurwaarden die er op die plek zijn, de samenhang van planten en diersoorten met elkaar die nou precies die natuurlijke rijkdom vertegenwoordigen. Als u natuurlijke rijkdom wilt afdanken, dan hebt u gelijk: dan moeten we de natuur gewoon afschaffen in Nederland, de boel lekker asfalteren en verder ons daar geen zorgen over maken. Daar kunt u voor kiezen, maar ik kies iets anders, en gelukkig is er nog steeds een hele grote meerderheid van de Nederlanders die het niet heeft over nepnatuur, maar die echt wil genieten van echte, rijke natuur en die het belang daarvan ook ziet. Ik zou willen dat dat ook bij de PVV een keer het geval zou zijn.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. De gedeputeerde trekt mijn woorden nu weer in het absurde, want hij zegt dat ik wil asfalteren. Nee, een natuurgebied moet op zich in stand gehouden blijven, maar dat moet niet gebeuren met allerlei tekentafelplannen van ecologen die zeggen van: "dít natuurdoeltype moet daar volgens dié regeltjes gerealiseerd worden". Als er al ergens natuur is, dan is het natuur, dan laat het lekker natuur, dan laat het groeien en bloeien zoals natuur dat hoort te doen, en ga er niet die bureaucratische slag bovenop gooien die er nu met zulk soort plannen wordt gemaakt en waar de wijde omgeving, bedrijven, boeren, automobilisten, allemaal last van hebben.

De **voorzitter**: Goed. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Er is helemaal geen sprake van tekentafelnatuur, er is sprake van aanwezige natuurwaarden die bedreigd worden en die je met dit plan beschermt. That's all. De heer Van Hattem moet het zelf niet omkeren.

De **voorzitter**: Oké, vervolgt u uw betoog en geeft u een helder oordeel over de drie moties.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Goed. Ik heb voldoende gezegd over participatie enzovoort; dat is door een aantal van de sprekers ook nog genoemd. Ook op de onteigening ben ik ingegaan. Ik breng graag de complimenten die hier nogmaals door een aantal van u zijn aangegeven over richting het projectteam, want daar is echt met heel veel hart voor de zaak gewerkt op deze manier en dat heeft ook heel veel opgebracht.

Dan kom ik nog even toe aan de moties. Over de motie van de ChristenUnie-SGP heb ik gezegd wat ik gezegd heb, wat niet wegneemt dat met een eventuele aanpassing van het dictum ik alsnog graag bereid zou zijn om hem ook positief te adviseren.

Dan hebben we een motie van de PVV, die zegt: "spreken uit". Dat betekent overigens dat in de kern geen advies van het college gevraagd wordt. Wat ik er wel als opmerking bij zou willen zeggen, bij het uitspreken dat het inpassingsplan geen enkele belemmering mag vormen voor een eventuele, toekomstige uitbreiding van de A59, is dat dit plan op geen enkele wijze een extra belemmering daarvoor oplevert ten opzichte van de status quo zonder dit plan. Dat maakt namelijk echt geen fluit uit. In allebei de gevallen zal er een bestemmingsplanwijziging moeten optreden als je iets wilt verbreden. Dat zal z'n procedures kennen en z'n afweegmomenten. Het Natura 2000-gebied is er zoals het er is, met z'n stippellijn eromheen, dus daar heb je ook mee van doen. Dus dit plan als zodanig raakt daar niet aan. In die zin is dus de motie overbodig.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Grashoff** (GS, GL): Dan de Partij voor de Dieren, tot slot, en dan heb ik hem afgerond. Een sympathieke motie van de Partij voor de Dieren. Er zit een klein foutje in de constatering, en dat gaat over het voorkeursalternatief. Dat is niet een op een alternatief 2, maar dat is bijna op de millimeter. Het is volgens mij verstandig dat 'zijnde alternatief 2' er niet in te zetten.

Wat er opgedragen wordt aan Gedeputeerde Staten, loop ik heel kort langs. Zo snel mogelijk beginnen met uitvoering van de inrichting van de Westelijke Langstraat: dat zijn wij voornemens, dus dat zie ik als ondersteuning van het beleid. 2: 'waar nodig samenwerking te zoeken met de instanties die de werkzaamheden in fase 2 uitvoeren', dat is het geval, dus in die zin zou je kunnen zeggen overbodig, maar ik wil het ook best graag zien als een extra stimulans. 3: Daar zou een misverstand kunnen bestaan. De investeringskosten zijn gereserveerd, die hoeven niet gereserveerd te worden, die zijn gereserveerd via de al beschikbare budgetten voor de hele PAS-herstelmaatregelen en ook voor de fase 2, tot 2027, zitten die in de staande natuurbudgetten zoals ze bij het GOB zijn ondergebracht. Dus daar is geen dekkingsvraagstuk. Ik zou willen zeggen "dit is een overbodig onderdeel, die derde", maar als het u helpt: het is gereserveerd en we kunnen het daar dus ook aan uitgeven, zonder extra begrotingsclaims.

'Provinciale Staten in het najaar te informeren over de voortgang': dat lijkt me een goed moment. Dan weten we ook of er nog een beroep bij de Raad van State is geweest en ongeveer waarschijnlijk wat de uitspraak is geweest, hopen we. Aan de andere kant: daar wacht ook niet alles op, dus ik denk dat dat een goed moment is. Met deze kanttekeningen kan ik deze motie positief adviseren.

De **voorzitter**: En dat ging over motie 18. Dan stel ik voor dat we meteen doorgaan met de tweede termijn van de zijde van uw Staten, met uw welnemen. Ja, dat kan. Dan geef ik het woord aan mevrouw Dirken. Nee? De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voorzitter, dank u wel. Dank ook aan GS voor de antwoorden en toezeggingen. Met name de toezegging dat GS voornemens zijn maatregelen te nemen om bijvoorbeeld de

muggenoverlast tegen te gaan, stemt ons tevreden. Ook heb ik opnieuw uit de woorden van de gedeputeerde opgemaakt dat onteigeningen zoveel mogelijk worden beperkt, waarvoor dank. Mits inderdaad de benodigde maatregelen, bijvoorbeeld met betrekking tot eventuele grondwateroverlast en muggenoverlast, ruimschoots en bovenal blijvend worden ingezet, ontstaat er wat ons betreft een positievere balans. Wij kunnen als fractie dan ook instemmen met het voorliggende Provinciaal Inpassingsplan, nogmaals: mits de belangen van omwonenden voldoende worden geborgd. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Duijs. Dan de fractie van het CDA... Op de valreep interruptie Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, dank u voorzitter. Het wordt nu toch wel tijd, want ik had Forum een zekere vraag gesteld, namelijk: uw partijleider in de Kamer, en ook op uw website, de landelijke website, staat toch het verzoek om al onze stikstofmaatregelen op te schorten die burgers raken...

De **voorzitter**: Uw vraag is?

De heer **Swinkels** (SP): En dit is dus een stikstofmaatregel waarvan u zelf stelt dat het burgers raakt. Gaat u hier de partijlijn die uw partijleider zegt verlaten en stemt u daarmee in met dit voorstel en zegt u eigenlijk tegen uw partijleider: u hebt het bij het verkeerde eind?

De **voorzitter**: Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Nou, dat valt nog te bezien, wat ons betreft, in hoeverre dat de burgers raakt. Wij hebben namelijk gezien dat de overlast voor de burgers relatief is en dat dat eigenlijk meevalt. Dat is ook de reden waarom we nu wel kunnen voorstemmen.

De **voorzitter**: Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, zeer interessant, want u begon uw eerste termijn toch met een heel aantal opmerkingen waarbij u stelde dat u het antwoord van de gedeputeerde wenste, omdat daarin volgens u de burgers ernstig geraakt werden. Maar ik begrijp dat met het verhaal van de gedeputeerde dat allemaal in één klap is weggenomen.

De **voorzitter**: Oké. Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Nou, de woorden 'ernstig geraakt' heb ik volgens mij nooit gezegd, dus nee.

De **voorzitter**: Van Kessel interruptie, tot slot in deze ronde.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik wilde toch even vragen, want ik hoorde net in uw betoog dat, ondanks dat u geen zekerheid heeft dat er geen onteigeningen plaats gaan vinden, u toch in kunt stemmen met dit voorstel, dit in tegenstelling tot wat u eerder beweerd heeft hier in de Statenzaal.

De **voorzitter**: Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Wij hopen ten zeerste, en wij gaan er ook min of meer van uit, dat onteigeningen echt heel erg beperkt zullen zijn. Dat kunnen we ook zien: van de 55 casussen, zeg maar, zijn er mogelijk

drie potentiële onteigeningen. Dat is relatief. Wat ons betreft is elke onteigening natuurlijk zuur, maar we maken nogmaals op uit de antwoorden van de gedeputeerde dat dat mee gaat vallen, en dat kunnen we ook al zien als we die twee getallen naast elkaar leggen.

De **voorzitter**: Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Ik kan mij herinneren dat uw partij pertinent tegen het onteigenen van gronden was...

De heer **Duijs** (FvD): Principieel!

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Principieel tegen, dank u wel. En ik hoor nu een ander verhaal.

De **voorzitter**: Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Nou, dat is natuurlijk ook wel een belangrijk ding, vandaar dat wij ook echt hebben nagevraagd in hoeverre dat gaat gebeuren. Wij hopen nog steeds dat onteigeningen beperkt zullen blijven, het liefst tot nul, en we zullen zeker een vinger aan de pols houden wat dat betreft.

De **voorzitter**: Oké. Dan is nu de fractie van het CDA bij monde van de heer Stoop. Geen behoefte aan een tweede termijn. Swinkels? Ja, tweede termijn. Ga uw gang.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter, ik was tenslotte nog net niet helemaal aan het einde van mijn eerste termijn, dus laat ik dan de tweede termijn gebruiken om in ieder geval mijn slot daarvan te melden. Ik was gebleven bij hoe mooi het was dat er gisteren een aantal uitgangspunten zijn uitgebracht die blijkbaar het Leitmotiv worden van het handelen, en dat dat in ieder geval het Forum nu alle gelegenheid geeft om op basis van die uitgangspunten wellicht in te kunnen stemmen. Daar zitten toch wel een paar accenten in die eigenlijk aangeven dat je hierbij steeds de afweging maakt van: ja, was het nu ons oorspronkelijke plan, was het ons ideaal waar we voor stonden, zijn we inderdaad tegen een EU, en doen we nu wel mee met EU-maatregelen, hebben we eigenlijk niets met Natura 2000-gebieden, maar gaan we ze nu wel inrichten en beschermen? En blijkbaar kunnen deze uitgangspunten, die door deze partijen die aan het onderhandelen zijn over een eventueel nieuw college...

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Swinkels** (SP): ..., die kunnen blijkbaar een aanleiding zijn om daar toch van af te stappen. Ik vind het wel bijzonder dat we nu opeens de term 'stikstofwaan' misschien anders moeten gaan interpreteren en dat we feitelijk erkennen dat stikstof wel degelijk een probleem is voor de natuur.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Swinkels voor zijn bijdrage. Mevrouw van Kessel, fractie van D66. Geen behoefte aan een tweede termijn. De GroenLinks-fractie, de heer Ludwig. Aan u het woord.

De heer **Ludwig** (GL): Dank voorzitter, en dank ook aan de gedeputeerde voor de beantwoording van mijn vragen met betrekking ook tot de monitoring. Het is belangrijk om in de toekomst met deze bewoners goed contact te houden. Zij zijn de oren en ogen van het gebied. Het sluit misschien ook wel aan bij de motie die de ChristenUnie heeft ingediend, maar wellicht komt er nog een aanpassing van de motie, maar dat horen we vanzelf wel.

De motie van de PVV, want we reflecteren ook even op de moties, nou, daar zullen we tegenstemmen. Ik denk dat de PVV even de zaken niet goed op orde heeft, want deze habitats zijn al gewoon aangewezen, worden al beschermd. Er worden geen nieuwe habitats onder een aanwijzingsbesluit opgenomen, dus volgens mij heeft de PVV, zoals vaker, z'n zaakjes niet op orde.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, ik moet deze beschuldiging van de zaken niet op orde hebben toch verre van mij werpen. Als er iets niet op orde was, dan was het wel het inrichtingsplan van het gebied, want we hebben de bewoners hier gehad, de omwonenden, en die wisten te vertellen van: nou ja, op moment A was een bepaald gebied ingericht als een bepaald natuurdoeltype en zonder verder overleg werd opeens het gebied aangewezen als een ander natuurdoeltype. Dus er is in één keer een hele grote verschuiving in het gebied aan de gang...

De **voorzitter**: En uw punt is?

De heer **Van Hattem** (PVV): omdat er altijd al gerommeld is met die gebieden. Dus dat de zaken niet op orde zijn, dat ligt vooral aan de uitvoering van het project en niet aan ons.

De **voorzitter**: Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Hier haalt de heer Van Hattem weer zaken door elkaar. Ik heb het over de aanwijzingsbesluiten, welke habitats zijn aangewezen, daar wordt niks in gewijzigd. Dat deed de heer Van Hattem suggereren, en dat klopt gewoon niet.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ja, ik kan niet anders concluderen dan dat het blinde fundamentalisme van natuurdoelstellingen waar GroenLinks door bevangen is, dat alles daarvoor moet wijken, dat dat gewoon maar één richting op kan gaan, en dat is het aanwijzen van die natuurdoeltypes, en de effecten zullen we later zien, als die er eenmaal liggen en er kunnen geen vergunningen worden aangevraagd, want dit gebied gaat een grote impact hebben op de wijde leefomgeving.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Voorzitter. Ik sluit af. Ik gun PVV z'n hyperbolen, maar daar hoeft ik niet verder op te reageren.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. Dan zijn we nu bij de heer Van Hattem. Behoeft er een tweede termijn?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Zoals het zo vaak gaat bij die Natura 2000-gebieden, is er sprake van een fuik. Er wordt nu gezegd dat alles al is aangewezen en dat de plannen er al liggen, maar als eenmaal zo'n gebied in ontwikkeling is, dan worden er bepaalde ontwikkelingen gemonitord, bepaalde natuurdoeltypes worden niet snel genoeg behaald, aan bepaalde doelstellingen die door ecologische bureaucraten zijn vastgelegd wordt niet op tijd voldaan, waardoor er extra maatregelen nodig zijn...

De **voorzitter**: Wilt u afronden, mijnheer Van Hattem?

De heer **Van Hattem** (PVV): ..., waardoor er een groot effect is op het gebied. Dat is het probleem. We zie nu dat een aantal partijen het gaan steunen, inclusief de mogelijke onteigeningen, maar de PVV-fractie zal dit nooit steunen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn bijdrage. De Partij van de Arbeid-fractie, tweede termijn? Ja.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. We hebben twee vragen gesteld. Dat gaat over het openstellen van het loket in de tussenperiode dat het niet bij de provincie ligt en naar de uitvoering naar het waterschap, hoe dat wordt ingericht. U heeft aangegeven, heel duidelijk, dat u ontzettend betrokken bent met alle omwonenden en communiceert met hun, maar dat worden dadelijk andere partijen. Hoe gaat u dat inrichten?

En ik zou heel graag nog even een toelichting op de motie van de ChristenUnie willen horen, want ik heb het gewoon niet goed gehoord; dat is mijn beperking. Zou u die dadelijk nog een keer kunnen herhalen? Dank u wel, voorzitter. Tot zover.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van Dijk en ik denk dat de heer Vreugdenhil daar graag toe bereid zal zijn. De fractie van 50PLUS, de heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Even heel kort, voorzitter. Het was duidelijk in eerste termijn dat wij dit inpassingsverhaal Natuurgebied Westelijke Langstraat volledig steunen. Ik heb nog één vraag die niet beantwoord is. Zou de gedeputeerde me nog even kunnen helpen in hoeveel bezwaren er nog over zijn? Want de laatste stand van zaken was drie weken geleden en ik vraag het ook zeker omdat ik zie dat de inspreester van toen hier ook op de publieke tribune zit. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers. Dan de Partij voor de Dieren, de heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. In de motie die we hebben ingediend zat inderdaad een omissie; goed dat de gedeputeerde dat is opgevallen. We hebben dat aangepast, zodat die ook inderdaad klopt. We danken de gedeputeerde voor zijn ondersteuning van onze motie. En goed om te horen dat die gelden inderdaad al gereserveerd zijn. Dus in principe let ons niets om die aanmoediging aan GS ook te onderschrijven.

De **voorzitter**: De gewijzigde motie 18A komt beschikbaar digitaal.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, dank u wel.

Wat betreft de motie van de PVV: volgens mij was het antwoord van de gedeputeerde duidelijk, dat er geen belemmeringen zijn, dus daarmee zullen wij deze motie niet steunen.

Wat betreft het loket: in onze ogen is het antwoord van de gedeputeerde afdoende om te zorgen dat de bewoners van het gebied een aanspreekpunt hebben om eventuele klachten te melden, en overlast. Dus wat ons betreft is dat in orde.

Wij hadden nog een vraag over die projecten van de gemeente Waalwijk, waar wij positief over zijn. Wij vragen ons af hoe nu het verdere traject met de gemeente Waalwijk gaat verlopen, en wat wij daar nog van te horen krijgen.

Dank u wel.

Motie M18A-2020: Voortvarend Westelijke Langstraat

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 6 maart 2020;

behandelend het Statenvoorstel 68/19 Inpassingsplan 'Natuurgebied Westelijke Langstraat';

overwegende dat

- het gehele watersysteem in de inrichting van de Westelijke Langstraat (fase 1 en 2) nu al wordt gerealiseerd en dus al gereed is voor fase 2;
- een deel van het afgraven van de overige percelen is doorgeschoven naar fase 2 en niet al in fase 1 wordt uitgevoerd, omdat de exacte diepte van afgraven nauwkeurig moet worden bepaald o.b.v. metingen van het grondwater (de kwel) in het maaiveld;
- monitoring in dit proces sturend is aan de inzet van bepaalde maatregelen en waar en hoeveel uiteindelijk in fase 2 nog afgegraven moet worden;

constaterende dat

- het realiseren van robuuste natuur een kerntaak van de provincie is;
- de doelstellingen van project Westelijke Langstraat onder andere inhouden: het behoud en herstel van de biodiversiteit en van de leefgebieden van onder andere rode lijstsoorten, en realisatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-opgave in 2027;
- deze doelstellingen voor Westelijke Langstraat alleen worden behaald wanneer voorbereiding voor en uitvoering van het voorkeursalternatief voortvarend wordt opgepakt;

dragen Gedeputeerde Staten op

- zo snel als mogelijk te (doen) beginnen met de uitvoering van de inrichting van de Westelijke Langstraat;
- waar nodig hierin samenwerking te zoeken met de instanties die de werkzaamheden in fase 2 uitvoeren;
- de investeringskosten (inclusief vastgoedkosten) die voor de gehele inrichting van de Westelijke Langstraat zijn berekend, te reserveren;
- Provinciale Staten in het najaar te informeren over de voortgang;

en gaan over tot de orde van de dag.

Marco van der Wel, Partij voor de Dieren

Anne-Miep Vlasveld, Partij voor de Dieren."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel. De fractie van Lokaal Brabant, de heer van Pinxteren dan nu.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter. Dank voor de beantwoording door de gedeputeerde. Hij heeft ook duidelijk antwoord gegeven op een aantal vragen die wij hadden: langdurig monitoren, meerdere jaren, en dat geldt voor ons als meer dan drie jaar. Die langere monitoring, prima; ik denk dat dat heel erg goed is.

Tot het uiterste proberen te beperken dat er onteigeningen zijn: daar is men ook druk mee bezig, hebben wij de indruk, dus dat is ook geen punt meer van discussie.

Het bewaren en goed in stand houden van de cultuurhistorische elementen, die er ook zijn, wat dan geen plantjes zijn die groeien, maar gewoon elementen in het landschap: heel erg goed dat dat gebeurt.

De gedeputeerde heeft geen antwoord gegeven op de vraag over de experimenten in het kader van het toekomstige beheer met nieuwe vormen van agrarisch gebruik. Daar zou ik nog graag een antwoord op hebben, hoe dat op dit moment verloopt en hoe dat tot stand komt.

Wat mijns inziens, en ook wat Lokaal Brabant betreft, onderbelicht blijft, is de toekomstige waarde van dit hele gebied in het kader van de gezondheid van vele Brabanders die wonen in dit gebied, die dit gebied ook als een soort uitloopegebied kunnen gaan gebruiken en daar met veel plezier gebruik van kunnen maken.

De aangepaste motie ken ik nog niet helemaal, maar de motie over het loket lijkt ons een prima idee, in de zin zoals die ondersteund is door de gedeputeerde.

De A59, als ik kijk naar wat dit voor effect heeft op de bescherming van dit gebied, zit er volgens mij geen verschil in, maar goed, de heer Van Hattem denkt daar iets anders over.

Eigenlijk zegt de gedeputeerde dat de motie van de Partij van de Dieren overbodig is. Ja, dat kun je positief of negatief benaderen. Die kunnen wij steunen. Dus wij kunnen de motie steunen zoals die er lag, maar de nieuwe ken ik nog niet.

De **voorzitter**: Motie 18A is digitaal zo beschikbaar. Ik kan overigens zeggen dat daarin alleen de technische correctie is verwijderd die de gedeputeerde ter sprake heeft gebracht. Dan nu de fractie van ChristenUnie-SGP, de heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Toch wel een bijzonder debat, want normaal gesproken probeer je altijd mensen voor je eigen standpunt te winnen en voor een voorstel, maar ik zag hier vooral partijen die vooral probeerden partijen tegen te laten stemmen, omdat ze om allerlei redenen niet voor zouden kunnen stemmen. Nou, dat is toch wel een bijzondere situatie. Ik zou zeggen: tel je zegeningen en probeer nou ook gezamenlijk tot een andere cultuur te komen, waarin je met elkaar gaat zoeken hoe we het goede kunnen zoeken, hoe we tot goede voorstellen kunnen komen en waar er mogelijk nog pijnpunten zitten, bijvoorbeeld op het gebied van onteigening en dergelijke, dat we daar ook op een ontspannen manier mee om kunnen gaan en daarbij juiste opdrachten richting het college kunnen geven. Ik denk dat dat precies ook de lijn is waarlangs we de komende drie jaar moeten opereren. Voorzitter, dan kom ik bij het punt van de motie, want we hebben de motie niet voor niks ingediend. Het heeft er ook mee te maken dat wij de signalen van de volksvertegenwoordiging in Waalwijk ook echt serieus willen nemen en daarmee ook laten zien als Staten dat we die samenwerking tussen gemeente, waterschap en provincie op een goede manier kunnen gaan invullen.

De **voorzitter**: Interruptie Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, toch even voorzitter, want om alle indrukken weg te halen dat hier partijen niet blij zouden zijn als ze voor het voorstel, waar wij graag mee instemmen, instemming verkrijgen, maar we zijn hier ook voor het politieke debat, om helder te krijgen: waar staan partijen nu precies voor? En ik constateer hier wel dat de partij die zich eerder op heel andere manieren uitliet, nu een heel ander geluid laat horen. En ik wil toch wel even een indruk krijgen van: is dit de nieuwe lijn, of is dit slechts een opvliegende voor deze dag?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, meneer Swinkels, ik ben eigenlijk wel heel blij met die lijn van Forum voor Democratie, die daar toch op een goede manier dingen op wil pakken. Kijk, je kunt alles op een negatieve manier proberen te framen, ik zag bijvoorbeeld de begrotingsbijdrage van de SP in

november, die volledig scherp was ten opzichte van het college, terwijl ze zelf in hadden gestemd de afgelopen periode, dat vond ik op dat moment ook vreemd, want volgens mij moet je altijd vanuit de inhoud dingen beoordelen, en laten we dat nou vooral vasthouden de komende periode, want dat is volgens mij de winst die we hier kunnen halen.

De **voorzitter**: Goed. Tot slot de heer Swinkels en dan gaan we dit debatje echt stoppen.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, want ik stel vooral vast dat ú de negatieve framing doet. Dat was onze uitdrukkelijke bedoeling niet. Wij hebben slechts geprobeerd het politieke debat hier te voeren en te zien waar in dit geval Forum voor Democratie precies voor staat. Ik ben zeer ingenomen met de wending die ze daarin nemen.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem, interruptie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ja, ik ben toch wel benieuwd hoe de ChristenUnie-SGP aankijkt tegen het feit dat, als straks dit gebied verder in ontwikkeling komt, als deze plannen doorgaan en de natuurdoeltypen zijn vastgesteld, en het blijkt dat die natuurdoeltypen niet worden gehaald, en er zijn extra maatregelen nodig in de omgeving van het gebied om die natuurdoeltypen wel te halen, en er moeten bijvoorbeeld boeren worden uitgekocht in het Land van Altena...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Bent u dan nog steeds zo blij met deze plannen?

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Meneer van Hattem, volgens mij staan we hier vandaag aan de lat om dit plan vast te stellen en daarmee ook met elkaar te garanderen dat dit ook daadwerkelijk uitgevoerd wordt. De beelden die u nu naar de toekomst toe creëert, die herken ik nog niet, dat die daadwerkelijk ook bewaarheid gaan worden de komende periode. En ik zou met elkaar vast willen houden, want volgens mij is daar ook een brede consensus in deze Staten voor, dat we ook op een beetje ontspannen manier naar het natuurdoeltype willen gaan kijken in de komende jaren, en als dingen niet haalbaar zijn, dat ook eerlijk durven te benoemen en dan te zeggen van: oké, we kijken hoe we dat op een goede manier uit kunnen voeren, samen met de bewoners en de gebruikers van een gebied. Want dat is, denk ik, ontzettend belangrijk, dat we dat draagvlak weer vasthouden. Zo hebben we dat in de omgevingsvisie ook vastgelegd: draagvlak en draagkracht van een gebied, die zijn bepalend voor het tempo waarin we dingen doen. Als we dat nou eens een keer met elkaar kunnen vasthouden, dan ben ik ervan overtuigd dat we een betrouwbare partner zijn, maar dat we tegelijkertijd goed voor de boeren kunnen zijn, goed voor de natuur kunnen zijn en dat niet alles in een zwart-witdiscussie getrokken hoeft te worden.

De **voorzitter**: Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. U kunt wel zeggen ontspannen, maar de bureaucratische pletwals uit Brussel is bij zulk soort maatregelen onverbiddelijk, en dan vraag ik u: kent u de effecten van het eerder in dezelfde omgeving aangelegde natuurgebied het Vlijmens Ven? Want dat

heeft een impact op een gigantisch gebied in Brabant, waar overal rekening moet worden gehouden met het blauwgrasland rond het Vlijmens Ven als Natura 2000-gebied.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, maar laten we hem even breder trekken hè? Als wij bepaalde natuurdoeltypen met elkaar hebben afgesproken, en volgens mij gaan we daar ook nog wel eens een discussie hier over voeren in deze Staten van of dat nou de types zijn, of dat we daar ook nog op een andere manier naar kunnen kijken, dan voeren we, denk ik, de goede discussie die we met elkaar willen voeren. En ik wil hem niet vanuit een zwart-witdiscussie voeren, dat is volgens mij veel te lang gebeurd, ik wil hem voeren op een wijze dat we echt zoeken naar het goede voor Brabant, ook het goede voor de natuur, maar wel op een realistische manier. Ik hoop dat we die omslag met elkaar kunnen maken in ik hoop ook dat we daar ook de PVV-fractie in mee kunnen krijgen in de komende jaren.

De **voorzitter**: Goed, mijnheer Vreugdenhil, daarmee moet u ook bij de afronding zijn hè? U was klaar met uw betoog. Dank.

Dan zijn we aan het einde van de tweede termijn van de Staten. Ik kijk even naar de gedeputeerde, of hij bereid en in staat is om nog kort de resterende punten te adresseren. Dan geef ik hem het woord. Motie 18A.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter, dank u wel. Ik zal kort nog even op een paar punten ingaan waarnaar gevraagd is.

Mevrouw van Dijk: de vaste contactpersoon, het aanspreekpunt, ik denk dat wij in de discussie onder meer met de heer Vreugdenhil daar op ingegaan zijn. We hebben gezegd: ja, die vaste contactpersoon, dat aanspreekpunt, moet er komen, ook nu al. U wijst daarbij in sterke mate ook op het feit dat het nu een overdracht is ook van de provincie als trekker naar het waterschap. Dat is altijd een gevoelig moment in het vasthouden van de goede contacten, dat onderken ik. Dat betekent dat ik er in elk geval ook voor zal zorgen dat die vaste contactpersoon/aanspreekpunt zo snel mogelijk bekend is, voor zover dat al niet is, en ook goed gecommuniceerd wordt met bewoners.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dank u wel voor het antwoord, beste gedeputeerde. Ik ben ook heel benieuwd hoe dat dan gaat naar de aanbesteding daarna. Kunt u dat ook even toelichten?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, zoals ik, denk ik, ook in de themabijeenkomst al heb aangegeven: juist de kwestie dat je naar een uitvoering toe gaat en dus ook een aannemer in beeld komt, dat dat ook een belangrijk, maar ook een kwetsbaar moment is. Laat ik zeggen: er zijn aannemers die echt ontzettend goed zijn in heel praktisch en goed communiceren met bewoners, maar er zijn ook wel eens aannemers die daar bepaald minder vaardigheden in hebben. Het is een voorwaarde bij de aanbesteding. De aanbesteding wordt gedaan door het waterschap, maar in de aanbestedingsvoorwaarden is de voorwaarde opgenomen rondom die communicatieve vaardigheden en dat betekent dat ook bij de selectie de aannemer een belangrijke rol speelt.

De **voorzitter**: Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Begrijp ik dan goed dat eigenlijk de omwonenden, of met wie u allemaal communiceert, twee momenten van overdracht hebben en dat dat wel een risico kan zijn? Want het gaat om een overdracht van nu, vanuit de provincie naar het waterschap, en vanuit het waterschap misschien naar de aanbesteding.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nee, dat laatste is niet zo. De opdrachtgever is het waterschap. Die is primair aanspreekbaar. Dat blijft zo, ook al is er een aannemer die in hun opdracht werk verricht. Maar dat neemt niet weg dat in de praktische communicatie in de samenwerking die communicatieve vaardigheden van de aannemer ook een rol spelen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde vervolgt.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Mijnheer van der Wel, dank voor de kleine wijziging in de motie. Daarmee wat mij betreft akkoord.

De heer Van Pinxteren heeft gezegd dat hij nog geen antwoord had gehad op de vraag over de vormen van agrarisch gebruik. Dat klopt, die was ik even vergeten. Binnen het Natura 2000-gebied is daar weinig ruimte voor, maar binnen het deel NNB – er zit nog zo’n 100 ha NNB buiten Natura 2000 – is veel meer mogelijk en daar wordt onder meer nu ook voedselbos gerealiseerd – in feite een initiatief waar ook particulieren bij betrokken zijn. Er bestaan mogelijkheden voor stukjes particuliere natuurontwikkeling, daar staan we sowieso voor open, en ook hier zitten nog mogelijkheden voor het Ondernemend Natuurnetwerk. Dus langs die weg is daar zeker ruimte voor.

Voorzitter, tot slot. Ik ben blij met het voortschrijdend inzicht bij de fractie van Forum voor Democratie. Dank voor de steun. Ik zie inderdaad een pijlsnel voortschrijdend inzicht, want bij de discussie over de ecologische verbindingszones was de inzet toch vooral dat Brabant te vol was voor natuur, maar intussen zijn blijkbaar de inzichten gewijzigd. Daar ben ik buitengewoon blij mee.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn bijdrage. Dan sluit ik nu, denk ik, de beraadslagingen...

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter...

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Even een kort punt van onze fractie. Wij hebben de gewijzigde motie ingediend om ook duidelijk en helder te hebben...

De **voorzitter**: 18A.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): 18A ja. Maar met alle toezeggingen van de gedeputeerde, erop vertrouwend dat de uitvoering gezwind en goed zal worden uitgevoerd in fase 2, trekken wij de motie in.

De **voorzitter**: Motie 18A is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen. Ik stel voor nu de beraadslagingen te sluiten en ons gereed te maken voor de stemming.

Mag ik stilte in de zaal! Wij gaan stemmen over het zojuist besproken voorstel, Inpassingsplan Natuurgebied Westelijke Langstraat, bij u bekend onder 68/19. Eerst het voorstel, dan de twee nog resterende moties. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Stoop** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen met stemverklaring. De PVV zal nooit meewerken aan die verschrikkelijke Brusselse Natura 2000-maatregelen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! Er kan soms wat verwarring optreden, maar dit voorstel is aangenomen.

De heer **Swinkels** (SP): Voorzitter, ik weet niet wanneer ik het precies moet melden, maar het was even een vergissing, want ik had een motie voor me. Maar ik begrijp dat de stemming telt...

De **voorzitter**: Jazeker. Leest u het maar na in de notulen. De motie die nu aan de orde is, is motie 17. Even goed opletten dus! De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Stoop** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is aangenomen. Motie 18A, meldde ik u al, is ingetrokken. Motie 19 dan nu. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor met stemverklaring. Ondanks de toezegging van de gedeputeerde zien we dit wel als steun in de rug.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Stoop** (CDA): Voor met dezelfde stemverklaring als de VVD.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen met stemverklaring: voldoende toezeggingen van de gedeputeerde.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen met stemverklaring. Het is beter om goed te luisteren naar de burgers in plaats van nog een loket in te richten. Stop dan liever met het hele plan. En er is al een toezegging van de gedeputeerde. Tot zo ver.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen met stemverklaring. Op zich een sympathieke motie, maar we hebben goede toezeggingen en vertrouwen in de toezeggingen van de gedeputeerde, omdat het vooral gaat om communicatie.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, tegen met dezelfde stemverklaring als GroenLinks.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: De motie is aangenomen.

Dan zijn we nu toe aan het volgende bespreekstuk. Er zijn nog twee stukken op deze orde.

11/20 Reglement Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant en Eerste wijzigingsregeling Ambtsinstructie griffier Provincie Noord-Brabant.

De **voorzitter**: Allereerst nu stuknummer 11/20, het Statenvoorstel Reglement Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant en de eerste wijzigingsregeling Ambtsinstructie van de griffier. Mag ik stilte in de zaal. Beperkte woordvoering op dit onderwerp zie ik in de sprekerslijst. Allereerst de fractie van D66, de heer Logister. Aan hem geef ik het woord.

De heer **Logister** (D66): Ja, dank u wel, voorzitter, en goed dat we deze commissie oprichten. Wij zijn van mening dat we in dit huis een tafel nodig hebben waaraan we het gesprek met elkaar kunnen voeren over de planning-, sturing- en verantwoordingscyclus. Daarmee hebben we ook een tafel gecreëerd waarbij we ook met de accountant en het college gezamenlijk het gesprek kunnen aangaan om met elkaar scherp te krijgen waar het beter kan en waar het beter wordt. Zo, vinden wij als D66, kunnen we met elkaar kiezen voor kwaliteit.

Dat is het. Tot zover de eerste termijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Logister. Dan nu de fractie van de PVV, bij monde van mevrouw Van der Kammen, het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. We richten een commissie Sturen en verantwoorden in en dat is een goed initiatief. Dank ook voor de voorbereiding daarvoor. Geen gestuntel met een platform

planning & control meer zonder kaders, regels of registratie, maar een commissie met deugdelijke spelregels, waaronder het maken van een audio-opname en het vereiste van een minimale aanwezigheid om besluiten te kunnen nemen. Toch heeft de PVV een belangrijk bezwaar bij de geformuleerde taken en bevoegdheden van deze commissie. Daarover heb ik zowel bij het presidium afgelopen december alsook de fractievoorzitters nogmaals afgelopen week, al aan de bel getrokken. Een van de nu voorgestelde taken is: "Het adviseren van PS t.a.v. een door hen te nemen besluit of een voorgenomen opdracht van GS of de ambtelijke organisatie aan de accountant conflicteert met de onafhankelijke positie die de accountant dient in te nemen bij de uitvoering van de interim- en jaarrekeningcontrole". Voorzitter, dat wekt de suggestie alsof het GS is die toestemming moet krijgen om een opdracht te mogen verstrekken, en dat is een omdraaiing van zaken in dit dossier. Het staat namelijk ook haaks op de spelregel waar onze nieuwbakken accountant afgelopen najaar mee heeft ingestemd. Ik citeer de aanbestedingseis daarover: 'Opdrachtnemer' - de accountant dus - 'gaat er mee akkoord dat deze niet gerechtigd is gedurende de looptijd van de overeenkomst accountantsdiensten opdrachten c.q. werkzaamheden welke in brede zin te classificeren zijn als accountantsdiensten alsmede opdrachten c.q. werkzaamheden welke op andere wijze kunnen conflicteren met de uitvoering van de onderhavige opdracht en/of de onafhankelijkheid van de opdrachtnemer, dit ter beoordeling van PS, uit te voeren voor de ambtelijke organisatie van de provincie en/of Gedeputeerde Staten van de provincie. Opdrachtnemer dient daarom voorafgaande aan het aangaan van opdrachten voor de ambtelijke organisatie en/of GS goedkeuring te vragen aan PS. Deze goedkeuring wordt enkel geweigerd indien er naar de mening van PS sprake is van een dergelijke situatie'. En dat is een spelregel waar ook het presidium al vorig jaar september van op de hoogte was en mee instemde. Oftewel: als GS een idee voor een opdracht heeft voor de accountant, is het aan de accountant om eerst bij PS te toetsen wat die daarvan vindt. Dan is het nogal raar in dit reglement nu opgenomen; het is namelijk andersom opgenomen. De PVV dient, om dat te herstellen, een tweetal amendementen in om die onduidelijkheid en die tegenstrijdigheid eruit te halen. Het kan namelijk veel te makkelijk tot misverstanden en het ontduiken van de regels leiden, en dat willen we graag herstellen.

Amendement A7-2020: Advisering verzoeken van de accountant

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit I 11/20 B 'Commissie sturen en verantwoorden';

besluiten in Ontwerpbesluit I:

de tekst onder artikel 3, lid 1 onderdeel c

'Het adviseren van PS ten aanzien van een door hen te nemen besluit of een voorgenomen opdracht van Gedeputeerde Staten of de ambtelijke organisatie aan de accountant conflicteert met de onafhankelijke positie die de accountant dient in te nemen bij de uitvoering van de interim- en jaarrekeningcontrole'

te wijzigen in:

'Het adviseren van PS ten aanzien van een door PS te nemen besluit over een verzoek van de accountant aan PS om een opdracht voor GS of de ambtelijke organisatie te mogen aannemen';

en gaan over tot de orde van de dag."

Patricia van der Kammen, PVV."

Amendement A8-2020: Niet treden in bevoegdheid PS

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit I 11/20 B 'Commissie sturen en verantwoorden';

besluiten in Ontwerpbesluit I:

artikel 3 lid 2 'Advisering aan en besluitvorming door Provinciale Staten als bedoeld in het eerste lid onder c, blijft achterwege indien naar het oordeel van de commissie evident geen sprake is van conflicterende belangen'

te schrappen;
en gaan over tot de orde van de dag.
Patricia van der Kammen, PVV."

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van der Kammen voor haar bijdrage. Dan voert namens het presidium nu het woord de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Presidium): Dank je wel, voorzitter. Namens het presidium zal ik proberen de vragen te beantwoorden. De heer Logister had in principe geen vragen; die was blij met het voorstel. Mevrouw Van der Kammen is ook blij met het voorstel, en dat is ook goed om te horen, want blijkbaar vanuit de vorige periode en de evaluatie van de vorige periode was er iets te regelen wat beter kon, beter moet en verbeterd zou moeten worden.

Ten aanzien van het amendement zegt mevrouw Van der Kammer dat het in de huidige omstandigheden niet goed geregeld is. Praktisch gezien, zoals mevrouw Van der Kammen nu voorstelt, zou het erop neerkomen dat elk verzoek van de accountant hier in PS behandeld zou moeten worden. Als ik kijk naar de invulling zoals het nu in het reglement zit, dan komt het erop neer dat de commissie eerst kijkt of het wel of niet doorgeleid moet worden naar PS en een aantal dingen, als er geen evidente bezwaren zijn om dat te doen, dat de commissie dan kan zeggen: oké, dit hoeft niet doorgeleid te worden naar PS. Daar zit volgens mij de discussie. Ik denk dat het amendement zoals het er ligt geen directe toegevoegde waarde levert om daar nog verheldering op te krijgen.

De **voorzitter**: Daarmee bent u aan het einde van uw betoog? Misschien tweede termijn, of kiest u voor een interruptie, mevrouw van der Kammen? Het mag alle twee. Mevrouw Van der Kammen, u wilt het per interruptie doen?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja.

De **voorzitter**: Dat is prima. Ga uw gang.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, ik hoor de heer Van Pinxteren zeggen dat hij eigenlijk gewoon vindt dat de commissie daar wel over zou moeten kunnen gaan. Het probleem is echter: de accountant heeft gewoon nu eigenlijk al aangegeven van 'ja, ik ga geen opdrachten uitvoeren voor GS of de ambtelijke organisatie, als PS daar niet uitdrukkelijk mee heeft ingestemd'. Daarmee ga je er ook van uit dat die accountant in principe eigenlijk al, als er evident wel een knelpunt is, niet eens bij ons gaat aankloppen.

De **voorzitter**: En uw punt?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Het zou dus gewoon hartstikke zuiver zijn als de commissie zich zou beperken tot enkel een adviserende rol aan PS. Want het is echt niet zo dat er elke dag dadelijk een PS-voorstel moet gaan komen omdat die accountant elke dag aankomt met een verzoek. Dat is best goed te regelen.

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Presidium): Ja, voorzitter, dank je wel. Ik denk dat de commissie, en ik vertrouw de commissie ook voldoende wijsheid en kennis toe om te kunnen beoordelen of het evident is dat het

doorgeleid moet worden naar PS, of niet doorgeleid moet worden. En ik ga ervan uit, en dat vertrouwen heb ik ook in de accountant, en dat heeft ook het presidium in de accountant, dat de accountant op het moment dat hij ook maar enigszins twijfelt of hij in de problemen zou komen, hij moet, en dat staat in de aanbestedingsvoorwaarden: hij moet terug naar zijn opdrachtgever, met de vraag van "kan ik dit wel of niet doen?", dat dat ook altijd zal gebeuren. Dat dat in de vorige periode – en dat voert u als argument ook aan – misschien wat minder stringent doorgevoerd is, maar we zitten nu in een nieuwe periode met een nieuwe accountant.

De **voorzitter**: Oké. Van der Kammen. Mag ik stilte in de zaal! Van der Kammen heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou 'minder stringent', dat is een understatement. De regels zijn gewoon totaal aan de laars gelapt in de vorige periode en het moet niet nu de kans krijgen dat we weer die richting opgaan. Het is gewoon vreemd dat je überhaupt zou moeten willen dat het niet aan PS zou zijn. Als die accountant zelf ook enig zuiver is op de graat, dan vindt hij ook dat PS gewoon die uitspraak moet doen, en niet een of andere commissie.

De **voorzitter**: Oké. Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Presidium): Nou, dat vind ik dan weer geen juiste verwoording die u doet: niet 'een of andere commissie', de commissie bestaat allemaal uit leden hier uit deze zaal, uit Provinciale Staten, dus het is niet zomaar een of andere commissie. Juist ook het reglement rond de commissie zorgt ook dat we met elkaar daar hoge waarde aan hechten. Dus ik vind dat u daarmee uw collega's hier in de Statenzaal tekort doet.

De **voorzitter**: Nee, mevrouw Van der Kammen, u koos voor het interruptie-instrument, dat is twee keer. De heer Van Pinxteren was klaar met zijn beantwoording, dan is er nu een eventuele tweede termijn, als u daar behoefte aan mocht hebben, mevrouw Van der Kammen. Ja of nee? Nee. Dan stel ik vast.... de amendementen zijn intussen onder A8 en A7 ingediend...

De heer **Logister** (D66): Voorzitter....

De **voorzitter**: Een moment...

De heer **Logister** (D66): Ik heb wél behoefte aan een tweede termijn, voorzitter.

De **voorzitter**: Ja, ja, dat komt eraan. Ik wil alleen maar even zeggen dat de A8- en A7-amendementen intussen beschikbaar zijn. Dan nu de heer Logister, begrijp ik, behoefte aan een tweede termijn.

De heer **Logister** (D66): Ja, voorzitter, dank u wel. In deze dertig seconden wil ik even aangeven dat het in dit debatje eigenlijk gaat over onafhankelijkheid. We hebben een accountant, die is gebonden aan de gedragscode van de NIVRA, waardoor hij al uit zichzelf aan ons zal aangeven als de onafhankelijkheid in het geding komt. En we hebben ook nog een waarborg dat Gedeputeerde Staten ook na gaan denken over die onafhankelijkheid. Een dubbele waarborg. En de PVV wil die dubbele waarborg eruit slopen. Nou, dat is echt heel erg dom, en ik wil graag iedereen adviseren om tegen te stemmen.

De **voorzitter**: De tweede termijn dan van mevrouw Van der Kammen, begrijp ik.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter. Ik heb de collega's woordvoerders financiën, die houd ik zeer hoog in achting en ik vind het ook heel erg belangrijk dat deze commissie wordt ingesteld. Ik vind het ook een belangrijk onderwerp waar we het over gaan hebben. Maar de commissie moet niet treden in een bevoegdheid die aan PS is. En dat wil ik de geachte collega's in ieder geval ook meegeven.

De **voorzitter**: Goed. Ik dank mevrouw Van der Kammen. Mijnheer Van Pinxteren nog? Ga uw gang.

De heer **Van Pinxteren** (Presidium): Beste collega's. Als ik de twee sprekers in tweede termijn goed beluister, dan voegen de amendementen niet echt iets toe. Het is eigenlijk een derde waarborg die toegevoegd wordt, waarmee een andere waarborg weer ontkracht wordt. Ik ontraad ernstig beide amendementen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren dan. Dan sluit ik de beraadslagingen en roep op tot de stemming.

We kunnen gaan stemmen over de amendementen, daarna het voorstel, zoals u zult begrijpen. De amendementen kunnen in stemming worden gebracht, zo meldt mij de griffier, in de volgorde waarin ze zijn ingediend. Er is geen kwestie van alternatieve verstrekkendheid. Ik kijk even of we klaar zijn voor de stemming.

Goed, we gaan stemmen. Amendement A7. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Het amendement is verworpen. Dan zijn we nu bij amendement 8. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Het amendement is verworpen. Het voorstel 11/20 zelve. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met een stemverklaring. De PVV is het eens met het oprichten van de commissie en juicht het ook toe om in deze setting het overleg te voeren, ook met de accountant. Maar we zijn het oneens met de taakopvatting van deze commissie en wij vinden ook niet dat je moet treden in de bevoegdheden van PS.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Oké. Dit was de eerste stemming over dit voorstel. We moeten in totaal drie keer stemmen over de drie deelbesluiten. Dan breng ik nu deelbesluit II in stemming. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Dan is dit ook aangenomen. Dan zijn we bij deelbesluit III. De VVD-fractie.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Het voorstel is aangenomen, deelbesluit III dus.

17/20 Aanwijzing accountant controle fractieverantwoordingen.

De **voorzitter**: Dan gaan wij nu over naar het volgende voorstel, en dat is de aanwijzing van de accountant voor de controle van de fractieverantwoordingen. Eén woordmelding zie ik vanuit de zijde van uw Staten. Mevrouw Van der Kammen heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. De vorige accountant voor de controle van de fractieverantwoordingen was tevens de accountant voor de controle van de provinciale jaarrekeningen, oftewel de accountant voor wie wij tegelijkertijd opdrachtgever én onderwerp van controle zijn. Deze vreemde constructie is vorig jaar al eens in het presidium aan de orde geweest en er bestond algehele overeenstemming dat de controle van onze fractievergoedingen niet door dezelfde accountant als die van de provinciale jaarrekening moest gebeuren en ook dat dit een opdracht is die beter past bij een lokaal of regionaal accountantskantoor. Maar wat gebeurt er vervolgens? Er worden zeer zware eisen voor de opdracht geformuleerd en de accountant waar PS opdrachtgever voor is wordt doodleuk proactief uitgenodigd om een offerte in te dienen voor de controle van de fractieverantwoording. Boter op het hoofd, en dat haalde ik al eerder aan.

Voorzitter. Laten we wel wezen: we hebben het hier niet over hogere wiskunde. Kennis van overheid? Nergens voor nodig. Twee RA's op kantoor? Kom op, zeg. Het komt gewoon neer op degelijk bonnetjes controleren en nagaan of de spelregels uit één verordening zijn nageleefd. We gaan dus nu met andere woorden een luciferdoosje vervoeren met een megatruck.

Voorzitter. Onze fractievergoedingen moeten deugdelijk worden gecontroleerd. Met dat principe is niets mis. Maar voorzitter, als dan kennelijk de fracties hier het erover eens zijn dat we zware eisen moeten stellen ten aanzien van de accountant voor de controle van de fractieverantwoording, dan gaan wij ervan uit dat de collega's hier dan ook consequent zijn. Dat betekent dat zij dan net als de PVV ongetwijfeld van mening zullen zijn dat die strenge accountantscontrole ook van toepassing moet zijn op subsidies die in dit huis worden verstrekt. Daarom dienen wij een motie in die GS de opdracht geeft om bij subsidies tot 125.000 euro wél voortaan een financiële verantwoording en accountantscontrole te verlangen, in tegenstelling tot hetgeen in de Algemene Subsidieverordening is opgenomen. GS kan uiteraard op korte termijn de verordening hierop aanpassen, want ja, dat stond immers toch al op de agenda.

Voorzitter, tot zover.

Motie M20-2020

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 6 maart ter bespreking van Statenvoorstel 17/20 'Aanwijzing accountant controle fractieverantwoordingen';
constaterende dat:

- GS geen financiële verantwoording en geen accountantsverklaring vraagt van subsidieontvangers bij subsidies tot 125.000 euro;
- PS principieel zijn ten aanzien van de eisen voor verantwoording en controle van de fractiebudgetten, uit te voeren door een groot accountantskantoor met uitgebreide kennis van overheidsfinanciën;

overwegende dat:

- PS dan ook principieel moeten zijn ten aanzien van de financiële verantwoording en controle op subsidies, die nu helemaal niet plaatsvindt;

geven GS de opdracht om zo spoedig mogelijk de financiële verantwoording en eis van accountantscontrole bij subsidies tot 125.000 euro weer in de ASV op te nemen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen, PVV."

De **voorzitter**: Ik dank u, mevrouw Van der Kammen. Ik heb de griffier even gevraagd om te kijken of de motie binnen de orde van het debat is. Dat wordt nu even onderzocht. Dus ik meld u dat nog even. De heer Heijmans heeft een interruptie.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank u wel voorzitter. Mevrouw Van der Kammen, u trekt een vergelijking met subsidies. Mag ik hieruit afleiden dat u het fractiebudget als een subsidie beschouwt, of in ieder geval vergelijkbaar vindt aan een subsidie? Want...

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mevrouw Van der Kammen.

De heer **Heijmans** (SP): ... u bent zelf de fractie die het over subsidies heeft.

De **voorzitter**: Ja, uw vraag is duidelijk. Mevrouw van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nee, het is niet hetzelfde, maar wij vinden wel dat, net zoals de fractiebudgetten goed gecontroleerd moeten worden, subsidies dat ook moeten. Daar wordt in dit huis kennelijk wel een onderscheid in gemaakt en dat vinden wij geen goede zaak, want het zijn wel allemaal publieke middelen.

De heer **Heijmans** (SP): Maar mevrouw Van der Kammen..., voorzitter, als u mij toestaat...

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Elke cent die de provincie uitgeeft moet goed gecontroleerd worden. Waarom alleen subsidies? Elke cent toch?

De **voorzitter**: Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou, dan...

De heer **Heijmans** (SP): Omdat u er speciaal die subsidies uithaalt...

De **voorzitter**: Nee, nee, mijnheer Heijmans, Van der Kammen had het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Daar ben ik het mee eens, voorzitter: al dat geld moet goed gecontroleerd worden.

De **voorzitter**: Ik moet even beraden met de griffier over de motie.

De motie is buiten de orde. Het spijt me zeer, maar er is echt even goed naar gekeken: deze kan echt niet bij dit onderwerp worden ingediend. Hij is buiten de orde en op het moment dat het gelegen is, kunt u een motie van deze strekking indienen, maar niet op dit moment. De motie is buiten de orde. De heer Van Pinxteren, in reactie.

De heer **Van Pinxteren** (Presidium): Ja, voorzitter, namens het presidium en namens de werkgroep, de heer Thijssen, Smeulders en de griffie, en ondergetekende, die gewerkt hebben aan het vinden van een accountant voor onze controle het volgende.

In eerste instantie brengt mevrouw Van der Kammen in dat gezegd zou zijn dat het niet dezelfde accountant zou mogen zijn. Ik heb daar onderzoek naar gedaan en ik kan nergens vinden waar dat vastgelegd is. Overigens is dat nog niet eens het punt van de orde, want de werkwijze is uitvoerig besproken met het presidium, hoe wij daarmee om zouden gaan, en het is op schrift vastgelegd.

Met betrekking tot de eisen van de accountant: ook die zijn in hetzelfde presidium besproken en vastgelegd, en daarvan is gezegd dat het kantoor, als het enigszins kan, niet "the big four" zou moeten zijn, dat het kantoor wel, in het kader van continuïteit, twee registeraccountants zou moeten hebben en uiteindelijk is getracht in het brede gebied te vinden, met een meervoudige onderhandse aanbesteding, een aantal accountants die hierop zouden kunnen inschrijven. Uiteindelijk zijn er drie accountants gekozen en hun is ook gevraagd een inschrijving te doen. Slechts twee daarvan, en daar is BDO er één van, zijn daarop ingegaan en de derde accountant heeft, hoe jammer dan ook, op het laatste moment gezegd van "jongens, wij gaan niet inschrijven". Vervolgens zijn wij met elkaar de gesprekken aangegaan met de accountants en hebben we de inschrijvingen beoordeeld en hebben we gezien dat er een behoorlijk groot verschil tussen de beide offertes zat, waarbij BDO duidelijk als beste naar voren kwam. Wij adviseren u ook als Staten dit voorstel dan goed te keuren.

De **voorzitter**: Ja. Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn beantwoording. Dan kijk ik of er behoefte is aan een tweede termijn bij mevrouw Van der Kammen. Dat is niet het geval. Dan kunnen we hier de beraadslagingen sluiten en gaan we stemmen over dit voorstel.
We kunnen stemmen. Voorstel 17/20. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen met een stemverklaring. Het is te zot voor woorden dat wij als PS tegelijkertijd opdrachtgever en onderwerp van controle van één en dezelfde accountant zouden willen zijn. Het is een gotspe dat daar niet een zorgvuldiger proces voor is doorlopen, waar het vorig jaar gewoon al afspraken over zijn gemaakt.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Dit voorstel is aangenomen.

21/20 Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020.

De **voorzitter**: Dan zijn wij nu, dames en heren, bij het laatste bespreekonderwerp. Dat betreft een Statenvoorstel inzake het reglement van orde van PS Noord-Brabant 2020. Een aantal woordmeldingen. Allereerst de heer Everling van de SP-fractie. De heer Everling heeft het woord.

De heer **Everling** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik ga iets doen wat je politici misschien niet al te vaak ziet doen, en dat is een fout toegeven. Dan heb ik het specifiek over één element in het voorliggende reglement van orde, en dat is het woordvoerderschap. In het nieuwe reglement mag, op de begroting en de perspectiefnota na, enkel de woordvoerder interromperen. Nou, weet je: in eerste instantie vond ik dat ook echt wel sympathiek. Zoals velen hier vind ik de ellenlange interruptietreintjes vaak bloedirritant. Het haalt vaak de Schwung uit de discussie, het zijn niet zelden herhalingen van zetten en het maakt de vergadering onnodig lang. Dus ook wij zijn destijds in het presidium meegegaan in het voorstel om dat te beperken en slechts de woordvoerder te laten interromperen. Maar, voorzitter, zoals vaker: daarna komt de bezinning. Want is dit middel niet erger dan de kwaal? Is dit wel het juiste middel? Wij zien het uiteindelijk meer als een cultuurprobleem, en dat repareer je niet met een reglement van orde. Verder denkende hadden wij ook nog een tweetal meer fundamentele bezwaren hier tegen. Want staat dit niet op gespannen voet met de Kieswet? Wij zijn immers gekozen als individueel Statenlid. Dit betekent dus dat bij debatten straks hier 44 mensen zitten met een spreekverbod. Kan dat wel?

De **voorzitter**: Mijnheer Everling, een moment. Mag ik stilte in de zaal! Wandelgangen zijn voor onderlinge dialoog buiten de orde van deze vergadering. De heer Everling heeft het woord.

De heer **Everling** (SP): Kan dat wel inderdaad, met 44 mensen hier met een spreekverbod? Of moeten wij onze fractie dadelijk in vijf fictieve fracties opsplitsen om het woord te kunnen voeren?

Ik heb een aantal andere reglementen hierop nagekeken en in de paar die ik heb gezien staat dit er ook echt niet zo in, ook niet in die van de Tweede Kamer, wél dat je sprekers op moet geven, en dat deden we al. En waarom zou je hier nog in de zaal zitten, als je toch geen mogelijkheid hebt om aan het debat mee te doen? Want ja, je hebt immers een spreekverbod. Gaat dit niet op termijn voor een lege Statenzaal zorgen en wat voor beeld geeft dat af? Want, beste mensen, we zitten hier uiteindelijk om een zo goed mogelijk debat te voeren en niet een zo kórt mogelijk.

Ik dien nu geen amendement in, ik wil echt eerst even een reflectie hierop van de andere fracties. Daarna kunnen we altijd nog besluiten het RvO te amenderen.

Dank.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling. Dan nu de heer Meijer van de D66-fractie.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter, dank u wel. De totstandkoming van een reglement van orde is een wedstrijd van geven en nemen. Een ingewikkeld spelletje judo zou je het kunnen noemen, waarin je probeert te zoeken naar zoveel mogelijk consensus. Ik denk dat vandaag het reglement van orde voorligt waar veel partijen zich in kunnen vinden, maar waarin een aantal partijen elementen ook minder charmant vinden. Wat dat betreft is het net een bestuursakkoord: soms ben je heel erg tevreden op onderdelen, soms iets minder. Ik denk dat we vandaag vooral een reglement van orde moeten aannemen, omdat we zoveel mogelijk van de wensen die uit de evaluatie zijn gekomen vandaag kunnen aannemen. En ja, dan blijft er ook een cultuuraspect openstaan, en dan ben ik het ook met de heer Everling eens dat we rondom interrupties met elkaar de mores belangrijker zouden moeten vinden dan de regels, maar we weten ook – en de heer Everling en ik zijn, geloof ik, even lang Statenlid – dat dat in de afgelopen vijf jaar niet gelukt is, en soms moet je dan regels stellen.

Voor het overige sluit ik me rondom de gedragsinspanning en de cultuuromslag aan bij de woorden die de heer Ludwig over enkele minuten zal uitspreken.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer voor zijn bijdrage. 'Over enkele minuten' is vandaag heel snel, want de heer Ludwig heeft het woord.

De heer **Ludwig** (GL): Dank je wel, voorzitter. Het reglement van orde is meermaals uitgebreid besproken in het presidium van onze Staten. Logisch, want ogenschijnlijk een saai stuk over de verkeersregeling voor onze vergaderingen gaat feitelijk over de ruimte van het debat en de uitwisseling over belangrijke onderwerpen die spelen in onze provincie en waarover wij als Staten besluiten nemen. In zo'n set van regels – de heer Meijer zei het ook al – en afspraken krijg je nooit helemaal je zin, ook GroenLinks niet. Zo vinden wij het onwenselijk dat er drie parallelvergaderingen kunnen zijn op Statendagen, omdat wij vinden dat je daarmee breed geïnteresseerde politici en toehoorders tekort doet. Ook vinden wij nog steeds dat de spreektijd per fractie in themavergaderingen over omvangrijke stukken te gering is, waarmee soms de inhoud in de knel komt.

Dat gezegd hebbende, kan GroenLinks zich in grote lijnen vinden in de uiteindelijke set afspraken en ziet deze als verbetering ten opzichte van het vorige RvO. We vinden dat de Staten goed in positie komen en de ruimte krijgen voor het werk en dat we tegelijkertijd hiermee een meer ordentelijk en beter debat kunnen voeren. We complimenteren de griffie met een knap staaltje evenwichtskunst. Wat ons reglement van orde regelt, zijn de regels, niet de omgangsvormen hier en buiten de Statenzaal. Daarin gaat het om zelfregulering, een begrip dat vaak wordt misbruikt om onder regelgeving en handhaving uit te komen. Zelfregulering, als het goed gebeurt, gaat over zelfbeheersing. Hier betekent het deelname aan het publieke debat, met een zorgvuldige woordkeuze en respect voor jezelf en een ander, binnen en buiten deze Statenzaal. Hierbij een oproep aan ons allen, aan ons als GroenLinks vanzelfsprekend ook, om vandaag met het vaststellen van het reglement van orde ook een appel te doen op onszelf in het handhaven van de mores van respectvolle bijdragen aan het provinciale politieke debat, hier binnen en buiten de Statenzaal.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Ludwig voor zijn bijdrage. Dan nu de PVV-fractie bij monde van de heer Van Hattem het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Een reglement van orde dient een set werkafspraken te zijn die het functioneren van onze volksvertegenwoordiging ondersteunt in het houden van vergaderingen en andere werkzaamheden, waarin enerzijds de rechten van het Statenlid worden gewaarborgd en waarin anderzijds duidelijk wordt gemaakt in welke gevallen beperkingen kunnen worden opgelegd. Maar van een orde is slechts sprake als die aspecten in evenwicht zijn en met brede instemming gedragen

worden door Provinciale Staten. Een orde die de rechten van Statenleden onevenredig inperkt is geen orde, maar dwingelandij. Een orde die niet gedragen wordt, heeft geen gezag. De voorzittershamer is in dat geval ook geen 'moker des gezags' maar juist een knuppel in het hoenderhok die de vergadering alleen maar onnodig op scherp zet en daarmee juist de orde afbreekt.

Bij de voorliggende wijziging van het RvO zijn een aantal voorgestelde bepalingen verschrikkingen, die geen breed gedragen orde zullen opleveren, maar door onnodige en onzinnige inperking van rechten van het Statenlid zullen resulteren in een RvO zónder enig gezag.

Artikel 22 over 'Uitingen in vergaderruimten' is onnodig en heel erg zielig. Ik citeer lid 1: 'Tijdens Statendagen is het zowel voor deelnemers aan vergaderingen als voor degenen die op de publieke tribune een vergadering bijwonen verboden uitingen van partijpolitieke aard in de vorm van voorwerpen met benaming, logo of symboliek, gerelateerd aan een politieke partij, zichtbaar bij zich te hebben.' Dit lid miskent het democratische, partijpolitieke mandaat dat de kiezers aan ons als Statenfracties hebben gegeven. Dat moet herkenbaar uitgedragen kunnen worden. Van enig overdadig campagne-achtig vertoon is in deze Statenzaal nooit sprake geweest, dus een volstrekt onnodig verbod. Kan de vertegenwoordiger van het presidium een concrete aanleiding of incident noemen die dit verbod noodzakelijk maakt? En hoe ver strekt dit 'symboliek' gerelateerd aan een politieke partij? Mag dan bijvoorbeeld de Partij voor de Dieren ook geen kleding meer dragen met een dierenplaatje erop of motiefje van een dier? Mogen er voor 50PLUS geen personen ouder dan 50 jaar meer in de zaal gaan zitten? En mag de ChristenUnie geen christelijk kruisje meer dragen?

Dan lid 2, ik citeer: 'Het eerste lid geldt ook ten aanzien van andere voorwerpen dan wel visuele of tastbare uitingen in welke vorm dan ook die irrelevant of ongewenst zijn voor vergaderingen en te opvallend, ongepast, storend dan wel afleidend zijn.' Lid 2 is dus, gelet op de discussie en de leugenachtigheid hierover in het presidium, ook gericht op onze Nederlandse en Brabantse vlaggetjes op onze tafels. Dit zullen we als PVV-fractie niet accepteren, die vlaggetjes laten we niet van tafel halen. Kan de vertegenwoordiger van het presidium verklaren wat er 'ongepast' is aan onze nationale vlag en onze Brabantse vlag?

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, dank u wel. Ik had eigenlijk gehoopt dat u het bij uitingen dan over de mitella die ik vandaag draag en de gezondheid als speerpunt van mijn fractie zou hebben, maar die kans heeft u gemist. Ik was benieuwd wat de Partij voor de Vrijheid ervan vindt als een kleine minderheid zich tegen het reglement, zeg een RvO, maar misschien ook een Grondwet, zou uiten, en wat zou de Partij voor de Vrijheid dan met die kleine minderheid doen?

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Allereerst van harte beterschap met uw arm. Ik begrijp dat het met een judopartij is gebeurd, dat de ippon hard is aangekomen. En ik moet ook van uw fractie constateren: uw fractiegenoot Logister heeft een heel mooi D66-speldje op, dat wordt straks dus ook verboden met deze maatregel. Dat wordt allemaal aan banden gelegd, en moeten wij dat willen? Is dit een maatregel die evenredig is, in verhouding? Dat is niet het geval. We hoorden net al de SP, die ook al merkte: bepaalde maatregelen, daar zijn we helemaal niet gelukkig mee. Daarmee wordt dit een onvoldoende gedragen RvO, en daarmee krijg je ook dat het gezag dat van zo'n RvO zou moeten uitstralen, dat verdwijnt. Dus daar hebben we helemaal niks aan.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, het nodigt uit om in de gebbetjes door te gaan, maar mijn vraag was redelijk serieus: wat doet u nou als een kleine minderheid zich verzet tegen een reglement van orde, als een kleine groep mensen het verpest voor een grote groep mensen, als een kleine groep mensen eigenlijk zegt: u heeft weliswaar regels aangenomen, maar ik trek me er niks van aan, ik pas me niet aan, ik houd me niet aan de regels die u bij meerderheid in bijvoorbeeld het land, of een provincie, of een Statenzaal, heeft aangenomen? Wat zegt u tegen die kleine minderheid?

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Ik zou zeggen: ik respecteer de regels, ik respecteer de wetten van dit land, maar dit is een zelfregulerend instrument, dit is meer een soort gedragscode, en we gaan alles eraan doen om te voorkomen dat dit een onderdrukkend instrument wordt. Dat mag niet gebeuren.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Van Hattem** (PVV): Daarmee ga ik mijn betoog vervolgen.

Het college van GS heeft in haar GS-kamer ook deze vlaggetjes op de GS-tafel staan, helaas wel gecombineerd met de verschrikkelijke EU-vlag, maar waarom zouden PS-leden – die evengoed onderdeel zijn van het provinciebestuur – deze vlaggetjes dan niet op tafel mogen plaatsen? Tegelijkertijd zou deze bepaling ook betrekking moeten hebben op een opvallende, ongepaste, storende en afleidende uiting in de Statenzaal, namelijk het dragen van een islamitische hoofddoek. Daar moet deze regel dan ook consequent op moeten worden toegepast, zowel bij PS- als GS-leden, griffiemedewerkers, ondersteunend personeel zoals cateringmedewerkers, en bezoekers. Onze fractie zal, indien wij een islamitische hoofddoek constateren in de Statenzaal, eisen dat deze regel hierop zal worden toegepast. Overigens is artikel 22 sowieso overbodig om de orde van de vergadering te kunnen handhaven: in artikel 26 van de Provinciewet worden al de benodigde bevoegdheden gegeven aan de voorzitter van PS om bij ordeverstoring of ernstig wangedrag op te kunnen treden. De voorzitter wordt geacht te kunnen oordelen wanneer sprake is van een verstoring van de orde van de vergadering, daar zijn zulke miezige regeltjes in het RvO helemaal niet voor nodig.

De **voorzitter**: Interruptie Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Ja, dank voorzitter. Ik was benieuwd of de PVV had geluisterd naar mijn betoog over 'onze woorden zorgvuldig kiezen'.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, ik kies hier mijn eigen woorden en niet de woorden die GroenLinks mij in de mond wil leggen.

De **voorzitter**: Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Dat begrijpen we. Ik zou in ieder geval wel willen vragen om, zeker in het debat waar mensen veel naar ons luisteren, waar mensen tegen ons aankijken, dat we een bepaalde mate van waardigheid in het debat houden en dat we zorgen dat we een inclusieve samenleving blijven. Ik erger me, en ben wel verbaasd over de woorden over een RvO, wat de PVV dan weer breed kan trekken naar

al onze delen van de samenleving, en daar maak ik me ernstig zorgen over. Dat is eigenlijk geen vraag, maar een statement, voorzitter.

De **voorzitter**: Ja, dan interruptie van de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter. De PVV en D66 vinden elkaar als het gaat over de volksvertegenwoordiging die daadwerkelijk Nederland moet representeren. U bent van mening dat iemand met een hoofddoek Nederland niet representeert. Dat is de stelling die u hier vandaag inneemt. U zegt: iemand met een hoofddoek hoort hier niet in de zaal te zitten, dat is niet een vertegenwoordiger van Nederland. En daar spreek ik u op aan. Want u kunt niet ontkennen dat in dit land heel veel mensen een hoofddoek dragen, en deze mensen participeren in de Nederlandse maatschappij. En u bepleit hier dat een kleine minderheid, vier zetels in deze 55, zich niet hoeft te houden aan de regels omdat het u niet aanstaat.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou, voorzitter, in alle zorgvuldigheid: als GroenLinks spreekt over een inclusieve samenleving, dan kan GroenLinks zich beter richten juist tégen die op de sharia gebaseerde vrouwen onderdrukkende hoofddoek. En als D66 zegt dat hier iemand niet welkom is omdat 'ie een hoofddoek draagt: de persoon is welkom, de hoofddoek niet. Het gaat om het symbool dat wordt uitgedragen, het symbool dat ook met dit RvO, met deze bepaling, verboden wordt, want het is een storend symbool, het is een uiting van de sharia, het is een uiting van vrouwenonderdrukking, het is een uiting van de verschrikkelijke islam. En daarom hoort die uiting niet thuis in deze Statenzaal, als dit reglement consequent wordt toegepast.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, vervolg uw betoog. We gaan het debat echt beperken tot wat hier nu aan de orde is.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik werd hierop geïnterrupteerd, voorzitter.

Dan artikel 24, lid 5. Ik citeer: 'Tijdens de behandeling van een geagendeerd voorstel of onderwerp is er maximaal één woordvoerder, met uitzondering van de behandeling van de begroting en de perspectiefnota.' Ook dit is belachelijk. Veel onderwerpen raken meerdere portefeuilles, zeker als de provincie steeds meer 'integraal' wil werken. Ook in de Omgevingsvisie/verordening zitten straks bijvoorbeeld niet alleen maar ruimtelijke aspecten, maar bijvoorbeeld ook verkeer en het Provinciaal Waterplan. Dan moet er ruimte zijn om verschillende deskundigen uit een fractie het woord te kunnen laten voeren. Daarom dienen we hier ook een amendement over in.

Artikel 24 lid 8. Ik citeer: 'Uitsluitend de woordvoerder als bedoeld in het vijfde lid kan interrumpen, tenzij het betreft de behandeling van de begroting en de perspectiefnota.' Lid 8 is een inbreuk op het spreken zonder last van een gekozen volksvertegenwoordiger. Ieder lid van PS moet vanuit diens persoonlijke mandaat kunnen interrumpen, fractiediscipline hoeft niet heilig te zijn. Als dit RvO met dit artikel wordt doorgevoerd, dan worden de rechten van het Statenlid fundamenteel aangetast en we zouden toch niet moeten willen spreken van een nep-Statens? Gelukkig is dit nog te voorkomen met het amendement dat wij hierover indienen.

Ik citeer artikel 24, lid 9 en 10: '9. Op een vraag als bedoeld in het vorige lid, kunnen maximaal twee korte vervolgvragen worden gesteld. 10. In afwijking van het vorige lid, kan bij de behandeling van de begroting en de perspectiefnota maximaal één korte vervolgvraag worden gesteld.' Lid 10 is ook weer

inconsequent. Juist bij de belangrijkste kaderstellende momenten voor PS is de mogelijkheid om door te vragen beperkter. Alles om maar korter te kunnen vergaderen.

Dan kom ik bij artikel 27. Ik citeer: 'Aantal spreektermijnen; lid 1. Het presidium stelt regels vast over het aantal termijnen waarin de beraadslaging over een onderwerp of voorstel plaatsvindt.' Dit geeft de knik-engelen van het presidium nog meer mogelijkheden om in plaats van de gebruikelijke twee termijnen straks het debat nog meer dood te slaan, wellicht met weer nieuwe onzinnige experimenten. We dienen daarom een amendement in waarmee het recht op twee termijnen in ieder geval geborgd wordt.

Als deze waanzin wordt doorgedrukt en door de CdK rigide zal worden gehandhaafd, moet de CdK dan als voorzitter van PS in de laatste maanden van zijn ambt een heel onaangename tijd tegemoet gaan, evenals zijn opvolger? Wilt u soms dat onze fractie een parlementaire guerrilla moet voeren tegen deze flauwekul, net zolang tot er een RvO ligt dat de rechten van het Statenlid wél respecteert? Zullen we dan maar bij ieder onderwerp hoofdelijke stemmingen vragen, veel punten van orde maken met hoofdelijke stemmingen en een tsunami aan initiatiefvoorstellen indienen? Wilt u dat soms? Daarnaast overweegt onze fractie om voortaan het presidium te boycotten, omdat daar blijkbaar toch geen eerlijke afspraken kunnen worden gemaakt, en dan verwijs ik naar de afspraak over de vlaggetjes.

Tot slot. In tweede termijn zal ik nog enkele andere amendementen toelichten. Als onverkort wordt vastgehouden aan het nu voorliggende RvO, dan zal de PVV-fractie tegenstemmen.

Voorzitter. Tot zover in eerste termijn.

Amendement A9-2020: Aantal spreektermijnen

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit 21/20 B Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

besluiten:

artikel 27 lid 1 te veranderen in:

'Het presidium stelt regels vast over het aantal termijnen waarin de beraadslaging over een onderwerp of voorstel plaatsvindt, waarbij het minimaal aantal termijnen twee bedraagt.';

en gaan over tot de orde van de dag.

Alexander van Hattem, PVV."

Amendement A10-2020: Alle ingekomen stukken op de provinciale website

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit 21/20 B Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

besluiten:

Artikel 18 lid 2 te wijzigen in:

"2. Voor aan Provinciale Staten gerichte ingekomen stukken geldt het volgende:

- a. de griffier plaatst de naam van de afzender en het onderwerp, voorzien van een behandelvoorstel, op een lijst ingekomen stukken;
- b. indien de afzender een natuurlijk persoon betreft, is het ingekomen stuk als burgerbrief op de lijst van ingekomen stukken opgenomen;
- c. de griffier agendeert de lijst ingekomen stukken voor de agendavergadering;
- d. de griffier maakt de lijst ingekomen stukken bekend via de website van de provincie;
- e. bij de bekendmaking als bedoeld in het tweede lid, onder d worden alle bij de lijst behorende stukken op de website van de provincie geplaatst, waarbij burgerbrieven worden geanonimiseerd;
- f. de griffier verstrekt de op die lijst vermelde mededelingen en brieven aan alle Statenleden;
- g. de agendavergadering brengt advies uit aan Provinciale Staten omtrent de wijze van afhandeling door Provinciale Staten;

h. Provinciale Staten stellen de wijze van afdoening van de ingekomen stukken vast';
en gaan over tot de orde van de dag.
Alexander van Hattem, PVV."

Amendement A11-2020

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit 21/20 B Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;
besluiten:
artikel 21 lid 2 te schrappen;
en gaan over tot de orde van de dag.
Alexander van Hattem, PVV."

Amendement A12-2020: Volgorde sprekers en woordvoering

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit 21/20 B Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;
besluiten:
artikel 24 lid 5, 8, 9 en 10 uit het voorliggende reglement te schrappen;
en gaan over tot de orde van de dag.
Alexander van Hattem, PVV."

Amendement A13-2020: Uitingen in vergaderruimten

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit 21/20 B Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;
besluiten:
artikel 22 uit het voorliggende reglement te schrappen.
en gaan over tot de orde van de dag.
Alexander van Hattem, PVV."

Amendement A14-2020

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 6 maart 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit 21/20 B Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;
besluiten:

- aan artikel 34 het volgende lid toe te voegen:
'8. voor statenleden die dit wensen, wordt het amendement schriftelijk verspreid.'
- aan artikel 35 het volgende lid toe te voegen:
'9. voor statenleden die dit wensen, wordt de motie schriftelijk verspreid.'
- aan artikel 36 het volgende lid toe te voegen:
'10. voor statenleden die dit wensen, wordt de actuele motie schriftelijk verspreid.'

en gaan over tot de orde van de dag.
Alexander van Hattem, PVV."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn bijdrage. Dan heb ik nog één woordmelding: de fractie van 50PLUS. De heer Brouwers heeft het woord.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Mijnheer de voorzitter. Ik laat het nog even op me inwerken, deze tsunami van volzinnen van de PVV. Toch even terug naar wat er gebeurd is. We zijn als presidium op zoek gegaan naar een aanpassing van het reglement van orde. Er zijn allerlei zaken die de revue gepasseerd hebben.

We hebben het gehad over het niet interromperen in de eerste termijn, daarvan hebben we later gedacht dat we dat weer moeten veranderen en hebben we laten vervallen. We hebben gezamenlijk, bijna gezamenlijk, besloten één woordvoerder per onderwerp. Ja, ik denk dat we het daar ook bij moeten laten. Laten we dat dan maar eens een halfjaar aankijken. Misschien moeten we dan evalueren en dan weer iets veranderen.

Als ik zo, zeker de PVV, beluister, dan..., misschien een rotopmerking aan u, maar eigenlijk is uw presentatie weer een bewijs dat we dat reglement van orde moeten veranderen.

Daar laat ik het bij, mijnheer de voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers. Dan nu de fractie van de ChristenUnie-SGP, de heer Vreugdenhil. Mag ik stilte in de zaal.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Onze fractie oefent al ongeveer 25 jaar met één woordvoerder per thema, en dat is af en toe heel verfrissend kan ik u zeggen! Je kunt heel integraal daarin alle vraagstukken behandelen, alleen moet je wat harder werken, maar volgens mij willen we dat allemaal.

Maar alle gekheid op een stokje, voorzitter. Ik heb de geluiden van de SP-fractie nadrukkelijk gehoord en u vroeg om een reflectie ervan. Tegelijkertijd hebben we natuurlijk niet voor niks dit voorgesteld, omdat we ook wel zagen dat er eigenlijk in de afgelopen periode ook gewoon misbruik van gemaakt werd, wat gewoon daarmee de voortgang van de Statenvergadering belemmerde. En daarmee zullen we toch moeten kiezen tussen twee kwaden daarin en denk ik wel dat het goed is om met elkaar dan te kiezen: laten we maar één woordvoerder doen. En als er dan echt een moment is, dan kan er altijd volgens mij een punt van orde gemaakt worden, en moet de bereidheid in de Staten daar ook voor zijn, maar ik denk dat dit een goed handhaafbaar voorstel is zoals hier ligt.

De **voorzitter**: Interruptie Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, dank u wel. Het klinkt zo logisch wat u zegt, maar moet niet veel zwaarder wegen het feit dat wij niet als fractie gekozen worden? In feite hoort het reglement van orde geen fracties te kennen. De Kieswet kent ook geen fracties. Wij worden gekozen als individuele volksvertegenwoordiger. Het gevolg van het spreken met één woordvoerder betekent dat feitelijk 44 direct gekozen volksvertegenwoordigers het recht ontnomen wordt in dit openbaar debat hun mening, hun kijk, namens de mensen die op hen gestemd hebben, te geven. Moet dat niet veel zwaarder wegen?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, alleen vind ik het lastig om te zeggen "het woord ontnomen wordt". Want volgens mij...

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! De heer Vreugdenhil heeft het woord.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): ... moet dat niet een cultuur zijn die hier heerst. Aan de andere kant..., kijk: er zit al een nuance in, want u stemt ook als fractie, we stemmen ook niet over elk voorstel hoofdelijk. In commissiebijeenkomsten hebben we ook één woordvoerder, wat we ook met elkaar daarin accepteren, dus er zitten veel meer nuances in. En dat geeft mij ook wel de vrijmoedigheid om te zeggen van: ja, dan zullen we een keus tussen die twee moeten maken. En dan denk ik toch, gewoon gezien ook

het verloop de afgelopen periode, ja, dat dan dit toch een werkbare optie is, die ook als een duidelijke richtlijn aan de voorzitter meegenomen kan worden.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, ik pak er één ding uit. U zegt: we stemmen ook niet over alles hoofdelijk. Maar op het moment dat ik, als individuele volksvertegenwoordiger, anders wil stemmen dan mijn fractie, heb ik die mogelijkheid. Op het moment echter dat ik in een debat zaken hoor zeggen waarvan ik denk "hier wil ik op reageren, hier wil ik mijn mening op geven", als ik niet de woordvoerder ben, is het mij verboden om te spreken, meneer Vreugdenhil, en dat is een principiële verschil.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): 'Verboden om te spreken' gaat, denk ik, verder dan de ruime die wij hebben om iemand daar gewoon het spreekrecht te geven. Kijk, er zijn ook hele principiële zaken, waarbij soms fractieleden zeggen: ik wil hier gewoon mijn eigen geluid laten klinken. Ik kan me niet voorstellen... als er een ordevoorstel komt, dat iemand zegt "ik wil toch inspreken, omdat ik daar mijn eigen geluid - je ziet het wel vaker over medisch-ethische thema's - wil laten klinken", dan moeten we die ruimte daarvoor bieden met elkaar, denk ik. En bottom line zul je, denk ik, toch wel een duidelijke regel moeten stellen van: in gewoon reguliere debatten één woordvoerder. En dat heeft ook te maken met de situatie die is ontstaan de afgelopen periode, meneer Heijmans, ja, dat kunnen we ook niet ontkennen met elkaar.

De **voorzitter**: Van Hattem, interruptie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ja, u zegt: het is geen verbod. Maar als het in het reglement staat, is het wel degelijk als een verbod te hanteren. Dan heeft een individueel Statenlid ook niet de benodigde waarborg om dit recht zelf te kunnen uitoefenen, onverkort. Is dat wat u hiermee wilt bereiken? Wilt u deze waarborg voor een Statenlid inperken?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, meneer Van Hattem, want als u een ordevoorstel doet, dan zijn we er met z'n allen bij om dan te kijken of we het kunnen accepteren, ja of nee. Daarmee is het geen absoluut verbod, dat het niet mogelijk is dat iemand daarin spreekt. En ja, de ervaring heeft gewoon geleerd dat er gewoon misbruik van gemaakt is en dat dat het debat niet ten goede gekomen is, en dat heeft ons er wel toe gedwongen om dus na te denken over dit punt, en ja, zullen we een keus moeten maken tussen twee kwaden wat mij betreft.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, 'het debat ten goede komen', 'misbruik'..., het zijn allemaal subjectieve oordelen over de staat van het debat. Het punt is nu juist dat, als een Statenlid toestemming moet vragen aan een meerderheid van de Staten, hij afhankelijk is van het recht, van die waarborg uit te kunnen uitoefenen, van die eventuele meerderheid. Nu is het in het reglement gewaarborgd dat hij in ieder geval zijn recht van spreken heeft, indien daaraan behoefte is. Het kan best zijn dat een bepaalde fractie een keer verscheurd is, het kan zijn in een bepaalde druk en coalitieverhoudingen, het kan zijn op

inhoudelijke kwesties: in zulk soort gevallen moet er die vrijheid zijn om te kunnen spreken. En wat bovendien nog een aspect is – dat is nog niet eens belicht hier –: als men spreekt in deze vergadering, is men ook vrij van vervolging, en dat is ook een belangrijk aspect. Wie hier staat, spreekt in vrijheid, en dat moet niet ingeperkt worden.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk. Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, ik kan hier antwoord op geven, maar dan gaan we in een kringetje draaien. Ik denk dat wat ik hiervoor gezegd heb, dat dat helder is. Ik kan daar weinig aan toevoegen.;

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Ik zou het ook wel op prijs stellen als de collega dan eens wat voorbeelden kan noemen van dat zogenaamde misbruik waar hij het over heeft.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, heeft u even? Er zijn vaak genoeg debatten geweest dat hier eigenlijk in een trits dezelfde vraag gesteld wordt door een heel aantal leden van dezelfde fractie. Ja, dan kunnen we gek doen met elkaar, maar volgens mij herkennen we dat allemaal met elkaar. Ik denk van: even een reflectie op hoe het de afgelopen periode is geweest. Het is ook niet voor niks dat we dit besproken hebben in het presidium, want je agendeert niet iets als er geen probleem daarin is. Dat hebben we met elkaar geconstateerd en daar proberen we een oplossing met elkaar voor te vinden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen, ten tweeden male.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Kennelijk is er de behoefte van Statenleden om inderdaad te reflecteren op een onderwerp. We hebben ook vaak genoeg gemerkt dat, als de voorzitter vindt dat er in herhaling wordt gevallen, de voorzitter ook gewoon ingrijpt. Ik vind dat we wat dat betreft ook gewoon de voorzitter het vertrouwen moeten geven dat hij die orde handhaaft. Dat moet je niet in allerlei rare regeltjes willen vatten.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, en helaas heeft de situatie ons ertoe gebracht om met elkaar erover na te denken en liggen er nu eigenlijk twee opties waar we een keuze uit moeten maken. Voorzitter. Ik rond af, maar ik wil één ding nog gezegd hebben hier. Wat er net gezegd werd in het debat, onder andere over mensen die een uiting aan hun geloof willen geven en dergelijke, ik vind het echt ontzettend pijnlijk dat die woorden hier gesproken worden en ik wil ze ook niet onbesproken laten. Ik wil er ook niet een heel debat aan wijden, maar ik wil wel zeggen dat er, zeker weten, andere geluiden hier zijn in de Staten, en dat we dat respect naar elkaar ook moeten hebben en dat dat ook de basis moet zijn voor het politieke debat hier in de Staten.
Dank u wel.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Vindt de ChristenUnie-SGP het dan niet pijnlijk dat onze nationale vlag weg moet, dat onze Brabantse vlag weg moet, en dat u wel hier opkomt voor de hoofddoek als de vlag van de islam?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Meneer van Hattem, de vlag die staat hier, dus die vlag gaat niet weg uit deze Statenzaal. En twee: als ik bijvoorbeeld een joods Statenlid hier zou hebben, dan zou ik hem op geen enkele manier het dragen van een keppeltje willen verbieden daarin. Dat zou ik willen respecteren. En hetzelfde respect dat we ook voor de joods-christelijke cultuur vragen, wil ik ook aan anderen geven. En dat is, denk ik, ook de basis waarop Nederland en de Nederlandse rechtsstaat is gebaseerd en ik hoop ook dat u dat vast wilt houden.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Het essentiële verschil is: de islam is een ideologie. De hoofddoek is een uiting van een ideologisch aspect, van vrouwenonderdrukking, vanuit de sharia. Dat is het grote verschil met de joods-christelijke godsdienst.

De **voorzitter**: We zijn aan het einde van de eerste termijn over het reglement van orde. Namens het presidium zal de heer De Bie de beantwoording van de nog resterende punten doen en de behandeling van de amendementen. Er is een aantal amendementen toegelicht, een aantal nog niet, heb ik begrepen, maar ik wil de heer de Bie vragen om namens het presidium de beantwoording ter hand te nemen. Hij kan daarmee terstond aanvangen, begrijp ik. Dan geef ik hem graag het woord.

De heer **De Bie** (Presidium): Dank u voorzitter. Zojuist hebben we de opvattingen van de diverse partijen gehoord. Dat is goed. Het is immers een verworven recht dat je in het openbaar je mening kunt geven en we zien hier ook dat er voor elk individu een andere mening is en voor elke fractie is dat hetzelfde. Democratie in de praktijk is schipperen tussen doelmatigheid en democratisch ideaal, en dat zie je hier terug in het reglement van orde. We staan hier echter aan het einde van een democratisch proces, een proces waarin al eerder alle betrokkenen in de gelegenheid zijn gesteld hun inbreng te doen. Het voorstel voor het reglement van orde is de vrucht van deze democratische besluitvorming en daarmee rest thans eigenlijk alleen nog de stemming. Je zou nog kunnen toekomen aan een toetsing aan wet of iets dergelijks, maar ook daar is geen sprake van. Dit reglement is getoetst, er is geen sprake van strijd met wet, het is zoals het is.

Laten wij beginnen met het begin, laten we nu het begin doen van de gewenste cultuurverandering en uiteindelijk meer komen tot de essentie, dat we echt weten wat de opvatting van de ander is in plaats van dat we continu treintjes gaan voeren om de ander een beetje onder druk te zetten. De kern, daar gaat het om, en daar moeten we allemaal naar kijken. Ik zou zeggen: die doelmatigheid, daar snakken wij allemaal naar. Laten we dit reglement proberen. Als er partijen zijn die zich kunnen vinden in de amendementen, dan is daar nu het moment voor. We schorsen desnoods even en laten we dan tot stemming overgaan om die doelmatigheid die we allemaal willen tot uiting te brengen.

De **voorzitter**: Er is nog een interruptie van mevrouw Arts. En ik wil u vragen om een expliciet oordeel over de amendementen die zijn ingediend. Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Nu het nog kan, zal ik de vraag maar stellen. U heeft het net even genoemd, maar ik wil het met nadruk nog een keer aan u vragen: het kiezen voor uitsluitend één woordvoederschap, is dat toegestaan binnen de Kieswet?

De **voorzitter**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (Presidium): Het antwoord daarop is ja: dat is toegestaan. Er is voldoende rechtsbescherming. Iedereen kan hoofdelijk stemmen, daar hebben we het over gehad, en in het uiterste geval kan iemand een eigen fractie beginnen, en daarmee heb je je woordvoederschap voor eeuwig en altijd verdiend.

De **voorzitter**: Binnen de afzienbare tijd van een legislatuur, bedoelt u! Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): De consequentie die hier genoemd wordt, voorzitter, gaat wel een beetje ver.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! Mevrouw Arts heeft het woord.

Mevrouw **Arts** (SP): Ik kan mij toch voorstellen dat er onderwerpen zijn waarbij meerdere woordvoerders zich geroepen voelen om iets te zeggen. En nogmaals: ik kan mij niet voorstellen dat de Kieswet dat recht van ieder Statenlid inperkt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

De heer **De Bie** (Presidium): Zou ik daar even op mogen reageren?

De **voorzitter**: Excuus. De heer De Bie.

De heer **De Bie** (Presidium): Het reglement is getoetst en er is geen strijd met de wet.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, in aansluiting ook op de vorige spreker: die dwingelandij van maximaal één woordvoerder per onderwerp per fractie, gaat die spelregel nou ook voor het college gelden?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (Presidium): Dat is de ultieme consequentie.

De **voorzitter**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Op dit punt, en voor mijn gevoel meer naar de SP-fractie dan naar de PVV-fractie, want daar lijkt nog oprechte interesse in elkaars standpunt, en aan de andere zijde niet: hoe vaak komt het nou voor dat we bij een woordvoederschap twee woordvoerders per fractie zien in de normale spreektijd? We focussen nu heel erg op de interrupties, en ik snap dat we daar met elkaar een soort traditie hebben opgebouwd, over dat we dat wat losser doen, maar in de normale spreektijden gebeurt

het nauwelijks dat er twee woordvoerders op een onderwerp zijn, juist omdat we in de fractie de gewoonte hebben om met elkaar tot een fractiestandpunt te komen, wat dan vervolgens in de spreektijd hier gebruikt wordt. En de heer Vreugdenhil legde u net uit: mocht het nou zo zijn dat u merkt in uw fractie dat er afwijkende standpunten zijn, dan is dat volgens mij een prima manier om ook de andere standpunten duidelijk te maken.

De **voorzitter**: De heer Everling wil reageren, begrijp ik.

De heer **Everling** (SP): Ja, voorzitter. De heer Meijer geeft aan dat..., dat eh..., dat je...

De heer **Meijer** (D66): ... dat je spreektijd aan kan vragen.

De heer **Everling** (SP): Ja, dat je spreektijd aan kan vragen inderdaad, maar.... – wil je dat nog even kort herhalen..., de eerste keer?

De **voorzitter**: U moet toch echt zelf uw antwoord verzinnen!

De heer **Everling** (SP): Ja, ik werd even afgeleid, dus ik wil even graag..., even kort....

De heer **Meijer** (D66): Als je binnen je fractie twee standpunten hebt, benoem je twee woordvoerders...

De heer **Everling** (SP): Nee, maar wat daarvóór....

De **voorzitter**: Ja, het is een erg ingewikkeld onderwerp!

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ook daarom is een tweede woordvoerder nodig!

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Het gaat erom, inderdaad, dat je überhaupt de mogelijkheid ook moet kunnen hebben..., want u haalt aan dat ..., ja, nu raak ik hem weer kwijt...

De heer **Meijer** (D66): Laat meneer Heijmans even...

De **voorzitter**: Goed, ik sta toe dat de heer Heijmans..., nu kan het nog!

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank je wel voorzitter. Inderdaad, het gebeurt zelden, het gebeurt af en toe bij een jaarverslag of bij een begroting wel eens met twee woordvoerders, maar het gaat helemaal niet om het woordvoerschap, het gaat om het kunnen deelnemen aan het debat. Op het moment dat het debat plaatsvindt met elf verschillende woordvoerders, zitten 44 mensen, niet zijnde de woordvoerders, hier voor de spreekwoordelijke spek en bonen, want ze mogen niks zeggen, ze mogen niet interromperen.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ik ben het ten eerste niet met u eens dat iemand voor spek en bonen hier zit, want ik vind het heel prettig dat ik in ieder geval vier fractieleden heb die mij af en toe iets influisteren, en volgens mij hebben wij net ervaren hoe prettig het is dat je een fractiegenoot hebt die af en toe helpt bij

wat je ook alweer moest zeggen bij een interruptiemicrofoon! En dan hoeft je niet zelf bij die interruptiemicrofoon te staan, dan kan iemand gewoon tegen jou zeggen: joh, het zou goed zijn als je namens mijn fractie dit standpunt inbrengt. Daar hoeft je niet per se zelf voor naar voren te lopen, behalve in uw geval zojuist!

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ik zou u toch aan willen raden om eens naar de Tweede Kamer te kijken, waar hetzelfde principe is: één woordvoerder. En ik zie vooral lege Kamers. Bij debatten zie ik echt niet dat daar de D66-fractie met 16, 17 mensen zit, daar zie ik de woordvoerder zitten.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, namens mijn fractie: wij vinden dat geen enkel probleem, want dat geeft namelijk onze fractiegenoten de kans om met het maatschappelijk middenveld te praten, om met de Brabanders in gesprek te zijn. In plaats van hier in de zaal te kijken naar hoe goed u een debat voert, zijn zij input aan het ophalen, wat kan leiden tot goede Statenvoorstellen. En u heeft aan het begin van deze vergadering gezien hoe belangrijk wij het vinden dat er met stakeholders gesproken wordt.

De **voorzitter**: Heijmans, tot slot.

De heer **Heijmans** (SP): Kijk, waar ik dus bang voor ben, is dat dat hier inderdaad na verloop van tijd ook gaat gebeuren. Als ik hier op een vrijdag, op een Statendag, toch het woord niet mag voeren, ja, dan ga ik iets anders doen.

De heer **Meijer** (D66): Dat snap ik, ja.

De heer **Heijmans** (SP): Nee, dat snapt u niet, want u vindt het zo belangrijk om die fractiegenoten bij u te hebben, om u te ondersteunen!

De **voorzitter**: Goed, mijnheer Heijmans en mijnheer Meijer, nu is het..., we gaan herhalen. Het zijn fundamentele debatten, maar die zijn voor een deel ook al in het voortraject gevoerd. Vandaag komt het op besluitvorming aan en we gaan niet hele debatten die uitvoerig gevoerd zijn overdoen, lijkt me. De heer De Bie rondt af en heeft een oordeel over de amendementen.

De heer **De Bie** (Presidium): Ja, zoals ik al zei: het blijft balanceren tussen effectiviteit en een ideaalbeeld. We zien in de praktijk dat vergaderingen ellenslang kunnen duren, en daar wil, daar ben ik van overtuigd, een grote meerderheid van af. We gaan hier nooit op basis van gelijke meningen uitkomen. Doelmatigheid is de wens. We kunnen altijd nog terug. Dit is niet een eeuwigdurend reglement. De democratie is niet in gevaar. Er kan gewoon worden geïnterrupteerd. De voorzitter heeft veel vrijheid. Laten we hem dat vertrouwen geven. Laten we beginnen... door nu weer met amendementen te beginnen, gaan we eigenlijk de hele discussie die al gevoerd is weer oppakken. Om die reden raad ik de amendementen af.

De **voorzitter**: Met een correctie: amendementen kunnen natuurlijk altijd worden ingediend, omdat ze de besluitvorming willen beïnvloeden. Daar is helemaal niks mis mee. Maar ik heb u goed gehoord: de amendementen die hier nu zijn ingediend, vanaf 9, die ontraadt u. De heer Van Hattem, interruptie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ik hoor de heer De Bie namens het presidium zeggen: er kan 'gewoon' worden geïnterrupteerd. Maar dat is nu net het hele eieren eten: er kan niet meer 'gewoon' worden geïnterrupteerd door het lid der Provinciale Staten die hier zelfstandig gekozen is op het moment dat hij dat wenst, zonder daarvoor toestemming te krijgen van een al dan niet politieke meerderheid hier. Dus hoe komt de heer De Bie erbij dat er 'gewoon' kan worden geïnterrupteerd?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (Presidium): De voorzitter heeft de vrijheid om interrupties toe te staan.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Gaan wij dan hier, als dit reglement mocht worden aangenomen, nooit te horen krijgen van: we gaan dit niet toelaten, want het reglement van orde verbiedt het en ik als voorzitter kan niet anders dan dit reglement respecteren?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (Presidium): Nooit zal het niet zijn, als ik een beetje naar de cultuur hier in de Statenzaal kijk. Ik denk wel dat, als iedereen bereid is om de cultuurverandering door te maken, uiteindelijk het machtswoord nooit nodig zal zijn. Maar dat hangt allemaal van onszelf af. Wij zullen zelf die cultuuromslag moeten gaan maken.

De **voorzitter**: Oké. Ik dank de heer De Bie dan voor zijn beantwoording, en dan ga ik inventariseren of er nog een tweede termijn nodig is. Ik zie een woordmelding, maar ik ga even netjes de fracties af die in eerste termijn hebben gesproken. De heer Everling als eerste in tweede termijn. Aan hem het woord.

De heer **Everling** (SP): Ja, dank voorzitter. Ik weet nu heel goed wat ik wil zeggen! Het moment van zonet illustreert eigenlijk alleen maar perfect dat het soms enorm handig kan zijn dat je een fractie hebt die je bij kan staan, die je bij kan vallen als dat nodig is. Dus wat mij betreft een extra argument om gewoon interrupties van mede-fractiegenoten toe te staan. Maar buiten dat: wij hebben al aangegeven dat wij daar behoorlijk principiële bezwaren tegen hebben en die blijven we houden. Wij zullen daarom het amendement van de PVV op dit onderwerp steunen. Haalt hij het niet, en ik heb zomaar een flauw vermoeden dat het dadelijk daadwerkelijk op een democratische wijze afgestemd gaat worden, dan zullen wij wel voor het algehele reglement van orde stemmen, omdat wij het wel belangrijk vinden dat dit plaatsvindt. Maar op dit onderdeel hebben wij daar gewoon nog steeds ernstige bezwaren tegen, dus dat zal onder protest zijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling voor zijn bijdrage. De heer Meijer van de fractie van D66 dan.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter. Namens D66 heb ik niet veel toe te voegen. Wel even een kleine aanscherping op de woordvoering die vanuit het presidium zojuist werd gevolgd: wij gaan ervan uit dat de voorzitter gewoon het reglement van orde toepast en dat het dus ook gewoon gebruikt wordt. Dat is niet de machtskaart spelen, dat is de scheidsrechter zijn die we met elkaar in de voorzitter gewoon treffen.

De **voorzitter**: De fractie van GroenLinks, de heer Ludwig. Geen behoefte aan een tweede termijn. De heer Van Hattem van de PVV had al aangekondigd dat wel te willen. Aan hem het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Ik hoorde zojuist de heer De Bie namens het presidium zeggen dat er sprake moet zijn van een cultuuromslag. Sinds wanneer is een reglement van orde bedoeld om een cultuuromslag te bewerkstelligen? Een reglement van orde is een werkwijze, een cultuuromslag heeft daar totaal niks mee te maken. Dat geeft eigenlijk al aan dat de wijze waarop dit reglement van orde, deze wijzigingen nu worden ingezet, misbruik is van het reglement. Derhalve heb ik er grote moeite mee om dit reglement enigszins gezag toe te kennen. Welk gezag heeft zo'n reglement nou, als het bedoeld is om een cultuuromslag, om andere fracties te dwingen een andere politieke houding aan te nemen, een andere toon aan te nemen? Want dat is waar blijkbaar een aantal fracties op uit zijn. De inhoud, de toon bevalt hen niet van het debat, en dan moet het maar op een andere manier, of het duurt net te lang om andere bijbaantjes te gaan uitoefenen buiten deze Statenzaal, om te netwerken en te lobbyen. Dat vinden ze belangrijker dan hier hun directe democratische plicht te doen, en dat vind ik een zeer kwalijke zaak.

Voorzitter. Ik had beloofd in tweede termijn terug te komen op een aantal amendementen, en ik doe dat hier bewust, omdat ik graag de collega's gelegenheid geef om daarop te interrumperen. Ik heb nog een amendement over burgerbrieven. Die worden momenteel niet op de website van de provincie geplaatst...

De **voorzitter**: Wilt u even het amendementnummer noemen? Dat is wel zo handig voor de discussie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik heb hier geen iPad bij de hand, enkel mijn spreektekst, en de nummers heb ik dus nog niet....

De **voorzitter**: Ik ga u even bedienen. U krijgt nog even de papieren versie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Kijk, de papieren versie, dat is nu net waar een van de amendementen over gaat!

De **voorzitter**: Dat dacht ik al, ja.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dit is al het goede voorbeeld en hopelijk een aanmoediging richting de Staten om daar ook op in te zetten. Ik kom dus allereerst bij het amendement over burgerbrieven, en dat is amendement A10. Die worden momenteel niet op de website van de provincie geplaatst, waardoor onze burgers niet volledig kennis kunnen nemen van stukken die aan PS worden toegezonden. Dat is een onwenselijke situatie en het kan ook door het anonimiseren van burgerbrieven, dat is ook een adequate oplossing, om ze wel op de site te kunnen plaatsen. Daarvoor hebben we dus een amendement ingediend op artikel 18 lid 2.

Dan hebben we een amendement, en dat is amendement A11, dat gaat over gebruik van mobiele apparatuur. Artikel 21 lid 2 stelt: "Degene die tijdens een vergadering in de vergaderzaal geluid- of beeldregistraties wenst te maken, dan wel deze wenst te vertonen of ten gehore brengen, doet daarvan mededeling aan de voorzitter en gedraagt zich naar zijn aanwijzingen." Nou, dat vinden wij een onwenselijke belemmering van het recht van een Statenlid om vrijelijk opnames te kunnen maken en daarom dient dit lid te worden geschrapt. Hiertoe dienen wij een amendement in.

Ook dienen we een amendement in op de artikelen 34, 35 en 36, en dat gaat dus over die verspreiding van amendementen op papier. Dat is amendement...

De **voorzitter**: 14!

De heer **Van Hattem** (PVV): 14, dank u wel. Het verspreiden van moties en amendementen op papier komt de overzichtelijkheid bij stemming ten goede en bevordert afstemming binnen fracties tijdens de Statenvergadering, bijvoorbeeld omdat er op papier aantekeningen en stemadviezen geschreven kunnen worden. Het reglement dient dan ook de verspreiding op papier te faciliteren, als een Statenlid dat wenst. Als een Statenlid dat niet wenst, kan hij er ook van afzien.

Voorzitter, tot slot..., maar ik zie een interruptie van...

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel, ja.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. Amendement 9 gaat over het aantal termijnen. Dan kunnen we dus niet afspreken dat we maar één termijn doen voor een voorstel, omdat we het genoeg vinden? Want dan moet er een tweede termijn komen, of hoe moet ik dat dan zien?

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Tot nu toe was het zo dat we in principe altijd twee termijnen konden hebben. Nu wordt gezegd dat het aan het presidium wordt overgelaten hoeveel termijnen er zijn. Ik wil hiermee borgen dat er in ieder geval recht is op twee termijnen. Als er geen behoefte is aan een tweede termijn, dan kan de voorzitter gewoon, net zoals nu gebruikelijk is, de vraag stellen: wie heeft er behoefte aan een tweede termijn? Als niemand daartoe zijn hand opsteekt, dan komt die tweede termijn te vervallen. Dan behouden we gewoon de huidige situatie, en dat lijkt me zeer wenselijk.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Dus u zegt dat het presidium kan besluiten dat we maar één termijn houden? Dat is wat u zegt?

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Zoals ik de voorliggende wijzigingen van het reglement lees, staat er letterlijk dat het presidium het aantal termijnen kan vaststellen, dus dat zou ook kunnen zijn één termijn. Vandaar dat ik zeg: het is goed om twee termijnen te borgen, zodat we hier altijd sowieso één termijn kunnen houden, en als de voorzitter zegt "heeft er iemand behoefte aan een tweede termijn?"; dat is niet het geval", dan kunnen we er altijd van afzien, maar in ieder geval niet dit door het presidium dwingend te kunnen laten voorschrijven.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem, u bent bezig aan een afronding?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Voorzitter. Onze vlaggen, onze Nederlandse vlag, onze Brabantse vlag, zijn geen storende uiting en deze zullen dan ook nooit van de tafels verdwijnen. Voorzitter. Als dit reglement wordt aangenomen, dan hebben we geen reglement van orde, maar een gedrocht van orde, en wij zullen er dan ook niet mee instemmen. Voorzitter, tot zover in tweede termijn.

De **voorzitter**: Dan kijk ik nu of er nog behoefte is aan een tweede termijn bij de fractie van 50PLUS. Dat is niet het geval. Even kijken. De heer Vreugdenhil nog behoefte aan een tweede termijn? Nee, dat is niet het geval. Dan wil ik aan de heer De Bie vragen de laatste punten nog even te adresseren.

De heer **De Bie** (Presidium): Voorzitter. Over de wenselijkheid van de amendementen heb ik mij al uitgelaten. Ik kom nog even terug op de cultuuromslag, waar meneer Van Hattem aan refereerde. Het reglement is een reflectie van de wenselijke cultuuromslag. Wellicht is het niet de cultuuromslag die de PVV wenst, mogelijk ook niet van andere partijen, maar het is mijn overtuiging dat de meeste partijen dat wel willen. De proef op de som zal in de stemming plaatsvinden.

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Bie dan voor zijn bijdrage in tweede termijn. Dan stel ik voor de beraadslagingen te sluiten en over te gaan tot stemming over de amendementen en over het voorstel zelf.

Stemming

De **voorzitter**: Als we de stembel geluid hebben en iedereen de gelegenheid heeft om in de zaal te komen, kan ik opmerken dat de ingediende amendementen in stemming kunnen worden gebracht in de volgorde van indiening, d.w.z. dat we beginnen met 9 en eindigen met 14, omdat er geen aspecten van verstrekkendheid aan de orde zijn, en daarna gaan we stemmen over het voorstel zelf.

Ik kijk even of we kunnen stemmen. Ja, we zijn klaar om te stemmen. Dames en heren, mag ik uw aandacht dan voor de stemming. Ik begin met het door de Partij voor de Vrijheid ingediende amendement nummer 9, dat betreft het amendement over het aantal spreektermijnen. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50 PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan ben ik bij het amendement 10, Partij voor de Vrijheid, amendement 10: ingekomen stukken op provinciale website. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50 PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan ben ik bij amendement onder stuknummer 11, dat gaat over het gebruik van mobiele apparatuur, indiener PVV, amendement 11 dus. De VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50 PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan ben ik bij amendement 12, dat gaat over de volgorde van sprekers en woordvoering, indiener Partij voor de Vrijheid. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50 PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan ben ik bij het amendement 13, indiener Partij voor de Vrijheid, 'Uitingen in vergaderruimten'. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor. De vlaggen blijven staan.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50 PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan het amendement onder stuknummer 14, 'Moties en amendementen schriftelijk verspreiden', indiener PVV. Amendement 14. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50 PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Amendement 14 is verworpen. Dan ben ik nu bij het voorstel zelf, bij u bekend onder 21/20...

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Gelet op het verwerpen van de amendementen, vraag ik nu om een hoofdelijke stemming over het voorstel zelf.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter, mag ik een toelichting op dit ordevoorstel?

De **voorzitter**: Eén moment... Het mag nog tijdens de stemming worden aangevraagd; dat moest ik even checken. Ik hoorde de heer Meijer?

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik zou graag een toelichting willen, want dit is niet een ethisch stuk, of een stuk waar grote persoonlijke belangen bij betrokken zijn, dus ik vraag me af wat nu het belang is van een hoofdelijke stemming hierin.

De **voorzitter**: Wil iemand meer het woord voeren over dit verzoek? Nee. Dan wil ik de heer Van Hattem vragen daarop te antwoorden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter: omdat dit reglement van orde de rechten van individuele Statenleden ernstig gaat inperken, en daar vind ik dat iedereen daar een individuele afweging over moet kunnen maken, en daarom wil ik een hoofdelijke stemming hierover.

De **voorzitter**: Oké. Nog iemand anders het woord? Nee. Dan wil ik u vragen uw plaatsen in te nemen en wil ik de griffier vragen, nadat ik het bekende briefje uit de viskom heb getrokken, en ik meld.... Mag ik aandacht en stilte in de zaal, dames en heren! Mag ik aandacht en stilte in de zaal, dat geldt ook voor de heer Deryckere. De stemming begint bij nummer 4.

De **griffier**: Dan beginnen we bij de heer Deryckere!

De heer **Deryckere** (CDA): Voor.

De **griffier**: Karaaslan.

De heer **Karaaslan** (VVD): Tegen..., sorry...

De **griffier**: U mag corrigeren tijdens, maar het is mij niet helder de stem die uitgebracht is...

De **voorzitter**: Er wordt gevraagd om een duidelijke herhaling.

De heer **Karaaslan** (VVD): Voor.

De **griffier**: Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Voor.

De **griffier**: Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Voor.

De **griffier**: Smolders.

De heer **Smolders** (FvD): Voor.

De **griffier**: Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Voor.

De **griffier**: Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Voor.

De **griffier**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Voor.

De **griffier**: Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Voor.

De **griffier**: Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Voor.

De **griffier**: Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Voor.

De **griffier**: Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Voor.

De **griffier**: Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **griffier**: Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **griffier**: Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **griffier**: Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **griffier**: Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Voor met stemverklaring: onder verwijzing naar de bezwaren die we in de tweede termijn hebben geuit.

De **griffier**: Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Swinkels.

De **griffier**: Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Voor.

De **griffier**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Voor met stemverklaring. Wij hopen dat ook iedereen zich aan de spelregels houdt.

De **griffier**: Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Voor.

De **griffier**: De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Voor.

De **griffier**: Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Voor.

De **griffier**: Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Voor.

De **griffier**: Logister.

De heer **Logister** (D66): Voor.

De **griffier**: Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen, en de nationale driekleur blijft op tafel staan.

De **griffier**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Tegen met stemverklaring. Ik voel mij als volksvertegenwoordiger ernstig beperkt door dit reglement van orde en zal daarop ageren op momenten dat dat zo uitkomt. Erg treurig.

De **griffier**: Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voor.

De **griffier**: Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voor.

De **griffier**: Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Voor.

De **griffier**: Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **griffier**: De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Voor

De **griffier**: De Bekker.

De heer **De Bekker** (FvD): Voor.

De **griffier**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Voor met stemverklaring, namelijk dat ik ernstige bezwaren en problemen heb met de drie punten die wij via de amendementen ingediend door de PVV hebben gesteund.

De **griffier**: Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Heijmans.

De **griffier**: Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Voor.

De **griffier**: Manders.

De heer **Manders** (VVD): Voor.

De **griffier**: Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Voor met stemverklaring. Dit voorstel zorgt voor een feitelijke beperking van ons spreekrecht, maar omdat politieke partijen geen grondslag kennen in de Grondwet ligt de feitelijke beperking in onze eigen aansluiting bij een politieke partij.

De **griffier**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **griffier**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **griffier**: Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **griffier**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Voor met stemverklaring: onder protest; zie mijn tweede termijn.

De **griffier**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen met stemverklaring. Dit is geen gezag dragend reglement van orde voor Provinciale Staten, maar een goedkope klucht in een operetteparlement.

De **griffier**: En tot slot Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **griffier**: Er hebben 47 leden een stem voor dit voorstel uitgebracht en 3 tegen.

De **voorzitter**: Het voorstel is aangenomen. Ik wil alle leden van het presidium, en met name ook de griffie, danken om in een ingewikkelde en soms heel fundamentele discussie een document te hebben voorbereid dat hier vandaag ter besluitvorming is voorgelegd en dat voortaan leidend is voor de manier waarop wij werken. Binnen de kaders van de wetgeving is het reglement van orde daarvoor een hulpmiddel.

16/20 Notulen vergadering Provinciale Staten 17 januari 2020.

De **voorzitter**: Ik ga dan nu over naar de stemming die nog rest, en dat is de stemming over de notulen van onze vergadering op 17 januari 2020. Wenst iemand over dat voorstel stemming? 16/20. Ik zie de

heer Van Hattem. U wilt stemming over de notulen? Ik stel voor dat we dat per fractie doen. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Ludwig** (GL): Voor

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50 PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**:

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze notulen zijn vastgesteld.

Sluiting

De **voorzitter**: Dames en heren. Daarmee komen we aan het einde van deze Statendag. Ik wil nogmaals opmerken dat er een groot aantal documenten over de nieuwe commissie Sturing en verantwoording, het reglement en ook andere zijn voorbereid. Daar is hard aan gewerkt door het griffieteam en door velen onder u. Ik wil hen daar zeer hartelijk voor bedanken. Er is veel tijd en werk in gaan zitten, en dat geldt ook voor u allen voor de discussie die we gevoerd hebben.

Ik meld ten slotte dat op 20 maart a.s. de volgende officiële Statendag plaatsvindt. Ik wens u ook uit te nodigen op de Statentweedaagse van 12 en 13 maart die in uw agenda is gegeven.

Het is misschien goed om op dit moment ook nog even iets te zeggen over de vele Brabanders die met vele mensen over de hele wereld angstig uitkijken naar hoe dat Coronavirus zich verder ontwikkelt. Ik wil vanaf deze plaats namens u allen al die professionals in de zorg, in het openbaar bestuur en in welke functie dan ook, die nu hun stinkende best doen om deze crisis te beheersen, een hart onder de riem steken en namens u allen medeleven uitspreken naar degenen die door het virus zijn getroffen en zelfs soms al zijn overleden. Dat moet ons allen een grote zorg zijn en ik wil namens u allen de steun uitspreken, zowel aan de slachtoffers, maar ook aan degenen die zo heel hard werken – denk ook aan de burgemeesters, de Veiligheidsregio's in het bijzonder –, om alles te doen om te voorkomen dat dit inderdaad een grotere crisis wordt dan strikt noodzakelijk. Ik wens hen veel succes daarbij namens ons allemaal.

En dan wil ik u nu vragen om uw sprekerspasjes te deponeren in de opvangbus bij de bodetafel. U bent als vanzelfsprekend uitgenodigd voor een drankje in de Statenlounge.

De vergadering is gesloten.

De voorzitter sluit om 17.04 uur de vergadering.